

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ МИСТЕЦТВ**

**УКРАЇНА І СВІТ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

6–7 квітня 2022 року

Зареєстровано Інститутом модернізації змісту освіти МОН України

Лист від 06.09.2021 №22.1/10-2018

КИЇВ 2022

УДК 327 (477+100)
ББК 66.4

Друкується за рішенням
Вченої ради Київського національного університету культури і мистецтв
(Протокол № 15 від 30 травня 2022 р.)

Голова редколегії:

Поплавський Михайло Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України (Україна).

Заступники голови редколегії:

Костира Інна Олександрівна, доктор політичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Білецька Оксана Олександрівна**, кандидат культурології, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Ластовський Валерій Васильович**, доктор історичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна).

Члени редколегії:

Безсмертний Роман Петрович, кандидат політичних наук, Надзвичайний і Повноважний Посол України, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Бойко Людмила Павлівна**, кандидат педагогічних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Дем'яненко Борис Леонідович**, доктор політичних наук, професор, Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Григорія Сковороди (Україна); **Димчик Рафал**, доктор габілітований, доцент, Університет Адама Міцкевича в Познані (Польща); **Дікарев Олександр Іванович**, кандидат політичних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Кофранкова Вацлава**, доктор філософії, науковий співробітник Інституту історії Академії наук Чеської Республіки (Чехія); **Кочубей Лариса Олександрівна**, доктор політичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Лікарчук Дар'я Сергіївна**, кандидат політичних наук, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Мищенко Алла Борисівна**, кандидат політичних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Моравець Норберт**, доктор наук, доцент, Академія ім. Яна Длугоша в Ченстохові (Польща); **Рибак Сергій Олександрович**, кандидат економічних наук, Заслужений економіст України, ДННУ «Академія фінансового управління» (Україна); **Фуллер Себастьян**, доктор наук, професор, академічний директор Лондонської школи бізнесу Arpsley, Лондон (Великобританія); **Чарнецький Павел**, доктор габілітований, професор, МВА, Ректор Варшавської університету менеджменту «Collegium Nitaium», Варшава (Польща); **Шевель Інна Петрівна**, кандидат соціологічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна).

ББК 66.4 **Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин:** матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 6–7 квіт. 2022 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв; редкол.: М. М. Поплавський (голова), Костира І. О. (заст. голови) [та ін]. – Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2022. – 182 с.

ISBN 978-966-602-328-8

У збірнику викладено матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин». Тематика збірника має розділи, які стосуються історико-теоретичних питань міжнародних відносин; міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії; міжнародне співробітництво у сфері охорони культурної спадщини та Україна; сучасного міжнародного права; світового господарства та міжнародних економічних відносин; суспільних комунікацій та лінгвістичного забезпечення міжнародної діяльності; соціології міжнародних відносин; соціологічних досліджень в галузі міжнародних відносин; міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій.

УДК 327 (477+100)

© Київський національний університет культури і мистецтв, 2022
© Автори, 2022

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>Андріянова Ніна, Голопатюк Леонід, Демешок Ольга, Шпура Микола</i>	<i>Використання воєнної сили при врегулюванні сучасних конфліктів гібридного характеру</i>	9
<i>Гончаренко Анатолій</i>	<i>Американо-китайські відносини та Перша Тайванська криза 1954–1955 рр.</i>	15
<i>Дерев'янка Ігор</i>	<i>Географічна близькість в концепції асиметрії міжнародних відносин</i>	20
<i>Костиця Інна, Янченко Наталія</i>	<i>Культурна дипломатія та її значення під час війни</i>	25
<i>Кудряченко Андрій</i>	<i>Голокост – сучасний європейський дискурс</i>	29
<i>Ластовський Валерій</i>	<i>Міжнародні відносини: системний підхід і історичні процеси</i>	35
<i>Лікарчук Наталія</i>	<i>Політичний маркетинг як спосіб організації системи відносин</i>	40
<i>Міщенко Алла</i>	<i>У пошуках нового світового порядку</i>	43
<i>Олійник Микола</i>	<i>Рах Романа у вимірі архаїчної глобалізації</i>	47

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

Печеранський Ігор	<i>Меморіальна культура як аксіологічний базис макрополітичної ідентичності України в сучасних міжнародних відносинах</i>	52
Солошенко Вікторія	<i>Голокост та пограбування євреїв: міжнародний вимір проблеми</i>	57
Шевель Інна	<i>Соціальні конфлікти і соціальні зміни в міжнародній платформі: соціологічний вимір</i>	63

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гаврилюк Олег	<i>Глобальна енергетична та інформаційна політика: новітні тренди та загрози</i>	68
Матюк Людмила	<i>Міжнародна міграція робочої сили в умовах пандемії Covid-19</i>	74
Ревенко Анатолій	<i>Економічна безпека: міжнародний аспект</i>	77
Шурпенкова Руслана, Сарахман Оксана	<i>Стан міжнародної торгівлі під час пандемії Covid-19</i>	80

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Байталюк Зоряна	<i>Свобода вираження політичних поглядів як важлива основа і опора демократії у сучасному світі</i>	86
------------------------	---	-----------

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Волощук Оксана	<i>Відповідальність за вчинення актів агресії в міжнародному праві: проблеми та шляхи їх вирішення</i>	91
Кузнецова Людмила, Маринич Данило	<i>Нормотворча діяльність міжнародної організації праці</i>	97
Лікарчук Дар'я	<i>Перспективи інституту медіації в урегулюванні конфліктів</i>	102
Осієвська Юлія	<i>Удосконалення національного законодавства у сфері збереження культурної спадщини крізь призму досвіду європейських країн континентального права</i>	105
Філіпенко Анастасія	<i>Правова природа рішень європейського суду з прав людини в контексті джерела адміністративного права України</i>	110

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

Вознюк Євгенія, Горбач Анна	<i>Сучасний захист інформаційного простору України</i>	116
Грачевська Таміла	<i>Діяльність українського інституту в Швеції щодо презентації України закордоном</i>	120

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Коцан Наталія, Коцан Роман	<i>Роль інституту Польщі ВНУ імені Лесі Українки у зміцненні українсько-польських відносин</i>	125
Мельниченко Софія	<i>Суспільно-географічні чинники розвитку галузей рослинництва України як головні передумови становлення сільськогосподарського сектору економіки держави</i>	130
Мотлях Олександр	<i>Державна інформаційна політика України: стан, проблемні питання та шляхи їх подолання</i>	135
Наконечний Володимир	<i>Проблематика міжнародних відносин на шпальтах «Нашого лемка»</i>	141
Шуляк Антоніна, Пальоха Наталія	<i>Знищення та руйнування культурної спадщини під час російської агресії проти України у 2022 році</i>	146
Чубань Вікторія, Митник Юлія	<i>Правове регулювання діяльності поліції у Швеції</i>	151

СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Антонівська Марина	<i>Переклад як найефективніший спосіб забезпечення міжнародної комунікації в епоху глобалізації</i>	156
---------------------------	---	------------

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

Білецька Оксана	<i>Діяльність культурних інституцій в контексті публічної дипломатії</i>	159
Данильян Олег, Калиновський Юрій	<i>Інформаційне насильство у комунікативному просторі: соціокультурний вимір</i>	164
Sarnovska Nataliia	<i>The use of blended learning technologies for the multicultural communicative competence formation while foreign languages teaching</i>	169
Shevchenko Valentyna, Khomenko Anastasiia, Horbunov Illia, Volkova Mariia	<i>Marketing communications: how to create an excellent advertising that sells and influences minds (based on Ogilvy's advertising)</i>	174
Шум Ольга	<i>Перекладач як ключова фігура в забезпеченні ефективної міжнародної діяльності</i>	178

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 355 + 327.56

Андріянова Ніна,
кандидат політичних наук, провідний науковий співробітник,
Центр воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського,
м. Київ, Україна;

Голопатюк Леонід,
кандидат військових наук, старший науковий співробітник,
Центр воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського,
м. Київ, Україна;

Демешок Ольга,
кандидат економічних наук, доцент, старший науковий
співробітник,

Центр воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського,
м. Київ, Україна;

Шпура Микола,
кандидат військових наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник,
Центр воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського,
м. Київ, Україна

**ВИКОРИСТАННЯ ВОЄННОЇ СИЛИ ПРИ ВРЕГУЛЮВАННІ
СУЧАСНИХ КОНФЛІКТІВ ГІБРИДНОГО ХАРАКТЕРУ**

У ХХІ ст. відбулись разючі зміни у безпековому середовищі,
з'явилися нові виклики і загрози гібридного характеру,

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

які потребують нових шляхів вирішення. Але сьогодні як і 100 років тому самим радикальним та ефективним шляхом залишається використання воєнної сили, хоча і в науковій літературі і в політичних реаліях цей шлях вважається найбільш складним і суперечливим. Для України проблема пошуку шляхів вирішення сучасних конфліктів є нагальною, адже з 2014 р. триває збройний конфлікт на Сході України, який забрав життя у понад 13 тис. осіб і потребує негайного, радикального його вирішення.

В сучасному суспільстві виникають суперечки щодо пріоритетності значення використання воєнної сили як інструменту вирішення конфліктів. Фр. Фукуяма у своїх роботах віддавав використанню воєнної сили саме пріоритетне місце, називаючи її основним методом підтримки світового порядку [8], хоча в своїх останніх роботах дещо змінив свою думку. Ще в 1920–1930 рр. американський експерт із міжнародного права Дж. Сміт також виділяє використанню воєнної сили пріоритетне значення, і зазначає: «За відсутності будь-якого загального й неупередженого органу управління, який міг би інтерпретувати міжнародні правила поведінки та оцінювати стан міжнародних відносин, кожна держава цілком природно прагне не лише розширити свій силовий потенціал у зовнішньому світі, а й попередити, якщо це можливо, будь-яке потенційне розширення впливу іншої держави, що є суперником. Інстинкт самозбереження у світі, що складається з абсолютно незалежних держав, змушує кожну з них прагнути володіти силою, щоб захистити себе від небезпеки піддатись агресії ззовні» [3, с. 6].

Сьогодні, з появою нових гібридних конфліктів відбувається переоцінка ролі і значення використання воєнної сили при вирішенні воєнних конфліктів, як влучно пишуть Б. Парахонський, Г. Яворська у «сучасних війнах відбувається зміщення центру тяжіння з фізичного силового складника, який переважає у традиційних війнах, на ментальний та інформаційний» [5, с. 20]. Тобто використання воєнної сили при врегулюванні сучасних воєнних конфліктів вже не несе пріоритетне значення.

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

До основних воєнних засобів врегулювання сучасних воєнних конфліктів сучасні дослідники зазвичай відносять: демонстрацію воєнної сили, рішучість її застосування, превентивне розміщення військових контингентів. Після того, як всі превентивні заходи виявляються вичерпаними, і він перейшов у форму збройного протистояння, настає час для використання арсеналу миротворчості з метою припинення бойових дій і досягнення перемир'я.

У доповіді 6-го Генерального секретаря ООН Бутроса Галі «Порядок денний для миру» миротворчість визначено як «дії, спрямовані на те, щоб схилити ворогуючі сторони до угоди, головним чином за допомогою таких мирних засобів, які передбачені в Главі VII Статуту ООН» [2, с. 3]. Окремо виділяється підтримка миру як забезпечення присутності ООН у даному конкретному районі, що, як правило, пов'язане з розгортанням військового, поліцейського або цивільного персоналу ООН [2, с. 13]. Наступним етапом у процесі формування підтримки миру в рамках ООН стала доповідь, зроблена Б. Галі з нагоди 50-річчя Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ увійшов в історію під назвою «Доповнення до Порядку денного для миру». У цьому документі найбільш важливими інструментами з підтримання миру й безпеки оголошені превентивна дипломатія, миротворчість, підтримання миру, будівництво миру, роззброєння, санкції і примус до миру [7, с. 95]. При цьому зазначається, що перші три види діяльності можуть проводитися тільки за згодою сторін, залучених в конфлікт. Санкції й примус до миру вже не вимагають згоди безпосередніх учасників колізії [7, с. 95]. І якраз починаючи з кінця 40-х рр. минулого століття, а особливо в останні десятиліття вагому роль відіграє використання воєнної сили для врегулювання сучасних воєнних конфліктів. Миротворчі операції, здійснення яких передбачає використання збройних сил, тісно пов'язані з гострою і важливою проблемою – допустимості застосування воєнної сили у відносинах між державами. Сучасне

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

міжнародне право встановлює обов'язкові для всіх держав загальновизнані принципи й норми щодо використання збройних сил під час міждержавних і внутрішньодержавних збройних конфліктів.

Як визначають сучасні дослідники, сьогодні існує два основних типи операцій ООН з погляду їх правової легітимізації. Перший – операції з підтримання миру (peacekeeping), які проводяться на основі принципів, закріплених у розділі VI Статуту ООН. Цей тип миротворчих операцій потребує документованої згоди легітимного керівництва сторін конфлікту на втручання з боку міжнародного співтовариства. У подібному випадку операція може бути проведена в тому числі регіональними міждержавними організаціями, права яких закріплені в главі VIII Статуту ООН, у взаємодії з ООН або самостійно; при цьому мандат з боку РБ ООН є бажаним, але його може і не бути.

Другий – операції по встановленню миру (peace enforcement), проводяться на основі закріплених у розділі VII Статуту ООН принципів силового втручання міжнародного співтовариства в особі ООН в конфлікти або внутрішні справи держав, у тому числі всупереч волі легітимної влади держави, на території якої відбувається конфлікт. Подібні операції отримали назву «політичні місії ООН» і, як правило, містять елементи примусових силових дій [4, с. 33].

Такі операції передбачають переважно примусові заходи щодо вирішення воєнних конфліктів, такі як санкції чи блокади. Рада Безпеки може дозволити використання воєнної сили в крайньому випадку.

Операції по встановленню миру відрізняються від операції з підтримання миру тим, для їх проведення не потрібна згода воюючих сторін. Розділ VII Статуту ООН забезпечує правову основу для таких дій. ООН, як правило, сама не бере участь у забезпеченні миру.

Рада Безпеки може санкціонувати дії щодо встановлення миру без згоди сторін конфлікту в гуманітарних цілях, для захисту

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

цивільного населення або якщо конфлікт представляє загрозу міжнародному миру та безпеці.

ООН може проводити операції з встановлення миру спільно з міжнародними і регіональними безпековими організаціями згідно з главою VIII Статуту ООН. Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Європейський Союз (ЄС), Організація з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ) та Африканський Союз (АС) проводять все більшу кількість міжнародних миротворчих операцій із підтримання миру і безпеки але лише з дозволу Ради Безпеки ООН. Таке партнерство означає, що міжнародне співтовариство швидше та ефективніше реагує на воєнні загрози [1, с. 17].

В Україні з 2014 р. триває збройний конфлікт, для припинення якого задіяні переважно несилові інструменти врегулювання сучасних збройних конфліктів. Звісно, не можна сказати, що вони не дають жодного результату, адже політико-дипломатичні заходи, такі як Нормандський переговорний формат та тристороння контактна група відіграють важливу роль у врегулюванні конфлікту. Але тим не менш, збройний конфлікт на Сході України вже триває понад 7 років і потребує більш радикального його вирішення, такого як використання воєнної сили. Але, одразу стає зрозумілим, що Україна не здатна сама протистояти країні з другим ядерним потенціалом в світі. І враховуючи всю складність ситуації та об'єктивно оцінюючи можливості України протистояти агресії Російської Федерації самотужки радикальне врегулювання збройного конфлікту можливе лише за умов проведення міжнародної миротворчої операції з підтримання миру і безпеки під приводом міжнародних безпекових організацій.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Список використаних джерел:

1. *Військовий спостерігач ООН*: навчальний. посіб. Т. 1. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2017. 400 с.
2. Гали Б. *Повестка дня для мира*. ООН. Нью-Йорк, 1992. 127 с.
3. Григоренко Я., Черненко Д. Воєнна сила сучасної держави як категорія міжнародних відносин: поняття та шляхи вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 299–301. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/68.pdf>.
4. Іващенко А. М., Возняк С. М. Аналіз можливих форм і способів проведення миротворчої операції ООН на Сході України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. № 2(63). 2018. С. 32–38.
5. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. *Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл*: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
6. Smith J. *The Growth and Decadence of Constitutional Government*. New York : Henry Holt and Company. 1930. 476 p.
7. Supplement to An Agenda for Peace. *Position Paper of the Secretary – General on the Occasion of the Fiftieth Anniversary of the United Nations*. SIPRI Yearbook, Oxford University Press. pp. 91–100; UN documents A 50/60 (S/1995/1). 3 Jan. 1995.
8. Fukuyama F. *The End of History and the Last Man*. New York, Oxford, Free Press, 1992. 418 p.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 327 (73:510) «1954/1955»

Гончаренко Анатолій,
кандидат історичних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

**АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ
ТА ПЕРША ТАЙВАНСЬКА КРИЗА 1954–1955 РР.**

На початку 50-х рр. XX ст. США сприймали КНР як одного з своїх головних суперників у боротьбі за ідеологічний, військово-політичний і економічний вплив в Азії. Розробка зовнішньополітичної стратегії щодо «нового Китаю» була важливою складовою частиною міжнародної політики США у контексті формування американської геополітичної доктрини, підґрунтя якої сформували політичні концепції «стримування» і «відкидання» комунізму, які забезпечували ідеологічне обґрунтування зовнішньої політики США.

Президент США Дуайт Девід Ейзенхауер (1953–1961 рр.) поділяв точку зору свого попередника Гаррі Трумена щодо основних засад американської зовнішньої політики, обидва вважали комунізм монолітною силою, яка бореться за світове панування [5, с. 169]. Державний секретар США Джон Фостер Даллес (1953–1959 рр.) виступав за зміну зовнішньополітичного курсу країни, запропонувавши замість політики «стримування», яка була охарактеризована як оборонна, доктрину «звільнення», яка передбачала використання різноманітних засобів для ліквідації комуністичного блоку.

Вашингтон намагався здійснювати на Пекін постійний військово-політичний тиск з метою ізоляції КНР. Це передбачало створення військового заслону по периметру кордонів Китаю, патрулювання Тайванської протоки кораблями 7-го флоту США, розширення присутності американських сухопутних збройних сил

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

у Китайській Республіці (КР), в Японії та інших регіонах Азії, створення у східній частині Азії військових блоків, які підтримували б дії Білого Дому. Не остання роль у цій зовнішньополітичній стратегії відводилася і ядерному тиску, що особливо проявилось в період Корейської війни у 1950–1953 рр. [6, с. 91].

Після завершення війни у Кореї та врегулювання корейського питання на Женевській конференції у 1954 р. основні протиріччя в американо-китайських стосунках зосередились у тайванській проблемі. Відносини між Вашингтоном та Пекіном загострилися після того, як 11 серпня 1954 р. голова Державної ради КНР Чжоу Еньлай (1949–1976 рр.) зазначив, що Тайвань має бути звільнений. 3 вересня 1954 р. Народно-визвольна армія Китаю (НВАК) обстріляла територію, яку контролювала КР – острів Цзіньмень, а в листопаді – острови Дачень. Це спровокувало негативну реакцію з боку Білого Дому, який підтримав уряд Чан Кайші. Президент Д. Ейзенхауер пообіцяв у випадку нападу на Формозу (Тайвань) ввести 7-й флот, але одночасно наполягав на потребі консультацій з конгресом з цього приводу [8, с. 55]. Д. Ейзенхауеру також пропонували використати проти Китаю ядерну зброю, але він відмовився [7].

Дж. Даллес назвав ситуацію навколо островів «жахливою дилемою» і запропонував розглянути питання стосовно їх належності на Раді Безпеки ООН. Президент підтримав його пропозицію. Адміністрація президента Дуайта Ейзенхауера також прискорила переговори щодо укладання договору про спільну оборону з КР. А. Редфорд та У. Робертсон активно пропагували ідею про необхідність підтримки Чан Кайші з боку США для захисту Тайбею та островів у західній частині Тайванської протоки.

2 грудня 1954 р. було укладено Договір про спільну оборону між США та КР, який значно посилював військово-стратегічні позиції США в регіоні, враховуючи підписання 8 вересня 1954 р. У Манілі оборонного пакту (СЕАТО) [8, 55]. Проте у тексті угоди континентальні острови не були згадані. Цей факт можна

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

пояснити тим, що Вашингтон, з одного боку, сподівався утримати Пекін від повномасштабного військового конфлікту з Тайбеєм, з іншого – планував переконати Тайвань відмовитися від використання островів як плацдарму для наступу на материковий Китай [11].

Після цього 7-й флот США вирушив у Тайванську протоку. Цю акцію було формалізовано 10 грудня 1954 р. в обміні нотами між державним секретарем США Дж. Даллесом та міністром закордонних справ КР Джорджем Є. У цих нотах, які супроводжували Договір, містилися зобов'язання Тайбею не атакувати материк без попередніх консультацій із США. Припускалася можливість скорочення американських військ на Тайвані та островах Пенхуледао, але лише за обопільної згоди сторін [8, с. 55].

У відповідь на це КНР продовжила бойові дії. 18 грудня 1954 р. НВАК захопила острів Ізцяньшань, при цьому загинуло близько 1000 військових Гоміндану. 8–12 лютого 1955 р. відбулася евакуація військових та мирного населення з острова Дачень на Тайвань, захищати який після захоплення НВАК острова Ізцяньшань було неможливо [7].

4 січня 1955 р. президент Д. Ейзенхауер у спеціальному посланні конгресу попросив дозволу на використання збройних сил США для захисту Формози та Пескадорських островів у випадку збройного нападу на них. Наступного дня палата представників 410 голосами проти 3, а 28 січня сенат, відповідно 85 – «за», 3 – «проти», затвердили спільну «Формозьку резолюцію», яка надавала президенту США право особисто приймати рішення щодо застосування американських військ у районі Тайваню. У документі Формоза характеризувалася як один із дружних США урядів країн східної частини Тихого океану, безпека якого відповідала стратегічним інтересам США [8, с. 55].

Напруга в Тайванській протоці спала після заяви Чжоу Еньлая 13 квітня 1955 р. про те, що Китай хоче повернути Тайвань мирним шляхом. 23 квітня 1953 р. на конференції у Бандунзі КНР

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

виявила бажання провести переговори про припинення вогню, а 1 травня військові дії були припинені [7]. Проте держдепартамент негативно відреагував на пропозицію Пекіну про необхідність початку переговорів для того, щоб Китай міг продемонструвати свої мирні наміри [9, с. 69], хоча голова комітету сенату з міжнародних відносин У. Джордж та демократи в сенаті закликали підтримати пропозицію КНР.

13 липня 1955 р. завдяки посередництву Великої Британії США повідомили, що переговори з КНР відбудуться у Женеві 1 серпня 1955 р. лише на рівні послів і продовжаться у Варшаві. Під час цієї зустрічі китайською стороною було порушено питання зменшення або припинення американської військової підтримки Тайваню в обмін на зобов'язання у мирному вирішенні проблеми Тайваню [8, с. 55]. Ці переговори допомогли досягти певних позитивних результатів, серед яких, перш за все, угода про повернення американців, що знаходяться в КНР, та китайців, що знаходяться в Америці [9, с. 69]. Незважаючи на те, що американо-китайські переговори у Женеві не призвели до врегулювання найважливіших питань, проте саме під час них були створені корисні канали зв'язку у період взаємного непорозуміння та відсутності повідомлень між сторонами.

Не дивлячись на врегулювання Першої Тайванської кризи 1954–1955 рр. адміністрація президента Д. Ейзенхауера продовжувала займати жорстку позицію щодо комуністичного Китаю, блокуючи можливість його членства в ООН. Білий Дім підтвердив свої зобов'язання щодо КР продовжуючи здійснювати програми економічної та військової допомоги [9, с. 70]. У 1957 р. Вашингтон посилив військову міць Тайваню шляхом постачання тактичних крилатих ракет «Матадор», які здатні були нести ядерні боєголовки. Антикитайську риторику у червні 1957 р. під час виступу у Сан-Франциско посилив державний секретар США Дж. Даллес [10].

Крім того, геополітичні втрати США в Азії зросли внаслідок того, що Китай не просто перестав бути їх головним союзником у регіоні, а став складовою частиною комуністичного блоку.

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Саме звідси бере витoki суто ідеологічний підхід, характерний для китайської політики США у період президентства Дуайта Ейзенхауера в 1953–1961 рр. Цей підхід було закріплено в американо-тайванському договорі 1954 р., який на тривалий час фактично «заморозив» американо-китайські відносини.

Список використаних джерел:

1. Астафьев Г. В., Воронцов В. Б., Сладковский М. И. Международные отношения на Дальнем Востоке в послевоенные годы. Т. 1: 1945–1957 годы. Москва: Мысль, 1978. 279 с.
2. Бажанов Е. П. Движущие силы политики США в отношении Китая. Москва: Наука, 1982. 239 с.
3. Барышников В. Н. Американская политика вооружения тайваньского режима. Проблемы Дальнего Востока. 1983. №1. С. 51–61.
4. Богатуров А. Д. Системная история международных отношений. В 2 т. Т. 2: События 1945–2003 годов. Москва: Культурная революция, 2007. 717 с.
5. Годлевський М. Силіві і несиліві засоби в зовнішній політиці США в 1950–1960-х роках. Американська історія та політика. 2016. №1. С. 168–175.
6. Давыдов А. С. Идеология и прагматизм в китайской политике США: дис. ...канд. ист. наук: 07.00.03. Москва, 2005. 247 с.
7. Клитин А. Тайваньские кризисы 1954–1955 и 1958 годов. URL: <https://ushistory.ru/populjarnaja-literatura/424-tajvanskie-krizisy-1954-1955-godov-i-1958-goda>.
8. Таран М. А. Тайвань в американській політиці «стримування та ізоляції» КНР на Далекому Сході (1949–1969). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2006. Вип. 87–88. С. 53–56.
9. Чэн Г. Эволюция политики США в отношении КНР (1949–2016 гг.): дис. ...канд. ист. наук: 07.00.15. Москва, 2019. 221 с.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

10. Dulles J.F. «*Our Policies toward Communism in China*». *Speech on International convention at San Francisco. June 28, 1957.* Department of State Bulletin, 91-95. URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v03/d268>.

11. State Department: American Foreign policy. 1950–1955: Basic Documents, 945-947. URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v01/introduction>.

УДК 327

Дерев'янюк Ігор,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

ГЕОГРАФІЧНА БЛИЗЬКІСТЬ В КОНЦЕПЦІЇ АСИМЕТРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

На тлі безпрецедентного прискорення процесу глобалізації не втрачають актуальності відносини між суміжними державами, які в умовах посилення процесів інтеграції і зміцнення міждержавних зв'язків набувають все більшого значення і займають особливе місце у міжнародній системі. Відносини між державами-сусідами є одним з пріоритетних і ключових напрямів у сфері двосторонніх відносин, відмінною рисою яких є масштаби, обсяги і ступінь складності розв'язуваних завдань.

Будь-яка держава перманентно спрямовує свої зовнішньополітичні зусилля на створення ефективних механізмів запобігання та мирного врегулювання конфліктних ситуацій по периметру своїх кордонів.

Загалом визначають держав-сусідів першого і другого порядку. Сусіди першого порядку – це безпосередні сусіди, а сусіди сусідів є сусідами другого порядку. Географічна близькість є надзвичайно важливим фактором у відносинах між

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

країнами. За наявності спільних інтересів вона створює реальне підґрунття для ефективної і успішної співпраці.

На специфіку відносин держав-сусідів впливають особливості історичного, політичного, соціально-економічного розвитку. Але існування диспропорцій між суміжними державами є ключем до формування асиметрії між ними. Траєкторію співпраці між країнами в цілому визначає співвідношення сил [4; 7].

Взаємодія з сильнішою прикордонною державою є домінантою двосторонніх відносин, оскільки від її характеру значною мірою залежатиме питання національної безпеки і територіальної цілісності. Геостратегічні та гео економічні інтереси держави вимагають підтримання тісних партнерських відносин з усіма сусідніми державами.

Чи цілком можливо перевести співпрацю в умовах асиметрії потенціалів держав в русло справжнього добросусідства, взаємоповаги і рівноправного партнерства? Відповідь не може бути однозначною.

Історія міжнародних відносин наповнена прикладами асиметричної взаємодії між суміжними державами: Німеччина–Польща, Україна–Росія, США–Канада, США–Мексика, Китай–В'єтнам, Індія–Бангладеш, Південна Африка–Ботсвана і це далеко не повний список асиметричних пар. Асиметрія найбільш виразно простежується у відносинах між сильною і слабкою державами-сусідами. Для останньої це має особливе значення. Важливо зазначити, що ефект асиметрії залежить від рівня, щільності, інтенсивності взаємодії. Високий рівень асиметрії і взаємодії спостерігається між США і Мексикою, США і Канадою, Китаєм і В'єтнамом.

Якщо в країнах Африки відносини з сусідами часто носять напружений і непростий характер, то зовсім інша ситуація спостерігається на інших континентах, де відносини між державами будуються на засадах партнерства і взаємоповаги і без вибудовування штучних бар'єрів. Але асиметрія між державами,

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

будучи об'єктивною реальністю, є неминучою практично на всіх континентах.

Чітко виражена асиметрія проявляється між Китаєм і державами, які його оточують, а їх налічується 14 на суші та 6 на морі. З огляду на їх асиметрію потенціалів підтримувати приязні відносини між ними є дуже складним завданням. Китай, будучи однією з провідних економік у світі з особливою гостротою, відчув необхідність створення сприятливої атмосфери по периметру своїх кордонів. КНР, набуваючи ознак наддержави, поступово розширює горизонти своїх стратегічних інтересів, але особливу увагу Пекін зосереджує на відносинах із сусідніми державами [2; 3; 4].

Прояви асиметрії між сторонами у вищій мірі помітні не лише у сфері торговельно-економічного співробітництва. Щоб створити передумови для впливу на країн-сусідів через розширення економічного співробітництва, КНР прагне максимально використовувати свої військові, економічні, культурні переваги, інвестиційні можливості, географічну близькість [5].

Географічна близькість в концепції асиметрії відносин відіграє одну з провідних ролей. Асиметрія в міжнародних відносинах детермінована географічним фактором. Хоча при виявленні наслідків асиметрії для світової системи американський дослідник Б. Уомак не концентрує увагу на географічній детермінованості. На його думку великі держави завжди перебувають у фокусі уваги всіх інших учасників міжнародної системи. Така позиція не знаходить підтримки в інших дослідників [6; 7].

Американський політолог С. М. Уолт, який зробив важливий внесок у теорію оборонного неореалізму, стверджував, що навіть в умовах біполярності країни Близького Сходу в першу чергу були стурбовані регіональним суперництвом, а їхнє ставлення до наддержав залишалося інструментальним [1].

Для багатьох держав, попри зацікавленість співпраці з геополітичними центрами сили, пріоритетними будуть відносини

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

з географічно близькими державами, які навіть в умовах глобальних трансформацій залишаються більш інтенсивними і складними, ніж їхнє співробітництво з віддаленими партнерами. Також варто зауважити, що загроза для малих країн з боку великих держав, якщо вони не розташовані в безпосередній географічній близькості, залишається мінімальною. Проекція сили на великі відстані пов'язана з чималими труднощами та затратами, а очікувані вигоди для позарегіональних держав, за винятком рідкісних випадків, неочевидні.

Практика міжнародних відносин свідчить про перманентне зіткнення інтересів і необхідність стримувати зростання могутності держави-сусіда. Кожна держава, закладаючи підвалини співпраці з іншою, завжди виходить з міркувань політичної та економічної доцільності. Вона буде діяти відповідно до принципів економічної вигоди та політичного прагматизму. Асиметрія у відносинах із сильнішими державами-сусідами, периферійне становище, технологічне відставання не є фатальними, їх можна подолати, взявши на озброєння адекватну стратегію модернізації.

Симетричний розвиток політичних, економічних, культурних відносин з державами-сусідами є запорукою надійного миру і стабільності по всій периферії кордонів. Держави, стаючи на шлях формування відносин між собою, враховують потенціали один одного, вплив на світову політику. Відсутність рівності закладає основи асиметрії у відносинах між державами. Між державами одного рівня розвитку по суті існує детермінант рівності.

Безумовно, асиметрія є однією з визначальних рис двосторонніх відносин. Вона символізує перевагу і винятковість однієї із взаємодіючих сторін і передбачає односторонні дії, які ігнорують інтереси інших акторів.

Високий рівень асиметрії між сусідніми державами здатен створити чималі економічні проблеми і соціальну напругу, що може мати негативний вплив як на сильнішу, так і на слабкішу державу.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

Список використаних джерел:

1. Walt S.M. *The origins of alliance*. Ithaca: Cornell University Press, 1990. 321 p.
2. Womack B. Asymmetry and Systemic Misperception: China, Vietnam and Cambodia during the 1970s asymmetry. *The Journal of Strategic Studies*. 2003. Vol. 26, No. 2, June. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390412331302995>.
3. Womack B. Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity. *Journal of Contemporary China*. 2004. 13(39), May. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/ed61/fecb11d32e3eda43377b76c31d4799483056.pdf>.
4. Womack B. *China and Vietnam: the Politics of Asymmetry*. New York: Cambridge University Press, 2006. 281 p.
5. Womack B. *China as a normative foreign policy actor*. CEPS Centre for European Policy Studies, 2008. P. 265–299.
6. Womack B. *China among unequals. Asymmetric foreign relationships in Asia*. Singapore etc., 2010. 540 p.
7. Womack B. *Asymmetry and International Relationships*. New York: Cambridge University Press, 2016. 220 p.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 327

Костиця Інна,
доктор політичних наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна;
Янченко Наталія,
асистент кафедри міжнародних відносин,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

**КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ
ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ**

Початок російської агресії проти України спричинив необхідність реагування суспільства усіма можливими засобами для власного збереження і пошуку союзників у міжнародному середовищі. У цьому напрямі в першу чергу були задіяні, зрозуміло, суто військові та дипломатичні засоби. Проте, надзвичайно важливу роль у формуванні позитивного іміджу на міжнародній арені та пошуку міжнародної комунікації відіграє також і культурна дипломатія.

Культурну дипломатію слід розцінювати у першу чергу як засіб «м'якої сили», за допомогою якої можна поширити відповідну інформацію та транслювати свою позицію стосовно тих подій, щ відбуваються. Зрештою, це чи не один із важливих моментів, який створює позитивний імідж власного суспільства в інших суспільних середовищах.

На сьогодні під культурною дипломатією розуміється: «1) зовнішня культурна політика (культурополітика), мета якої полягає в збереженні національної культури, обстоюванні національно-культурної ідентичності міжнародному співробітництві тощо; поєднує політику держави щодо певних сфер культурної діяльності, культуру зовнішньополітичної

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

діяльності, інструментальне використання культури та культурних норм у зовнішньополітичних діях; 2) врахування в дипломатичній діяльності держави культурних факторів задля досягнення міждержавного порозуміння через подолання культурних бар'єрів; 3) використання різноманітних чинників, культури, мистецтва й освіти з метою захисту й просування на міжнародній арені національних інтересів» [2].

Засоби культурної дипломатії достатньо різноманітні і вони виступають надзвичайно ефективним додатковим інструментом до традиційних політико-дипломатичних інструментів. Ними виступають такі форми як мистецтво у широкому сенсі (із представленням виробів кіно та телебачення, художніх виставок і т.д.), розвиток міжнародних освітніх програм та проектів, поширення літературних творів за межі держави, участь у міжмузейних обмінах тощо.

Достатньо довгий період від 1991 р. Україна сприймалася у світовому та європейському просторі лише як частина колишнього радянського та російського світів. Відповідно, і ставлення до українських громадян зумовлювалося переважно саме стереотипами, проєктованими на російське суспільство і культуру. Безумовно, для цього були певні підстави. По-перше, таку позицію трансливала на весь світ сама Російська Федерація; впродовж десятиліть пропагувалася ідея «єдиного народу», яка виносилася у міжнародний простір. По-друге, в самій Україні був присутній значний вплив саме російської культури та російських культурних проєктів і структур, що теж не можна було не помітити на міжнародному рівні. По-третє, Україна достатньо довгий час не проєктувала у широких масштабах свої власні культурні проєкти, за винятком поодиноких епізодів, які якщо й сприймалися за кордоном, то скоріше як екзотика і данина традиції, аніж існуюча реальність.

Ситуація із трансляцією у міжнародну спільноту особливостей та унікальностей української культури почала змінюватися лише від 2004 р. (Помаранчевої революції) та від

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

2013–2014 рр. (Революції Гідності та початку агресії Російської Федерації).

Чи не найбільш показовими у цьому плані можна вважати музичні проекти, в результаті яких українському суспільству вдалося презентувати самобутність української культури і протиставити її російській агресивній культурній політиці. Надзвичайно потужними виявилися імпульси, презентовані участю України у відомому конкурсі «Євробачення». Звернемо увагу хоча б на основні перемоги, отримані в ньому українськими митцями:

2004 р. – перемога Руслани з піснею «Дикі танці»,

2016 р. – перемога Джамали з піснею «1944»,

2022 р. – перемога Kalush Orchestra з піснею «Стефанія».

Як бачимо, всі ці перемоги припали якраз на ключові періоди в історії сучасної України, пов'язані з революційними процесами та воєнним вторгненням Російської Федерації. Одночасно, у 1922 р., відбулося і виключення російської команди з участі у цій програмі. Фактично, цим було завершено ототожнення у культурному світовому просторі українського і російського культурного середовища. Наскільки сильний був ефект від цієї події можна судити хоча б по численним позитивним відгукам не лише від учасників чи любителів саме конкурсу «Євробачення», але й від політиків. Зокрема, Президентка Єврокомісії Урсула фон фон дер Ляєн у мережі «Твіттер» висловила з цього приводу: «Вітаємо #KalushOrchestra та Україну з перемогою на #Євробаченні. Сьогодні ввечері твоя пісня підкорила наше серце. Ми святкуємо вашу перемогу в усьому світі. ЄС з вами» [3]. Важливим у цій перемозі є те, що пісня виконувалася українською мовою.

Наслідком подій навколо України у 2022 р. стали, окрім політичних процесів, ще й сприйняття в західній культурі українського впливу на неї. Найбільш популярним у багатьох країнах стало виконання в тих чи інших форматах української пісні «Ой, у лузі червона калина похилилася...» Серед її

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

виконавців можемо назвати патріарха рок-музики Pink Floyd та вже більш сучасних The Kiffness, Marlane Maas та ін. А от відомий гурт Scorpions навіть змінив слова про Москву у своїй відомій композиції «Wind of Change» на слова про Україну.

На всіх цих прикладах ми вже бачимо, як змінюється ставлення у світі до України. Звісно, підсилюючим фактором у цьому процесі виступає повномасштабна війна на українських землях. Однак, це не применшує позитивного ефекту, якого набуває українська культурна дипломатія в процесі поглиблення міжкультурної комунікації. Таким чином формуються більш стійкі уявлення про українську культуру і Україну як державу вже не просто в окремому просторі, а в загальнопланетарному масштабі.

Фактор війни значно змінив систему реалізації культурної дипломатії між Україною та іншим світом. Культурний обмін став більш інтенсивним. Важливо відмітити, що українська держава в умовах воєнного стану фактично не має можливості підтримувати культурні проекти, спрямовані на посилення українського іміджу за кордоном. Тим не менше, як показує практика, в більшій мірі вони мають можливість реалізовуватися за рахунок доброчинності, спонсорства тощо [4].

Оскільки культура – це ідентичність населення держави, через її пізнання створюються можливості фактично відкриття ще й своєрідного другого фронту – культурного. Не випадково, після початку широкомасштабного наступу Росії на Україну у лютому 2022 р. у міжнародному середовищі активно почало обговорюватися питання санкцій проти представників російської культури. З'явилося навіть таке поняття як «культура скасування». До цього процесу доєдналася значна кількість іноземних авторитетів, серед них – Стівен Кінг, Ніл Гейман, Стівен Фрай, Фредерік Бегбедер, Ювел Ной Харарі та ін. [1].

Отже, культурна дипломатія в умовах війни має свої особливості, за допомогою яких продовжує здійснюватися інтенсивний культурний обмін і реалізується достатньо глибока міжкультурна взаємодія. В аси воєнних випробувань культурна

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

дипломатія також стає й одним із тих факторів, які дозволяють створювати позитивний імідж серед населення країн-союзників.

Список використаних джерел:

1. Білаш К. *Культурні санкції проти Росії: очікування та реальність*. URL: https://lb.ua/culture/2022/03/21/510423_kulturni_sanktsii_proti_rosii.html.
2. Ожеван М., Кучмій О. Культурна дипломатія. *Українська дипломатична енциклопедія*. Том 1. Київ, 2004. С. 380–381.
3. Україна перемогла на Євробаченні. *Радіо Свобода*. 15 травня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-peremoha-yevrobachennya/31850764.html>.
4. Dzvenyslava Safian. *Web-talk з музичною спільнотою України: культурна дипломатія під час війни*. URL: https://theclaquers.com/posts/9214?fbclid=IwAR1VC8StFkRozDuINzSr9b50_0WkY2qlda-1toYyyJuooz5pOSlu_PH70y0.

УДК 94:314.156.5(4)

Кудряченко Андрій,
доктор історичних наук, професор, член-кореспондент,
Державної Установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»,
м. Київ, Україна

ГОЛОКОСТ – СУЧАСНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДИСКУРС

Тематика Голокосту для демократій Європи була і залишається вельми актуальною. Для провідних держав Європейського Союзу Голокост, тобто геноцид євреїв в роки нацистського панування, став універсальною транснаціональною формою колективної / історичної пам'яті про Другу світову війну [1]. Основними державами репрезентації Голокосту як впливової

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

форми колективної пам'яті спершу були Німеччина, Ізраїль та США. Усталена канонічна версія Голокосту постала як результат пошуку об'єднавчої ідеї, спільної відповідальності європейців за минуле заради кращого майбутнього.

Нині можна стверджувати, що існує європейська історична політика щодо увічнення пам'яті про Голокост, яка покликана сформувати національну суспільну пам'ять. З 2005 р. в календарі пам'ятних дат Євросоюзу 27 січня (день звільнення в'язнів табору смерті в Аушвіці) позначено як Міжнародний день пам'яті Голокосту. Меморіальні комплекси національного рівня, присвячені жертвам Голокосту, є майже у 20 європейських країнах (у тому числі й в Україні), з них 11 – це спеціалізовані музеї. Так, у 2010 р. Міжнародний день пам'яті Голокосту офіційно відзначали у 18 країнах ЄС, у 6 країнах була своя дата поминання. Іншими словами, тема Голокосту стала «наскрізною» для різних національних наративів і тут можна вести мову про всі країни, де мали події, об'єднанні поняттям Голокост або Шоа. Транснаціональний наратив пам'яті став інструменталізованим і канонізованим на рівні інститутцій, передусім, Європейським Союзом. Тим самим це стало зразком політики регулювання та інтерпретацій минулого через комеморіалізацію (створення меморіалів, топографічних місць терору), меморіальні закони, юридичні практики. Звичайно, що національні відмінності, особливо у країнах молоді демократії, утвердження даного наративу існували й існують нині. Достатньо назвати Польщу, Балтійські країни та інші.

В Україні різні аспекти геноциду євреїв неодноразово ставали предметом як наукового вивчення, так і суспільних дискусій розрахованих на більш широкий загаль [2]. Проте, на відміну від західного суспільства, кін. XX – поч. XXI ст. ставлення українського суспільства до цього явища помітно ускладнене. В Україні відсутня майже піввікова традиція осмислення, проблематизації та інкорпорації Голокосту до власного, суспільного історичного наративу. Останнім часом в українському публічному просторі намітилась тенденція до більш відкритого

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

обговорення проблеми причетності та відповідальності українців за Голокост. А це своєю чергою провокує гостру реакцію значної частини суспільства. Про це свідчить низка заходів і дискусій, присвячених цим сюжетам. Особливо після того, як у вересні 2016 р. в українському парламенті виступив з нагоди роковин трагедії у Бабиному Яру президент Ізраїлю Реувен Рівлін. Він зазначив, що чимало українців були поплічниками нацистів у вбивствах євреїв, та вказав на особливу роль ОУН [3].

Артикуляція цього дражливого питання української історії на телебаченні та популярних наукових і публіцистичних ресурсах країни значною мірою обумовлює суспільну актуальність дослідження рецепції проблеми Голокосту в Україні в тих середовищах, які мали вплив на українську суспільну думку кін. ХХ – поч. ХХІ ст. Чи не перша ініціатива осмислення цього явища в стосунку до українського минулого та майбутнього належала львівському історику Я. Грицаку, висловлена в низці його науково-публіцистичних есе, численних публічних лекціях, в яких він, з-поміж іншого, активно популяризував тезу відомого американського історика Т. Джадта про «визнання провини за Голокост як вступний квиток до сучасної Європи». До цього слід згадати також публічну дискусію «Український націоналізм та євреї. 1920–1950 рр.», що відбулася 20 травня 2016 р. у Києві за участі директора Українського інституту національної пам'яті В. В'ятровича та українських науковців О. Зайцева, Ю. Радченка і А. Усача тощо.

Слід однозначно наголосити, що питання сприйняття Голокосту в Україні невідворотно пов'язане з цивілізаційною орієнтацією та ідентифікацією українського суспільства пострадянської доби. Країни Європи і загалом демократичного Заходу кожна по-своєму, але досить ретельно, навіть наполегливо розробляла тематику Голокосту і її сприйняття широкими верствами суспільства. Натомість українські реалії вказують на ускладнення сприйняття даної тематики. На цей перебіг подій

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

вплинула ціла низка факторів, кожен з яких вартий особливої дослідницької уваги.

Схематично їх можна назвати у наступній послідовності. **По-перше**, це радянська спадщина позиціонування і осмислення Голокосту в цілому та на теренах СРСР зокрема. Так, офіційна політика пам'яті Радянського Союзу з різних причин не наголошувала на особливій долі єврейського населення в період нацистської окупації та взагалі уникала цієї теми. У той період жертви Голокосту в масовій свідомості були, так би мовити, розчинені в загальній масі «мирних радянських громадян», які постраждали від «німецько-фашистських загарбників». Водночас, Голокост як явище був, наскільки це можливо, відрефлексований в радянському суспільстві, зокрема його інтелектуальною елітою. Наприкінці 1980х рр. у контексті певної лібералізації суспільного життя з'явилася низка єврейських громадських організацій, які сприяли реабілітації теми Голокосту і присвяченої їй творчої спадщини, яка, власне, і досягла широкої аудиторії саме в цей період.

По-друге, суттєвий вплив, особливо в останні десятиріччя, на українську суспільну думку справили роботи західних авторів про Голокост в Україні [4]. В той же час у вітчизняній історіографії з'явилися перші праці, орієнтовані на англо-американську інтелектуальну традицію, із залученням напрацювань іноземних колег. Варто зазначити, що класичні фундаментальні роботи з історії Голокосту були написані в період «холодної війни», для якого, через брак джерел або ж в силу світоглядних позицій авторів, властиві численні неточності та спрощення стосовно тогочасного СРСР. Нинішні західні дослідники, значно просунулись у розробці теми Голокосту в Україні порівняно не лише з попередниками, але й з українськими сучасниками. Проте, для них є притаманним нерозуміння специфіки української ситуації як по відношенню до інших підрадянських територій, так і Західної Європи, зокрема, коли йдеться про пам'ять та суспільну рецепцію Голокосту в Україні. Історичні студії та діаспорна публіцистика значною мірою слугували світоглядним

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

орієнтиром для пострадянського українського суспільства. Саме в діаспорі зародилися історіографічні штампи та ідейні концепти, які потім поширились на материкову Україну і були часто використані національно орієнтованою частиною соціуму.

По-третє, це суто українські чинники, пов'язані з суверенізацією держави, що спричинило й суверенізацію історичного минулого. В основу «націоналізованої» історії було покладено інтелектуальну традицію межі ХІХ–ХХ ст. У її межах почала формуватися так звана нормативна історіографія. Постійно наголошувалося на «віковичній боротьбі за існування з внутрішніми та зовнішніми ворогами», артикулювалось «іншування» сусідів, підкреслювалася «багатостраждальність» народу та його численні втрати. Одним із лейтмотивів перегляду минулого було засудження злочинів сталінізму. Скажімо, «великий голод 1932–1933 рр., «відкритий» на зорі суверенного поступу став найбільш виразною рисою національної міфології. Подібно до того, як сіоністський рух використовував пам'ять про Голокост для легітимізації держави Ізраїль.

Слід зазначити, що глорифікація націоналістичного руху почалась відразу після закінчення Другої світової війни і проводилася самими його діячами та їх нащадками в українській діаспорі. Ця некритична модель сприйняття українського націоналізму як найбільш легкозасвоювана широко пропагувалася та закріпилася у пострадянській Україні, увійшла до підручників з історії та набула статусу близького до офіційного.

Тим самим, дискурс осмислення Голокосту в Україні опинився поза фокусом «націоналізованої історії». Це стосувалося тих аспектів, де українці фігурують у негативному світлі – єврейські погроми в західноукраїнських землях у перші дні нацистської окупації, участь «української поліції» в акціях знищення євреїв, українські охоронці в таборах смерті, антисемітська ідеологія тощо. Пояснюючи таку ситуацію, американський історик Т. Снайдер, згідно з його концепцією «кривавих земель», відносить Україну до постгеноцидних

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

територій, на яких за короткий проміжок часу (1933–1945) різні народи по чергово піддавались етнічним чисткам – українці, євреї, поляки, кримські татари та ін. [5]. Все це зробило відповідне травматичне явище майже буденним, а чутливість до нього відчутно заниженою. Такі обставини ставлять під сумнів загальноприйнятої на Заході тези про унікальність трагедії Голокосту для східноєвропейських терен. Усі ці фактори являють собою складне, строкате і конфліктне тло для рецепції Голокосту в Україні на зламі століть.

Наукове вивчення сприйняття наймасштабнішої в історії трагедії українського єврейства на зламі культурно-історичних епох, під час ціннісної трансформації суспільства потребує постановки цілої низки більш вузьких проблем, таких як: передумови та механізми формування офіційної політики пам'яті щодо Голокосту в Радянському Союзі, її вплив на пострадянську суспільну думку; роль концепції Голокосту як геноциду в дискусіях про Голодомор 1932–1933 рр. в діаспорі та незалежній Україні; еволюція ставлення до євреїв і трагедії Голокосту в націоналістичному середовищі; значення Голокосту в українській історії в уявленні європейсько орієнтованих інтелектуалів.

Таким чином, слід зазначити, що вивчення Голокосту постає дієвим важелем вестернізації та глобалізації українського суспільства та історичної науки загалом. Розробка цих питань потребує колективних зусиль істориків, використання широкого дослідницького інструментарію, здатності виходити за межі власної дисципліни на територію інших гуманітарних наук.

Список використаних джерел:

1. Касьянов Г. *Про стереотипи. «Західна Європа». «Східна Європа». Потрадянський простір*. Частина 1. Про стереотипи. www.historians.in.ua/index.php/en/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/2139-.

2. Медведовська А. *Голокост в Україні в суспільній думці кінця ХХ – початку ХХІ ст.* Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. іст. наук 07.00.01 Історія України Дніпро, 2016. 22 с.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

3. Dieter Pohl, Hans Krueger and the Murder of the Jews in the Stanislawow Region (Galicia). *Yad Vashem Studies*. Bd. 26, 1998, S. 239–264.

4. Dieter Pohl, Frank Bajohr: *Der Holocaust als offenes Geheimnis. Die Deutschen, die NS-Führung und die Alliierten*. München Munich BRD FRG: Beck, 2006.

5. Snyder T. *Black Earth: The Holocaust as History and Warning*. N.Y., 2015. 462 p.

УДК 327.008

Ластовський Валерій,
доктор історичних наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

**МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ:
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД І ІСТОРИЧНІ ПРОЦЕСИ**

У теоретичних та історичних дослідженнях міжнародних відносин системний підхід є одним із обговорюваних серед фахівців. У результаті було створено значну кількість варіацій міжнародних систем. Їх автори спиралися у цьому процесі на різну інформацію, різну ідеологію та різну методологію. Серед цих теоретиків ми можемо побачити такі відомі імена як Р. Арон, Ф. Брайар, М. Каплан, Е. Луард, М. Ніколсон, Дж. Розенау, Р. Роузкранс, Дж. Френкел, К. Холсті, Е. Чемпель та ін.

Розглядаючи питання типології та умов існування міжнародних систем дослідники, незалежно від того, якої парадигми притримуються, повинні спиратися на історичний матеріал. Проблема виникає тільки в тому, що самі дослідники фактично не є істориками, а тому про історичні процеси можуть висловлюватися лише опосередковано, спираючись на інформацію

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

фахівців-істориків. При цьому, саме поняття система розуміється всіма достатньо чітко, у вигляді єдності елементів певної структури через взаємозв'язки між ними.

Окрім багатьох інших аспектів виникнення, функціонування та загибелі міжнародних систем, чи не одним із ключових моментів виступає їх хронологічна послідовність.

Традиційно найбільш визнаною вважається наступна послідовність міжнародних систем:

- Вестфальська система,
- Віденська система,
- Версальсько-Вашингтонська система,
- Ялтинсько-Потсдамська система.

В основі формування цих систем, як вважають дослідники, лежали критерії моделей «балансу сил» (перші дві системи) та «біполярності» (другі дві системи) [3]. На основі моделі «балансу сил» Ігор Хижняк ще також виділяє т. зв. Континентальну систему («Європейського еквілібріуму»), що існувала у 1871–1918 рр. [6].

Відповідно ж до концепції Дж. Моделскі та П. Моргана міжнародна система існує тільки одна ще від XV ст., яка лише проходить певні цикли свого розвитку [5, с. 384–385].

Ці системи відрізняються своїм загальнопланетарним масштабом. Але, разом з тим, дослідники виділяють й інші системи, які мають характер регіональних чи субрегіональних. Причому, їх хронологічні рамки, як правило, не вкладаються у рамки загальнопланетарних систем. Звісно, критерії до визначення хронології та характеристики системи міжнародних відносин можуть бути, як це вказувалося вище, досить різні. Але варто поставити питання щодо існування міжнародних систем відповідно до загальнопланетарного критерію.

Якщо вважати, що міжнародні системи починають своє існування від 1648 р., то чи можна вважати, що до цього моменту їх не існувало? Як відомо, основою для виділення Вестфальської міжнародної системи послужило укладення міжнародного договору після завершення Тридцятирічної війни (1618–1648).

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Звідси напрошується думка, що до цієї хронологічної точки міжнародні відносини носили досистемний характер тобто в загальнопланетарному масштабі не існувало чітко визначених правил між державами. Однак, дослідники неодноразово вказували на те, що певні системні відносини між державами, безперечно, мали місце від найдавніших часів.

Так, англієць Еван Луард (1926–1991) створив власну періодизацію історичних міжнародних систем:

- давньокитайська система (771–721 pp. до н.е.);
- давньогрецька система (510–338 pp. до н.е.);
- епоха європейських династій (1300–1559 pp.);
- система ери релігійного панування (1559–1648 pp.);
- система періоду виникнення і розквіту режимів державного суверенітету (1648–1789 pp.);
- система епохи націоналізму (1789–1914 pp.);
- система ери панування ідеології (1914–1974 pp.) [2].

Як видно з такого авторського підходу, в загальнопланетарну систему міжнародних відносин вписуються лише останні три системи, а перші чотири мають чітко виражений регіональний характер.

Нещодавно українські дослідники О. Коппель та О. Пархомчук виокремили, за їх висловом, «системну організацію Довестфальського світу, особливістю якої було автономне та відносно відокремлене співіснування декількох регіональних систем міжнародних відносин» [4, с. 188]. З точки зору авторів, цілком правомірно можна виділяти наступні системи:

- стародавня близькосхідна система;
- далекосхідна (східноазійська) система;
- міжнародна система в Південній Азії;
- антична середземноморська система;
- близькосхідна ісламська система;
- система навколо Візантійської імперії;
- європейська середньовічна міжнародна система.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

На жаль, автори підійшли до визначення цих систем занадто узагальнено. Адже кожна система формується в результаті достатньо довгих і жорстких процесів, пов'язаних із війнами, економікою, суспільним розвитком тощо. І в кожному випадку вона існує в певних хронологічних рамках, при цьому не завжди чітко окреслених. Та ж сама Візантійська імперія проіснувала від 395 р. (поділу Римської імперії) до 1453 р. (захоплення османськими військами Константинополя) і далеко не весь цей час вона мала авторитет у міжнародних відносинах, переживаючи як свої злети, так і падіння. А в період 1204–1261 рр. її фактично взагалі не існувало. Аналогічно можна висловлюватися і з приводу інших виділених систем.

Міжнародні системи не створюються самі по собі. Вони є продуктом цивілізаційних і суспільних процесів. В них відображаються результати як міжнародних стосунків, так і внутрішньосуспільних. У цьому контексті важливі дві думки французького вченого Реймона Арона. Перша: «Я називаю міжнародною системою сукупність, складену з окремих політичних утворень, які підтримують між собою регулярні взаємини і які всі, в принципі, можуть бути затягнуті у загальну велику війну». Друга: «Структура міжнародних систем завжди є олігополістичною. В кожному з епох головні учасники визначали систему більшою мірою, аніж вони визначалися нею. Досить було одному з головних учасників змінити свій внутрішній режим, щоби змінився стиль, а іноді й курс міжнародних взаємин» [1, с. 109].

Слід визнати, що певні системи міжнародних відносин формувалися ще в епоху Стародавнього світу. Тут дійсно, можна виділити, зокрема і систему, що утворилася у період існування давньогрецьких держав. Життєдіяльність цієї системи обґрунтував вже згадуваний вище Еван Луард. Та, разом з тим, ця система була замкненою і не змогла еволюціонувати в щось більш вагоме. Тим більше, що вона мала чіткий субрегіональний характер і не впливала на міжнародні процеси за межами свого ареалу

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

(як, між іншим, і система, що існувала у стосунках між державами стародавнього Китаю).

Якщо ж виходити із тієї позиції, що міжнародні відносини постійно еволюціонували і зрештою створили першу загальнопланетарну систему міжнародних відносин у вигляді Вестфальської системи, то слід дійти думки, що в її основі лежала модель, вироблена в результаті суто європейських міжнародних процесів. При чому, це були процеси, пов'язані із формуванням національних державних утворень.

Безумовно, до Вестфальського миру на європейському континенті інколи формувалися міжнародні системи. Але вони в жодному разі не мали загальнопланетарного масштабу, а лише регіонального чи субрегіонального. І, крім того, в більшій мірі вони були результатом виснаження ресурсів, а не «балансу сил».

Формування Вестфальської системи було ще й результатом інтелектуальних доробків багатьох філософів, політиків, релігійних діячів, юристів, зокрема Томи Аквінського, Данте Аліг'єрі, Еразма Роттердамського, Ніколо Макіавеллі, Жана Бодена, кардинала Рішельє та багатьох інших. У політико-міжнародному контексті певними предтечами Вестфальської системи стали Аугсбурзький мир (1555), що завершив серію релігійних війн між суб'єктами Священної Римської імперії, та Като-Камбрезійський мир (1559), який завершив серію Італійських війн. Початок же цієї еволюції, скоріш за все, слід вбачати ще в періоді раннього Середньовіччя.

Таким чином, історичні процеси, що відбувалися у певних географічних просторах, з врахуванням соціальних, економічних і політичних процесів, слід вважати частиною суто еволюційних міжнародних процесів, які то затухають, то спалахують і, зрештою, впливають на формування загальнопланетарних міжнародних систем.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

Список використаних джерел:

1. Арон Р. *Мир і війна між націями*. Київ: МП «Юніверс», 2000. 686 с.
2. Герасіна Л. Історико-політична еволюція міжнародних систем: сутність, закономірності, типи. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Політологія. 2016. № 2. С. 80–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2016_2_8.
3. Кононенко С. Міжнародні відносини та їх системи. *Політичний менеджмент*. 2013. №1–2. С. 186–195.
4. Коппель О., Пархомчук О. Виникнення системності в міжнародних відносинах. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2017. Вип. 15. С. 184–191.
5. Мальський М., Мацях М. *Теорія міжнародних відносин*. Київ: Знання, 2007. 467 с.
6. Хижняк І. *Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648–1918)*. Київ: ДП «Вид. дім “Персонал”», 2009. 224 с.

УДК 323.232

Лікарчук Наталія,

доктор політичних наук, професор,

Навчально-науковий інститут публічного управління

та державної служби,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Україна

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВІДНОСИН

Сьогодні вже не можна сказати, що маркетинг – це просто дослідження ринку, переважно це його організація. Американський дослідник Дж. Нейсбіт у книзі «Мегатренди» зазначає зміну співвідношення «виробник – продавець –

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

покупець» у суспільстві. Якщо в індустріальному суспільстві назване ставлення було представлено саме у наведеній вище послідовності, у сучасному суспільстві воно змінилося на послідовність «продавець – виробник – покупець».

Маркетинг як інструмент аналізу політичної реальності та управління нею сформував основні поняття та підходи. Наприклад, у політичному маркетингу виборці та прості громадяни, які не мають безпосереднього впливу на політику, можуть вважатися споживачами політичного продукту, а політичні партії, політичні лідери та органи державної влади – його виробниками [2, с. 60].

У суспільстві маркетинг виступає не методом дослідження ринку, а формою його організації [4, с. 25]. Це передбачає, що здійснюється не тільки дослідження попиту та пропозиції, але й активне просування товару на ринку, підтримка постійних відносин з покупцем, якому можуть бути запропоновані: товар, умови на додаткові гарантії, пропозиції.

Традиційне, основне розуміння політичного ринку у тому, що у ньому представлений політичних товар як: кандидати, політичні партії, програми, з одного боку, і покупець як виборця – з іншого.

При виробленні передвиборної платформи та формуванні іміджу важливо звертати увагу на зміст маркетингової діяльності. Для цього необхідно, як вважають дослідники [3, с. 10], дотримуватися таких правил.

По-перше, необхідно чітко сформулювати мету, яка могла б бути виразом значних інтересів найбільшої частини електорату.

По-друге, мають бути зазначені конкретні засоби, шляхи та механізми досягнення мети з урахуванням соціально-економічних та культурних особливостей.

По-третє, передвиборча програма має відповідати питанню: що конкретно отримають виборці від реалізації програми?

По-четверте, важливо виділити у передвиборчій програмі основні питання, які турбують всіх громадян.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

По-п'яте, передвиборну програму має відрізняти оригінальність, тобто нові, сучасні та значущі підходи.

По-шосте, дуже важливою є подача передвиборчих обіцянок. У передвиборній платформі мають бути визначені положення, які виражали б особисте ставлення кандидата до потреб людей, його зацікавленість у підтримці кожного з них.

Відомо, що комплекс маркетингу – як класичного, так й політичного – включає шість наступних етапів:

- дослідження політичного ринку, тобто його середовища, параметрів, політичного «товару», споживачів та виробників такого політичного продукту, ефективності реклами та піару;

- створення та забезпечення функціонування політичної маркетингової інформаційної системи, у межах якої збирається та узагальнюється вся (а не лише отримана шляхом дослідження громадської думки) політична інформація;

- оцінка стану політичного ринку та прогнозування його розвитку;

- політико-інженерна діяльність – тобто розробка різноманітних програм, проєктів, технологій, спрямованих на реалізацію політичної діяльності;

- використання політичних маркетингових комунікацій, а саме: політичного піару, політичної реклами та методів, технологій просування політичного товару безпосередньо в місцях, де він «реалізується»;

- управління політичним маркетингом, тобто планування всіх необхідних заходів та контроль за просуванням політичних продуктів [1, с. 525].

Таким чином, до категорії політичного продукту відносять ідеології та програми політичних партій, імідж політичних лідерів, безпосередні політичні дії різних політичних акторів та організацій.

Використання суспільної думки у процесах правового управління у суспільстві є найважливішим інструментом політичного маркетингу. Причому громадська думка використовується як засіб збору відповідної інформації, і як метод

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

та технологія впливу на політичну поведінку громадян, діяльність політичних інститутів.

Список використаних джерел:

1. Лікарчук, Н., Ярвіс, М., Вареник О., Малихіна, С., Коноплянникова М. Сучасні тенденції та актуальні проблеми підготовки менеджера маркетингових комунікацій. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 1(42). С. 522–528.
2. Henneberg S. N. O'Shaughnessy Theory and Concept Development in Political Marketing. *Journal of Political Marketing*. 2007. Vol. 6, Issue 3. p. 57–71.
3. Likarchuk N., Andrieieva O., Likarchuk D, Bernatskyi A. Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere. *Studies in Media and Communication*. Vol. 10, No. 1; June 2022. p. 9–16.
4. Markus K. *Udo Zolleis Politisches Markting: eine Einfuhrung in das Politisches Marktingmit aktuellen Bezugen aus Wissenschaft und Praxis*. Baden-Baden: Deutchen Institut fur Public Affairs, 2004. 278 p.

УДК 327.83+327.3

Міщенко Алла,
кандидат політичних наук, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

У ПОШУКАХ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Тектонічні зміни в міжнародному балансі сил, що сформувався після розпаду радянської системи, прямо впливають не лише на дестабілізацію в євразійському регіоні, а й світі загалом. Але наполегливо синхронізувалась діяльність

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

глобальних акторів по впровадженню й укріпленню Нового світового порядку, що забезпечить умиротворений спосіб демократизації світу.

Р. Хаас припускає, що міжнародний порядок можна вважати комплексом зусиль різних держав, спрямованих на те, щоб не допускати використання військової сили задля досягнення зовнішньополітичних цілей [2, с. 47]. І демократія, глобальна економіка, міжнародне право та ядерне стримування ставало базовими передумовами такого порядку.

ООН спільно з ключовими глобальними гравцями подбали про вироблення тих правил, що забезпечать мирне співжиття народів й убезпечать появу нових конфліктів, протистоянь та війн між країнами. Ці досягнення вдалось закріпити через систему міжнародного права, загальних принципів (суверенної рівності держав, незастосування сили або загрози силою, рівноправності і самовизначення націй та народів, мирного вирішення міжнародних спорів, невтручання у внутрішні справи держав, мирного співробітництва, сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, непорушності кордонів, територіальної цілісності держав, загальної поваги і захисту прав людини). Це нормативна база універсального змісту як вищий імператив юридичної сили, що домінує над національним правом. У той час як і внутрішні нормативно-правові акти держави повинні сповідувати й не суперечити міжнародному праву. Таким чином, підхід будувався на недискримінації та повазі, рівності й взаємодії.

На думку Р. Хааса, це сприяло побудові «Світового порядку 1.0, який передбачав «підтримку та утвердження найкращих рис суверенного порядку; зокрема, міжнародна спільнота має визнавати за державою розумну дозу автономії, утверджувати чітку повагу до кордонів і принципів міжнародного співжиття, що їх не дозволено змінювати за допомогою військової сили та інших форм примусу» [2, с. 266].

Подальша трансформація світу почала цементувати світовий порядок такого типу, закріплюючи однополярність на чолі з американською гегемонією у виборі стратегії розвитку

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

політичних систем й формуючи регіональні системи колективної безпеки. Останні повинні були відіграти роль нових форм балансу сил в регіональному масштабі, закріпивши таким чином глобальну стабільність. Так з'явилися поряд із НАТО: АС, ЛАД, ОДКБ, ШОС тощо. У 2021 р. оборонним альянсом регіонального типу стала AUKUS – союз Австралії, Великобританії та США, що сповідує морську стратегію безпеки, зокрема й у стриманні Китаю.

Разом з тим, В. Горбулін зазначає, що «ми спостерігаємо певний масштабний реверсивний процес: цивілізований світ, вийшовши у ХХІ ст. з величезними планами на мирний і благополучний розвиток, зіткнувся з реваншистською Росією, яка спочатку стрімко відкинула нас назад, у 80-ті рр., а тепер готується й далі повертати історію назад» [1].

Можна погодитись, що територіальні зміни, які відбулись за сприяння Росії в пострадянському просторі – конфліктні території Придністров'я, Нагірного Карабаху, Абхазії та Південної Осетії, Криму й ОРДЛО – сприяли дестабілізації євразійського регіону. Були спотворено викревлені норми міжнародного права, сформувались нові міжнародно-правові колізії через односторонні зміни кордонів держав, встановлені силовим шляхом – анексія Криму у 2014 році, – що зруйнувало встановлений баланс.

Також це виклик домінуванню демократичних політичних систем, адже основними каталізаторами територіальних посягань імперської Росії якраз ставали спроби реалізації прозахідного курсу Грузією, Молдовою та Україною, що руйнувало уявлення Кремля про власну глобальну місію й суб'єктність.

І сьогодні – в дні російсько-української війни – формуються підвалини оновленого міжнародного порядку, який має відповісти на питання майбутнього:

1. Що домінує: сила чи розум?
2. Хто домінує: великий чи рівність?
3. Як забезпечити безпеку: ядерною зброєю чи системою колективної безпеки?

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

4. Що важливіше: ринкова конкуренція чи економічна ізоляція?

5. Демократія (право) чи авторитаризм (доцільність)?

Якщо світ відмовиться давати відповіді на системоутворюючі запитання, кожен міжнародний суб'єкт усвідомить необхідність самостійного тлумачення права, справедливості, суверенітету, могутності й безпеки. Уже зараз країни та народи відчують необхідність змін щодо правил і принципів, гарантій свободи і безпеки, а головне колективної ефективної реакції на дії порушників. Новий світовий порядок має рухатись від локального до глобального й навпаки з усвідомленими суверенними зобов'язаннями.

Список використаних джерел:

1. Горбулін В. Який Фенікс народиться зі згарища світової гібридної війни? “ZN.UA”, 3 листопада 2017 року. URL: https://zn.ua/ukr/internal/yakiy-feniks-naroditsya-zi-zgarischa-svitovoyi-gibridnoyi-viyni-259112_.html.

2. Хаас Р. *Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу*. Київ: Основи, 2019. 376 с.

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

УДК 94(37).07+327.2“00/01”

Олійник Микола,
кандидат історичних наук, доцент,
Українська академія друкарства,
м. Львів, Україна

PAX ROMANA У ВИМІРІ АРХАЇЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Проблема поняття «*Pax Romana*» і застосування його до такого періоду глобалізації, як архаїка (тут – архаїчна глобалізація) є надзвичайно актуальною у сучасній науці. Адже, на сьогодні вчені так і не дійшли висновку – чи можна період відносного миру, спокою та процвітання (їх складові – мистецтво, культура, економіка – *М.О.*) в античному Середземномор’ї перших століть нашої ери віднести до архаїчної глобалізації, чи ні [2, с. 431; 2, с. 440–441; 3, с. 53–54]. А отже, науковий інтерес до цієї теми не спадає і дискурси та полеміка з цього питання триватимуть ще довгий час [2, с. 441].

Більшість праць, присвячених даній проблематиці, містять відсилання до *Pax Romana*, як до часу, коли архаїчна глобалізація отримала найбільший розвиток. В першу чергу відмітимо роботи Олександра Махлаюка, в яких поняття *Pax Romana* є нерозривним з процесами, в першу чергу, культурними, що відбувалися не лише на території римської держави, а й поза її межами [2–6]. Військовий аспект розглянутого питання бачимо у роботах Миколи Олійника [7] та Ігоря Чорновола [8]. На жаль, недоступною для нас залишилися нова монографія французького історика Іва Романа «*Rome, de Romulus à Constantin – Histoire d’une première mondialisation (VIIIe s. av. J.-C. – IVe s. apr. J.-C.)*» («Рим від Ромула до Костянтина – історія першої глобалізації (VIII ст. до н.е. – IV ст. н.е.)). У ній вчений охопив більші хронологічні рамки, ніж наше дослідження та зосередив увагу на комплексному аналізі архаїчної глобалізації, дотичної

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

стародавньому Риму. Він піддав критиці тезу про «двокультурну імперію», (мається на увазі однакове домінування латинської та грецької мови у державі – *М.О.*) та домінування, саме, латинсько-римської компоненти, навіть, на грекомовному Сході, через римські колонії, комунікації та культ імператора.

Pax Romana – термін, що перекладається як «римський мир», тобто «період всесвітнього панування римського світу»; підкреслимо, що мається на увазі панування не лише в межах Римської імперії, а й вплив на ті землі та народи, що знаходяться на прикордонні римської держави [1, с. 548]. Інше тлумачення слова «*pax*» у цьому терміні, згідно латиномовних джерел – угода (*pactio*) (Fest. 260L) або пакт (*pactum*) (Isid. Etym. 18.1.11) [9].

Не можна стверджувати, що римська культура періоду *Pax Romana* поглинула грецьку, кельтську чи малоазійські культури. Ні, вони взаємодоповнювалися, синтезувалися, змінювалися. Особливо, такі процеси показові на прикладі релігії періоду ранньої імперії. Напрошується аналогія з еллінізмом, його грецькими та східними взаємовпливами. А це і є глобалізація, правда, вже у римському вимірі.

Звичайно, не варто приписувати глобалізму періоду *Pax Romana* деяких понять та рис, які більше притаманні сучасним процесам цього складного явища. Завданням сучасних істориків та археологів є всебічне дослідження такого феномену, як римський світ і, зокрема, такого складного явища, як римська глобалізація. Вживання останнього терміну, на нашу думку, є доречним і можливим тільки тоді, коли ми беремо до уваги давньоримську концепцію «*orbis terrarum*», яка відповідає грецькій *Οἰκουμένη* (Ойкумена). Остання розуміється не лише як «земне коло» чи «всесвіт», а як обшир, який може бути рано чи пізно опанований. Римські імператори, для більшості яких Александр Македонський був взірцем для наслідування, не виключали розширення римського світу, принаймні, у площині пропаганди, аж до Індії (RGdA. 31; Suet. Aug. 21.3; Cass. Dio. 68.29.1) [7, с. 39]. Показовим є й уривок «Риторики до Гереннія» – «... світова держава,

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

з владою якої згодилися усі племена, царі, народи...» (Rhet. ad. Her. 4.13) [6, с. 290].

Як ми вже зазначали, найкраще глобалізаційні процеси, які відбулися в межах *Pax Romana*, описав ритор Елій Арістид у своїй «Похвалі Риму» [5, с. 142–143; 7, с. 40]. Представлений у ній образ *Pax Romana*, завдяки якому гарантувалася безпека і блага цивілізації для цілої ойкумени, є безперечно ідеалізованим (*Ael. Arist. Pan. Rom. 10–13*). Та попри це, вона містить насичений фактами фон, реальну сутність тогочасного становища імперії у світі, підтверджену не тільки літературними джерелами, а й інскрипціями та іншими археологічними знахідками [10, с. 7]. Ті общини, племена та народи, які знаходилися в безпосередній близькості від кордонів римської держави, втягувалися в соціальні, культурні, економічні та політичні процеси, тобто взаємодіяли з римським світом [8, с. 19]. Безпосередню участь у цих процесах брала римська армія – на території фронтиру (перехідна зона, де взаємодіють різні культури, тут – римське прикордоння – *М.О.*) поширювалися релігійні культи, здійснювалися торгівельні операції. Там проходило навіть поповнення війська місцевими жителями – спочатку допоміжних підрозділів (*auxilia*), а в другій половині II ст. – й легіонів. Германський лімес (укріплений кордон – *М.О.*) та межуючі з ним племена Великої Германії (*Magna Germania*) утворювали навіть своєрідну економічну систему [8, с. 22–23]. Це спостерігалось не лише у європейській частині імперії, а й у провінціях, розміщених у Африці та Азії. Таким чином бачимо, що антична глобалізація зачепила не лише прикордонні провінції, а й ті племена, які межували з ними. А отже, вони споживали римські товари, могли поклонятися римським богам, користуватися латинською мовою [2, с. 434–435; 7, с. 40–41; 7, с. 44]. Деякі дослідники взагалі трактують лімеси як абстрактне, розмите поняття, більше довіряючи археологічним джерелам, а не наративним. Археологічні знахідки дозволяють зробити висновок, що римська адміністрація фактично не розрізняла контрольовані території та

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

прилеглі землі, які формально не входили до складу Римської імперії [8, с. 25]. Пасаж Плінія підтверджує це, адже античний географ пише про 516 народів між кордоном і річкою Ампсага (сучасна Румель в Алжирі – *М.О.*), які підкоряються владі Риму (Plin. NH. 5.29) [9].

Окрім Елія Арістида, найважливішим джерелом для окреслення *Pax Romana* є «Діяння божественного Августа» авторства Октавіана Августа. У ньому подається не лише імперський простір, власне, самої римської держави, а й вплив на ті землі, які межували з імперією та були віддалені від неї. Це ілюструє і успішну зовнішню політику, й зони впливу Риму (RGdA. 26, 29–33) [4, с. 661–665; 4, с. 672].

Як підкреслює Олександр Бандровський, велика частина дослідників заперечує сприйняття жителями імперії влади як сакральної та абсолютної. З цим важко погодитися, адже відомо про поширений культ імператора по всій території імперії [11, с. 204–247]. Проаналізувавши джерела та дослідження з даної проблеми, можна зробити висновок, що попри велику кількість суперечливих та різних поглядів на *Pax Romana* як явище, його місце архаїчній глобалізації є беззаперечним та одним з визначальних з-посеред усіх її компонент.

Список використаних джерел:

1. Бандровський О. «Pax Romana»: сучасні геополітичні міфи та історична сучасність. *Вісник Львівського університету. Серія історична. Спецвипуск*. 2019. С. 545–556.

2. Махлаюк А. В. Глобализация по римски. Рецензия на: *Globalisation and the Roman World. World History, Connectivity and Material Culture* / Ed. by Martin Pitts and Miguel John Versluys. X + 296 pp. *Древний восток и античный мир. Труды кафедры истории древнего мира исторического факультета МГУ*. Вып. 9. Москва: МГУ имени М. В. Ломоносова (исторический факультет), 2018. С. 431–443.

3. Махлаюк А. В. Переход от республики к империи и проблема римской цивилизации. *Трансформационные процессы в*

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

эпоху принципата. включение Рима в осевое время. Сборник статей. Ереван: Издательство РАУ, 2015. С. 51–68.

4. Махлаюк А. В. *Пространство римского мира* в «Res gestae divi Augusti». *Вестник древней истории.* 2019. №3. Вып. 79. С. 653–677.

5. Махлаюк А. В. Римский император как правитель вселенной в политическом дискурсе греческих надписей. *Древние цивилизации: социум и человек: доклады конференции Российской ассоциации антиковедов с международным участием ЯрГУ им. П.Г. Демидова (г. Ярославль, 4–6 октября 2018 г.).* Ярославль: Яросл. гос. ун-т им. П.Г. Демидова, 2018. С. 139–149.

6. Махлаюк А. В. Римский патриотизм и культурная идентичность в эпоху Империи. *Вестник Нижегородского государственного университета им. Н.И. Лобачевского. История и археология.* 2014. №1. Вып. 1. С. 288–299.

7. Олійник М. Давньоримське військо та його роль в протогобалізаційних процесах періоду Pax Romana. *Тенденції і перспективи розвитку історичної науки та філософії в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської молодіжної наукової конференції* (м. Київ, 10 березня 2017 р.). Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 37–47.

8. Чорновол І. Фронтири стародавнього Риму. *Дрогобицький краєзнавчий збірник.* Вип. XVI. 2012. С. 18–31.

9. Ando C. Pax Romana: Peace, Pacification and the Ethics of Empire. *C4eJournal: Perspectives on Ethics.* 2017. Vol. 1. URL: <https://c4ejournal.net/2017/05/22/clifford-ando-pax-romana-peace-pacification-and-the-ethics-of-empire-1-c4ej-1-2017/>.

10. Kolb F. *Imperium Romanum: antyczny model globalizacji.* Poznań: CONTACT, 2010. 27 s.

11. Sajkowski R. *Divus Augustus Pater. Kult boskiego Augusta za rządów dynastii julijsko-klaudyjskiej.* Olsztyn: Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2001. 302 s.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 323.2.327 (477)

Печеранський Ігор,

доктор філософських наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

МЕМОРІАЛЬНА КУЛЬТУРА ЯК АКСІОЛОГІЧНИЙ БАЗИС МАКРОПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Однією з гарантій політичної суб'єктності та безпеки держави в системі сучасних міжнародних відносинах є наявність макрополітичної ідентичності, як важливого фактору, що забезпечує стабільність соціальних зв'язків, яка тісно пов'язана з обґрунтуванням політичного порядку (polity) як такого. Інакше кажучи, процес «фундації» нації, тобто створення символічних, онтологічних й ціннісних засад загальнонаціональної єдності, передбачає наявність певної трансценденції, без якої політичне розчиняється у соціальному, нормативне у дискретному, настає панування бюрократичної інструментальної раціональності та неспроможність справжньої політичної дії. У результаті цього, політика підмінюється адмініструванням, тобто деонтологізується й деполітизується, а політичний процес стає невід'ємною складовою управління. В такій ситуації зростає градус корупційних й дезінтеграційних викликів, що може призвести до втрати суверенності.

Американський політичний методолог і теоретик Бернард Як вважає, що модернізація країни на сучасному етапі передбачає апеляцію до автентичного та спільного минулого, що будь-яке націотворення ґрунтується на наслідуванні, яке вимагає конструктивного історичного наративу [3]. І тут ми підходимо до ключового моменту, пов'язаного з творчістю німецької дослідниці Алейди Ассман, яка звертається до актуальних проблем в рамках сучасних memory studies, а її роботи спираються на традиції

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

1980–1990-х рр. та асоціюються з другою хвилею меморіального буму, ініційованого проектами П'єра Нора і його послідовниками. Авторка вважає, що з кінця ХХ ст. в країнах Європи починає формуватися особлива меморіальна культура, де минуле існує не просто в якості релікту, а навпаки є конститутивним фактором під час формування ідентичності та сенсів [1, с. 192–193].

Авторка зазначає, що з 1990-х рр. поняття «меморіальна культура» утверджується в науковому, політичному та медійному дискурсах, та є дуже специфічним фактом німецькомовного простору. Астрід Ерлл пов'язує розвиток цього терміну з Німеччиною, коли в університеті Гізена, було створено у 1997 р. міждисциплінарний центр вивчення меморіальних культур (Erinnerungskulturen), який продовжує свою роботу досі [4, р. 49]. В англomовній науковій традиції це поняття переважно використовується як узагальнюючий термін, синонімічний «колективній» або «соціальній пам'яті» в самому широкому значенні. І в цьому ключі, коли ми говоримо про Україну, важливу парадигматичну роль відіграє Голодомор-геноцид як важливий приклад цивілізаційного зламу у просуванні гуманітарних цінностей, а також цивілізаційних й політичних стратегій нашої держави.

«Меморіальна культура» передбачає вироблення у сучасного покоління правильного фокусу пізнання та позиціонування щодо історичного минулого, що перетворює його на одну з ключових засад української, або будь-якої іншої, політики. І не потрібно ототожнювати це з політизацією історії, спекуляціями та підміною минулого, приховування та спотворення історичної правди, до чого вдається Росія у своїй внутрішній і зовнішній політиці, коли обговорює Україну як quasi-державне утворення.

Цікавими у цьому напрямку нам видаються напрацювання чоловіка вище згаданої дослідниці Алейди Ассман відомого єгиптолога Яна Ассмана, котрий запропонував розрізняти дві стратегії ставлення до минулого: «холодну пам'ять», зафіксовану

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

в культурному шарі, що використовується владою для обґрунтування природності існуючого порядку речей, та «гарячу пам'ять», динамічну, спрямовану на соціально-політичну актуалізацію окремих подій минулого, збережених у надрах культурної пам'яті [2]. Саме остання, на нашу думку, й має лягати в основу стратегії формування «меморальної культури» в Україні на сучасному етапі, що передбачає відповідні інституційні зрушення (закріплення на законодавчо-нормативному рівні історичної справедливості, її сек'юритизація, серйозні кроки у напрямку інституалізації політики пам'яті, встановлення зв'язку між плюралізм інтерпретацій історії та проблемами національної безпеки тощо).

Враховуючи ті виклики та загрози, які сьогодні стоять перед Україною, вважаємо апеляцію до абстрактної етики принципів недостатнім аргументом, що не на часі. Потрібна масштабна робота під державним патронатом, направлена на формування «меморіальної культури» та ставлення до історичного минулого як до онтологічного та аксіологічного базису, де державні зусилля мають бути спрямовані на створення історико-державного стандарту і активізацію діяльності щодо популяризації історичних знань. Питання зближенні правдивої картини минулого зі сприйняттям сучасного пересічного громадянина, адже це формує потрібні враження та уявлення, без яких «історичний аргумент» звучатиме непереконливо. Йдеться про дії, направлені на встановленні інтерпретативних рамок й фільтрів, що формують консолідовані візії минулого.

Звідси особлива роль відводиться політичним елітам, їхній поведінці та виступам на історичну тематику, які повинні зафіксувати певне ставлення до спільного минулого, збудованого на ключових цінностях на власному прикладі та за допомогою перформативних актів. Суголосні меседжі повинні лунати і в медіапросторі країни. Все це має сприяти формуванню «меморіальної культури», де історія асоціюється з колективним «Ми» та консолідуючими цінностями, що передбачає вихід на рівень політики та макрополітики.

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

У виступах перших осіб держави та політиків вищого ешелону всередині країни та на міжнародній арені використання метафор «знання» і «збереження», що структурують апеляцію до минулого, мають особливу вагу, оскільки задають рамки тих конкретних практик сприйняття та «роботи з минулим», які зводяться або поширення інформації, або виробництва дій, які можна назвати «збереженням» чи проявом поваги. Виступи президента мають бути підкріплені максимально повними та виваженими історичними даними, завдяки чому минуле постає в його риториці абсолютно об'єктивним та логічним видається заклик висловлюватись чесно і протидіяти фальсифікаціям. Це призводить до прагнення усунути будь-які суперечності всередині історії та між осмисленням й ціннісним ставленням. Лейтмотив подібних виступів – ідея єдності, котра дозволяє пов'язати апеляцію до минулого з формуванням макрополітичної ідентичності, сприймаючи й трактуючи українську історію як основу нашої національної культури та світогляду, що становить джерело розуміння своєї ідентичності та своєї цивілізаційної місії.

Зрештою, згідно цієї логіки ідея єдності історії трансформується у єдність українського народу в рамках єдиної держави. У контексті зовнішньої політики меморіальна культура підкреслює, що Україна дотримується міжнародних норм і базових принципів міжнародного співробітництва, зміцнення міжнародної безпеки, а також поважає державний суверенітет. Паралельно йдеться про формування державно-центричного історичного наративу, де різні здобутки та досягнення асоціюються з добросовісним служінням державі, а кризи та невдачі трактуються як відхід від цієї моральної аксіоматики.

Отже, важливість меморіальної культури як аксіологічного базису макро-політичної ідентичності у тому, що в її фокусі історичне минуле постає в якості трансцендентного простору, який детермінує та фундує численні дії, інтеракції та рішення. Важливо, що завдяки апеляції до минулого відбувається есенціалізація держави, її легітимація як чогось органічного, а не

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

штучного, «не-проблематизованого» історичного та політичного суб'єкта. Актуальність цього підтверджується ще й тим, що під впливом логіки розвитку глобалізаційних процесів на сучасному етапі значення історичної аргументації на міжнародній арені та для легітимації конкретних політичних дій посилюється, не кажучи вже про формалізацію міжнародних відносин, яка також посилила позиції історичних аргументів у процесі перегляду та захисту окремих конвенцій та інституцій, а також під час переосмислення традиційної зовнішньополітичної пропаганди в межах концепту «м'якої сили».

Список використаних джерел:

1. Ассман А. *Распалась связь времен? Взлет и падение темпорального режима Модерна*. Москва: Новое литературное обозрение, 2017. 272 с.
2. Ассман Я. *Культурная память: письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности*. Москва: Языки славянской культуры, 2004. 368 с.
3. Як Б. *Национализм и моральная психология сообщества*. Москва: Издательство Института Гайдара, 2017. 520 с.
4. Erll A. *Memory in Culture*. Houndmills. UK: Palgrave Macmillan, 2011. 218 p.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 94:314.156.5 (477+4)

Солошенко Вікторія,
кандидат історичних наук, доцент,
Державна Установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»,
м. Київ, Україна

**ГОЛОКОСТ ТА ПОГРАБУВАННЯ ЄВРЕЇВ:
МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ПРОБЛЕМИ**

За часів націонал-соціалістичної епохи з окупованих територій Європи було викрадено неймовірну кількість творів мистецтва, зокрема картини, скульптури, цілі бібліотеки та цінні архіви, коштовні годинники. Багато таких цінностей були пограбовані у євреїв у роки панування нацизму. Проте після його розгрому багато із цих коштовностей опинилися в Америці, Швейцарії, Франції та Великобританії, а інші з плином часу виявляються у Німеччині, Австрії та інших країнах.

Політика аріїзації економіки та brutальний антисемітизм нацистів також полягали в конфіскації та пограбуванні майна більшості євреїв. В історіографії тема експропріації єврейських культурних надбань періоду Третього Райху та їх переміщення під час окупації його терен державами антигітлерівської коаліції досліджені недостатньо повно, тому є потреба в ґрунтовному та багатогранному вивченні та аналізі.

Цілеспрямована державна стратегія нацистської Німеччини у період 1933–1945 рр. мала на меті пограбування тисячолітніх надбань людства. Це був величезний масив злочинів – позбавлення приватної власності, дискримінація, переслідування і, врешті-решт, фізичне знищення мільйонів людей. У той період німецька держава систематично діяла і проти власних громадян, втілюючи у життя злочинні цілі та механізми. Підкреслимо, що бойкот 1933 р. проти євреїв негативно вплинув на діяльність арт-дилерів, а пізніше і на підготовку у листопаді 1933 р. відповідного

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

закону про культуру. Таким чином євреї були повністю витіснені з цієї важливої економічної і культурної галузі. Перш за все, це призвело, скажімо у Мюнхені – місті мистецтв, до загрози того, що ліквідовані маленькі підприємства усі одночасно змушені були виставити свої товари на продаж [3].

Державна політика експропріації була започаткована декретом про реєстрацію єврейських активів від 26 квітня 1938 р. Немає жодних сумнівів у тому, що мільярди, отримані через антиєврейську політику експропріації, були потрібні для спорожнілої державної скарбниці. У Відні в березні 1938 р. погромний антисемітизм лютував на вулицях міста, після якого близько 25 тис. самопроголошених «комісарів» плюндрували євреїв та їх майно і намагалися на цьому збагатитися. Відтак виникла інша модель антиєврейської експропріації, а саме неконтрольоване розбазарювання єврейських активів серед прихильників нацизму, від чого держава стояла перед загрозою нічого не отримати.

Після окупації в 1941 р., Придністровська область на південному заході України була частково під владою Румунії. Тільки в Одесі в жовтні 1941 р., підрозділи німецьких та румунських окупантів за кілька днів знищили там понад 20 тис. місцевих євреїв. Загалом перша хвиля насильства в Придністров'ї забрала близько 60 000 євреїв. Уцілілих було депортовано до придністровських гетто, як і євреїв з Буковини та Бессарабії. Голокост під румунською окупацією відзначався брутальною жорстокістю і свавіллям [5].

Проблема Голокосту українських євреїв та пошук пограбованих нацистами творів живопису та мистецтва є однією з центральних проблем новітньої історії. У Радянському Союзі не було передбачено вшанування пам'яті жертв – євреїв за походженням. Голокосту не приділялося особливої уваги в багатонаціональній державі. Більше мільйона жертв були забуті. Вони поховані в братських могилах навколо українських міст Києва, Бердичева, Львова, Рівного, Самбора та ін. Необхідно підкреслити, що, хоча в СРСР багато чого вважалося державною

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

власністю, євреї часто таємно були приватними власниками різноманітних колекцій, сліди яких поширені по всьому світу.

Ізраїльський дослідник Іцхак Арад зазначив, що пограбування євреїв під час Голокосту було «офіційним» (відповідно до дискримінаційних законів) і «приватним». Через те, що німці часто обшукували євреїв та грабували у них гроші та культурні цінності, багато з числа останніх намагалися сховати свої цінності. Голокост на Сході – це модель насильства, яка принципово відрізняється від історії Голокосту в Західній Європі. Багато місцевих жителів були причетні до Голокосту на Сході [6].

Так, у щоденнику Александера фон Рейтценштейна – відомого мистецтвознавця, офіцера вермахту описано наскільки всеохопним було розграбування надбань України: «17 червня. Наступ, під час якого ми зробимо невеличку виставку від Полтави до Танненберга. Виставку книг та картин з історії російської армії (авт. радянської армії). Лише деякі зацікавлені дозволять себе нею відволікти, заглибляться і навіть забудуть здивуватися. Той чи той поставить врешті-решт запитання: А звідки у вас все це? – А ми скажемо: все це – книги, картини ми забрали з російських (авт. радянських) бібліотек, також ми додамо – з окупованих бібліотек. Чи повинні ми вибачатися? Ми не маємо докорів сумління. До того ж залишається під великим питанням – чи матимуть ці бібліотеки все це в кінці війни, чи вистоять вони. Сьогодні вночі вони можуть бути розбиті. ... у нас немає совісті і не тільки в нас – німців» [4].

Справа Гільдебранда Гурліта («знахідка століття» у 2012 р. та відкриття доступу до колекції картин допомогли відшукати власників і нащадків, виявити злочинців і співучасників загарбницької політики нацистів) сколихнула весь світ мистецтва і започаткувала новий вимір проблеми [1]. З того часу нові культурні об'єкти постійно повертаються не лише до Швейцарії, а й до пострадянських держав, у тому числі й України. Чи належали деякі з них українським єврейським родинам? Їх під

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

тиском відбирали, перекупували. За твердженням Абрама Кіршнера, який пережив такий день 7 листопада 1941 р., ті хто пережив, ніколи не зможуть стерти його зі своїх спогадів і сердець. Абрам Кіршнер пережив Голокост у місті Рівному, яке обґрунтовано називає другим Бабиним Яром. Серед заборон щодо євреїв у той день був наказ про позбавлення їх права власності. У Галицькому районі було видано розпорядження про облік усього майна, враховуючи не лише цінності, а й одяг.

Все частіше українські, єврейські культурні об'єкти з обтяжливим минулим з'являються на виставках, каталогах, аукціонах Європи та Америки. Є багато культурних цінностей, походження яких досі залишається невідомим. Кому належать культурні цінності? Чи були ці речі викрадені в результаті переслідування? Які культурні цінності Україна втратила і що їй було повернуто, які повернення ще можливі і, що потрібно для повернення об'єктів з таким обтяжливим минулим. Ці питання залишаються відкритими і викликають активні дискусії.

Актуальним завданням вбачається проведення пошуків колекцій та окремих експонатів, які були експропрійовані чи викрадені у законних власників у націонал-соціалістичну добу. Важливо викласти основні результати досліджень, які ґрунтуються на архівних джерелах, спеціалізованій літературі, показових прикладах. Нині значно зросла потреба в науковій інформації про награтоване мистецтво в країнах Європи та Україні. Для того, щоб знайти конфісковані культурні цінності та їх власників чи правонаступників, слід опрацювати ці виміри проблеми та максимально використати всі наявні можливості.

Створення міжнародної комісії для розшуку награтованого нацистами майна євреїв має допомогти повернути культурні цінності власникам або їх спадкоємцям. Награтоване мистецтво, незаконно вивезені культурні цінності є частиною національної пам'яті народів. Багато цінностей належали до приватних колекцій або залишилися на території іншої країни внаслідок подальшого продажу. З огляду на те, що Україна зазнала великих втрат культурних цінностей, єврейських культурних надбань, цьому

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

важливому питанню державної ваги необхідно приділяти більше уваги. Окремі наукові розробки в даній сфері, які існують в Україні, для їх повноцінної реалізації потребують належної підтримки державою.

Ключовою подією світового значення у справі повернення та реституції культурних цінностей, втрачених в різних країнах світу стала Міжнародна Вашингтонська конференція з питань майна періоду Голокосту (грудень 1998 р.), яку організував Держдепартамент США. Під час конференції особлива увага була приділена проблемі пошуку награваних творів мистецтва і розроблена низка міжнародних правил щодо їх повернення. Виходячи з положень Вашингтонської декларації від 3 грудня 1998 р., Федеральний уряд об'єднаної Німеччини взяв міжнародне зобов'язання – зробити свій внесок у дослідження походження та реституцію культурних цінностей. І протягом крайніх десятиліть у цій царині німецькою державою зроблено чимало. Важливо, що на Вашингтонській конференції були присутні представники більш ніж 40 країн світу і єврейських організацій, під час конференції було прийнято 11 важливих положень – про необхідність здійснення ідентифікації награваних і конфіскованих під час нацистського панування творів мистецтва, проведення пошуків їх довоєнних власників або спадкоємців [2].

Досвід ФРН у розв'язанні цього важливого завдання – ідентифікації та повернення розграбованого майна, культурних цінностей є неоціненним. Адже вирішення цього кола проблем було поставлено на ґрунтовну державну основу. Україна має достатньо документальних свідчень, щоб повернути багато цінних речей, які належали як українцям, так і євреям.

Список використаних джерел:

1. Солошенко В. Арт-діяльність Гільдебранда Гурлітта як віддзеркалення епохи націонал-соціалізму. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки та знахідки*. 2019. № 28. С. 231–252.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

2. Солошенко В. Торгівля творами мистецтва у часи Третього райху та сучасні проблеми переміщених культурних цінностей. *Academia. Terra Historiae. Студії на пошану Валерія Смоля* : У 2-х кн. / відпов. ред. Боряк Геннадій ; упоряд. Блащук Світлана, Боряк Геннадій, Горобець Віктор, Кудряченко Андрій, Матях Валентина, Ткаченко Василь, Солошенко Вікторія, Ясь Олексій. Кн. 1. 2020. С. 609–621.

3. Солошенко В. В. Розсекречені архіви аукціонного будинку «Адольф Вейнмюллер». *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2107. Вип. 1(3). С. 199–211.

4. Alexander Freiherr von Reitzenstein *Itinerar durch Krieg und Kunst (1940–1948)* [Tilman Breuer] Privatdr. X. S. 60–61.

5. Ofer D. The Holocaust in Transnistria: A Special Case of Genocide, in: Dobroszycki, Lucjan; Gurock, Jeffrey S. (Hg.): *The Holocaust in the Soviet Union: Studies and Sources on the Destruction of the Jews in the Nazi-Occupied Territories of the USSR, 1941–1945*, Armonk/London, 1993. S. 133–154.

6. Pohl D. Ukrainische Hilfskräfte beim Mord an den Juden, in: Gerhard Paul (Hrsg.): *Die Täter der Shoa. Fanatische Nationalsozialisten oder ganz normale Deutsche?* (Dachauer Symposien zur Zeitgeschichte Bd. 2), Göttingen, 2002. S. 205–234.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 316.48

Шевель Інна,
кандидат соціологічних наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

**СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ І СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ
В МІЖНАРОДНІЙ ПЛАТФОРМІ:
СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР**

З урахуванням подій, конфліктних ситуацій останніх років, які демонструють безпекові тенденції, негативні ситуації та проблеми, які несуть для України безпекове становище [4, с. 50]. Це вдало видно, що конфліктні проблеми почалися ще з минулого року, і Україна увійшла в Новий рік в багатьма внутрішньо і зовнішньополітичними конфліктами та надзвичайно безпековими ситуаціями для країни.

На міжнародній платформі спостерігаються зміни у стратегічному, зовнішньополітичному напрямку у багатьох держав. Країни Європи, які у зовнішній політиці перетрансформувалися на співпрацю з ЄС та НАТО, яке призвело до агресивної реакції та активізувалася наступальна політика РФ, яка хоче зайняти статус наддержави в світі. Результативна робота і консолідована міжнародна підтримка з боку ОБСЄ мала значний результат під час переговорів на «тижні великої дипломатії», де РФ отримала невдалі позиції [2].

Наразі РФ вперто продовжує займати позицію військово-політичного інструменту впливу на міжнародне середовище та впливати на країни СНД [4, с. 13–15].

Ця позиція РФ вдало розкривається на фоні події в Білорусії, там відбулося посилення авторитаризму правлячих еліт, за допомогою РФ і в Казахстані відбулася військова підтримка для придушення демонстрантів і створення своїх військових баз на

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

місцях. Ці країни СНД використали підтримку РФ, тому що в них недостатній рівень демократичних інститутів та демократичної влади, яка веде до внутрішньої дестабілізації в країнах, створює соціальну напруженість та виникають громадянські конфлікти [4, с. 50].

Стосовно України та вирішення її безпекових ситуацій сформуємо певні завдання:

- продовжувати посилення реформ збройних сил та вдосконалювати їх відповідно до сучасних тенденцій у військовій сфері, налагоджувати позиції для отримання військово-політичної підтримки на глобальних та дипломатичних рівнях у протистоянні з РФ;

- нарощувати зміцнення демократичних інститутів та підтримувати розвиток громадянського суспільства, для досягнення згоди в середині країни і подолання соціально-економічних проблем [1];

- врегулювати вже існуючі політичні конфлікти з сусідніми державами [4, с. 50].

На сьогоднішній день Мінські домовленості та Нормандський формат не є вирішенням конфлікту, Країни Європи та Америка ведуть переговори з РФ, постійно змінюють вектори розв'язання конфлікту, суворішає перелік санкцій проти РФ, загроза вторгнення набирає великого значення як з боку Криму так і з боку Білорусії.

Україна не може допустити, щоб в середині неї відбулися якісь політичні коливання та кризові ситуації, це підігріватиме запал РФ ще сильніше.

Протягом 2–11 листопада 2021 року Київським міжнародним інститутом соціології було проведено соціологічне дослідження, а саме: опитування методом «Омнібус», за допомогою телефонного інтерв'ю, в якому брали участь 2003 респонденти з усієї країни та Криму, в також методом рандомного опитування (computer-assisted telephone interviews, CATI). Результати дослідження показали, що 66 % опитаних вважають, що воєнний конфлікт є найгострішою проблемою в нашій країні,

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

68,5 % вважають, що наша держава йде неправильним шляхом розвитку, і лише 17 % вважають, що Україна все робить правильно. Також було [поставлено провокаційне питання і соціологи зазначили такі результати опитування, 88 % українців хочуть бути незалежними від РФ, також 75 % росіян теж хочуть бути незалежними від України. 39 % українців хочуть закрити кордони з РФ, в той самий час як думку закрити кордони з Україною підтримують 24 % росіян. Біля 50 % українців хочуть мати незалежність від РФ, але без кордонів цей показник становить 49%, а росіян становить 51 % [3].

Отже, із-за зазначено вище можна зробити висновок, що збройні конфлікти створюють небезпеку для всього міжнародного співробітництва [1], серйозне занепокоєння виникає у всіх країн, за тридцятиріччя України не було таких глобальних ризиків і напружених конфліктів, політичних змін на міжнародній платформі. Це можна прослідкувати занепокоєння в дипломатичній сфері, політичній, військовій, економічній, це підтвердження додає сили і з результатів дослідження з боку соціологічних даних. Тому саме з боку правового регулювання треба підходити до вирішення збройних, політичних, економічних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Пилипенко В. Застосування норм міжнародного гуманітарного права до збройних конфліктів міжнародного й неміжнародного характеру в контексті воєнних злочинів. *Міжнародне право*. №3/21. С. 317–323.

2. Прогноз 2022. *Український інститут майбутнього*. Київ, 2021. URL: <https://uifuture.org/publications/prognoz-2022/>.

3. Ставлення населення України до Росії та населення Росії до України, листопад 2021 року. *Звіт соціологічного та маркетингового дослідження від 17.12.2021*. Київський міжнародний інститут соціології. Київ, 2021. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1078&page=2>.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

4. Сучасні міжнародні конфлікти: від регіонального протистояння до глобального суперництва. *Матеріали міжнародної наукової конференції, Львів, 18–19 грудня 2020 р.* / Упорядники: Мальський М. З., Вовк Р. В., Кучик О. С. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 13–15, 50.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 911

Гаврилюк Олег,
доктор економічних наук, професор,
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова,
м. Черкаси, Україна

ГЛОБАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: НОВІТНІ ТРЕНДИ ТА ЗАГРОЗИ

Глобальна пандемія коронавірусу, роль Китаю у світовому просторі, висока імовірність російської агресії в Україну, напружені міжнародні переговори та можливість запровадження масштабних антиросійських санкцій – головні зовнішньополітичні та економічні проблеми, які упродовж двох останніх років перебувають у полі зору політиків, експертів, мас-медіа та населення. З огляду щодо позначених і мультиваріантно розроблених наслідків перебігу подій постає необхідність дослідження низки інших світових тенденцій, які кардинально вплинуть на перспективи розвитку багатьох країн. Йдеться про запровадження нових підходів та механізмів реалізації енергетичної політики, а також трансформацію значущості інформації, які мають бути враховані у стратегіях подальшого розвитку всіх держав включаючи Україну.

Стосовно першого аспекту дана публікація не передбачає висвітлення основних положень і реалізації двох основних глобальних ініціатив – Кіотського протоколу (1997 р.) та Паризької кліматичної угоди (2015 р.), увага буде сконцентрована на модифікації енергетичної політики та її глобальних наслідках. Нова енергетична геополітика змінить світову конфігурацію та впливовість окремих країн та союзів. Йдеться про перехід у зовнішній торгівлі та національному виробничому потенціалі на використання нових складових (декарбонізація): нафта й газ, що складають більшу частину викидів, стануть менш важливими інструментами зовнішньоекономічної стратегії. У минулому як

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

імпортери, так і експортери використовували енергію в якості дієвого інструмента зовнішньої політики, вводячи ембарго або санкції (ОПЕК проти західних держав у 1970-х рр., багатьох держав проти апартеїду в Південній Африці, групи P5+1 проти Ірану), маніпулюючи інтересами споживачів і трансформуючи напрями трубопровідної політики (Північний потік-2) та пропонуючи вигідні умови лояльним режимам (пільгові постачання російської нафти до Білорусі).

Перехід на принципово нову стратегію вимагає оцінки її гіпотетичних наслідків. У зв'язку з цим не можна виключити ослаблення альянсів, що базуються на поставках викопного палива, наприклад, між Сполученими Штатами та Саудівською Аравією; дрібніші ж нафтодержави, такі як Азербайджан, втратять актуальність для великих країн. Нафта і газ перестануть виступати причиною багатьох конфліктів і розбіжностей у таких місцях, як Лівія та Ірак або європейський континент [6]. Існує ризик політичної нестабільності для експортерів викопного палива, які не в змозі підтримувати державні витрати та життєві стандарти. Прикладом виступає Венесуела, яка давно вичерпала фіскальний простір для стимулювання економіки і де падіння цін на нафту сприяло виникненню недавнього економічного та соціального колапсу [8]. Або Нігерія, в якій запаси викопного палива складають 40 % всіх активів країни [7].

Різке падіння цін на нафту для багатьох нафтозалежних країн може спричинити непропорційно велике падіння доходів. При збереженні низьких цін існує загроза банкрутства для компаній, що працюють у країнах, де видобуток нафти є відносно дорогим (Ангола, Бразилія, Канада, Малайзія, Тринідад та Тобаго, Сполучені Штати та Венесуела), що в свою чергу призведе до неухильного зниження видобутку. У деяких місцях видобуток нафти може ніколи не досягти докризового рівня, внаслідок чого сировинні країни ще сильніше маргіналізуватимуться від світового мейнстріму. Зміна в структурі енергетики об'єктивізує трансформацію споживання ресурсів, логістики, необхідність

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

виникнення нових технологій та компетенцій – основним трендом стає перехід до низьковуглецевої економіки (декарбонізація) та «зелених» технологій. Тобто, констатується настання нової енергетичної ери, в якій відбудеться субституція вуглецю як домінуючої паливної сировина на «чисту» енергію. Держави поступово відмовляються від вугілля та нафти, здійснюючи перехід на газ та активізуючи водневі розробки. Збільшується випуск електромобілів, з'явилися віртуальні роботи, набуває розвитку космічний туризм. З погляду перспективних стратегій це виглядає привабливим, але пов'язано з серйозними викликами для ринків, що розвиваються, оскільки подібний «зелений перехід» потребує масштабних інвестицій. Причому, якщо країна не задекларує аргументованих кліматичних пріоритетів цілей і не наслідуватиме їх виконанню, для неї стане проблематичним кредитування з боку міжнародних фінансових інституцій.

Потрібно виділити й зворотний бік тренду – колосальну економію коштів імпортерами енергії. Європейський Союз, наприклад, планує істотно скоротити 266 млрд євро, які щороку спрямовуються на імпорт викопного палива. З 2023 р. ЄС виставить обмеження на імпорт – буде запроваджено механізм транскордонного вуглецевого регулювання (Carbon Border Adjustment Mechanism), що передбачає стягнення зборів із імпортованих товарів у залежності від їх вуглецевого сліду. Зборами оподатковуватиметься імпорт сталі, цементу, добрив [5]. Це може внести кардинальні зміни у світову торгівлю та призвести до переділу глобальних ринків [3]. Проте слід зазначити, що на шляху реалізації механізму постає багато перешкод, серед яких не лише необхідність відповідності правилам СОТ, а й знаходження компромісів між інтересами різних промислових кіл самого Євросоюзу, через що вирішення проблеми буде непростим.

Зазначений документ є важливим для України, керівникам підприємств слід розпочати підготовку до процедури оподаткування вуглецю з імпорту ЄС. У січні 2021 р. набрав чинності Закон України (№377-IX) «Про засідки моніторингу,

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

звітності та верифікації викидів парникових газів», що передбачає створення національної системи торгівлі вуглецевими викидами на основі Директиви ЄС 87/2003, імплементація якої здійснюється відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС.

Глобальне потепління, вичерпання традиційних/невідновлюваних джерел енергоресурсів, необхідність скорочення дедалі зростаючих викидів вуглекислого газу, енергетичний шантаж з боку Росії відбиваються практично на всьому глобальному просторі і закономірно детермінують необхідність переходу до нової реальності. Можна передбачити, що наприкінці вуглецевої ери конкуренція за ресурси, що вичерпуються, стане дедалі більш жорсткою, через що імовірно виникнення конфліктів з непередбачуваними етимологією та причинами.

Ще однією глобальною загрозою і трендом є трансформація глобального інформаційного простору в симбіоз хибних та реальних потоків. Діджиталізація стала мейнстрімом. Ведеться глобальна інформаційна війна шляхом здійснення постійних вкидань, фейкових кібератак, спроб з боку різних груп впливу перехопити ініціативу та змодельовати комфортне для себе інформаційне поле. Переможцями у цій боротьбі стануть діджиталізовані «цифрові імперії», а стороною, що опинилася в програші – користувачі їхнього продукту та інформаційного контенту. Одна з найбільших і впливових у світі страхова компанія Allianz SE (Німеччина) з поміж глобальних ризиків поточного 2022 р. на першому місці ранжувала кібер-ризик – в результаті масштабних кібератак у поєднанні з проблемами, що викликані прискоренням цифровізації та переходом великої кількості населення на дистанційну працю [2]. Інша глобальна консалтингова фірма – Control Risks – що спеціалізується на ідентифікації ризиків у сфері політики та безпеки, віднесла до останніх ризиків року маніпулювання суспільними настроями, які відбиваються на веденні бізнесу та панічних настроях населення [4].

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

В умовах настання епохи 5G-технологій віртуальний простір дедалі сильніше зливається з реальним і навпаки, в обіг навіть було введено поняття віртуального інфлюєнсера. Багато професійних користувачів та експертів у зовнішньополітичній та зовнішньоекономічній сферах часто перебувають у невіданні щодо реального стану справ – внаслідок отримання суперечливої інформації з тенденційно сконструйованим контентом через соціальні мережі та інтернет. Побудова ж реальної картини пов'язана з кропітким збиранням пазлів – процесом рутинним та трудомістким. Прикладом слугує пандемія Covid-19, яка раніше асоціювалася з віртуальною загрозою. Лише після запровадження конкретних заходів – закриття кордонів, численних обмежень, оголошення локдаунів чи вакцинації – почалася реакція населення: антивакційні кампанії та протести були генеровані групами й людьми, які ігнорують злиття віртуальності та реальності.

До глобальних інструментів маніпулювання громадською думкою також належать періодичні тенденційні вкидання у сфері протидії корупції за допомогою оприлюднення власників офшорних рахунків.

Резюмуючи, вважається доцільним рекомендувати органам законодавчої та виконавчої влади України, особливо галузевим міністерствам – Міністерству енергетики, Міністерству інформаційної політики та Міністерству цифрової трансформації – ретельно відслідковувати глобальні тренди та загрози з метою мінімізації їх негативних наслідків у практичній діяльності та суспільному житті.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (№377-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20#Text>.

2. *Allianz Risk Barometer 2022*. URL: <https://www.agcs.allianz.com/content/dam/onemarketing/agcs/agcs/reports/Allianz-Risk-Barometer-2022.pdf>.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

3. *An EU Carbon Border Tax Could Be Next Disruptive Force in Global Trade*. URL: <https://www.bcg.com/press/30june2020-how-an-eu-carbon-border-tax-could-jolt-world-trade>.

4. *Control Risks. Riskmap 22. The Top Risks*. URL: <https://www.controlrisks.com/riskmap/top-risks/reputational-risk-stumbling-in-the-esg-stampede>

5. *European Parliament, Committees, Carbon Border Adjustment Mechanism*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/carbon-border-adjustment-mechanism/product-details/20201009CDT04181>.

6. Noah J. Gordon. *Carbon Critical: International Relations, Decarbonized*. *Berlin Policy Journal*, March/April 2020. URL: <https://berlinpolicyjournal.com/carbon-critical-international-relations-decarbonized/>.

7. *Three alive, seven missing after Nigeria oil vessel explosion*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/7/three-alive-seven-missing-after-nigeria-oil-vessel-explosion>.

8. *Venezuela prohibits company layoffs and suspends credit collections over coronavirus*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-venezuela/venezuela-prohibits-company-layoffs-and-suspends-credit-collections-over-coronavirus-idUSKBN21A02V>.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 331.556.4

Матюк Людмила,
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»,
смт. Любешів, Україна

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Міжнародні економічні відносини у сучасному світі стають більш широкими, різноманітними. Розвиток транспорту і модернізованих засобів зв'язку, стандартизація законодавства та загальна відкритість економіки дають можливість вільно переміщати між різними країнами не тільки послуги та товари, але і фактори виробництва. Робоча сила і є одним із таких факторів. Саме цей фактор володіє високою мобільністю.

Одним з важливих напрямів функціонування української економіки на сучасному етапі суспільного розвитку став фактичний експорт робочої сили. Згідно загальноприйнятих уявлень, міжнародна міграція робочої сили (migration – рух, переміщення) є переміщенням працездатного населення з однієї країни в іншу в межах світового ринку праці [5].

Міжнародна міграція робочої сили стала глобальним процесом, який торкнувся населення всіх країн і континентів. Вона стає однією з важливих форм міжнародних економічних відносин.

Існує й інше визначення міграції робочої сили. Міграція робочої сили – переселення працездатного населення з одних держав в інші строком більше, ніж на рік, викликане причинами економічного й іншого характеру і може набувати форми еміграції (виїзду) та імміграції (в'їзду). Міграція робочої сили веде до вирівнювання рівнів оплати праці в різних країнах. У результаті міграції сукупний обсяг світового виробництва зростає внаслідок

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

більш ефективного використання трудових ресурсів за рахунок їх міжкраїнного перерозподілу [2, с. 268].

Пандемія COVID-19 спричинила найгіршу світову кризу з кінця Другої світової війни.

COVID-19 тимчасово зупинив життя в Україні, поставивши багатьох трудових мігрантів перед складним життєвим вибором:

1. Залишатися за кордоном і продовжувати працювати в небезпечних умовах праці.

2. Втратити роботу і сидіти на карантині в чужій країні без засобів існування.

3. Повернутися додому, там, де держава не забезпечує всіх тих, хто бажає і здатен працювати відповідною роботою.

Міграційні процеси є неминучими і потенційно вони можуть бути вигідними для будь-якої країни. Але, на жаль, дуже складно оцінити реальні масштаби міграційних процесів, а тому складно сформулювати адекватну сучасним вимогам міграційну політику держави [1].

Можна виділити 5 напрямків міжнародної міграції робочої сили [4]:

- з країн, що розвиваються в промислово розвинуті країни;
- у рамках промислово розвинутих країн (в основному з неекономічних причин, також спостерігається вплив умів з Європи в США);
- між країнами, що розвиваються;
- з колишніх соціалістичних країн у промислово розвинуті;
- міграція науковців, кваліфікованих фахівців із промислово розвинутих у країни, що розвиваються [3].

Основними особливостями міжнародних міграційних процесів у час кризи COVID-19 є наступні:

- а) Низький попит на робочу силу, а тому, знижується рівень зайнятості осіб.
- б) Стійкі суворі обмеження на закордонні поїздки і не тільки.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

в) Зниження рівня доходів громадян у зв'язку з стійкими суворими обмеженнями на поїздки за межі України та на ведення бізнесу в нашій державі.

Враховуючи вище наведене, можна виділити головні чинники масової еміграції:

- велика різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні й країнах Заходу;
- відсутність перспектив професійного зростання для багатьох здібних людей;
- економічна нестабільність у країні;
- відсутність безпеки громадян у зв'язку з агресією Росії.

Можна дійти висновку, що одним із важливих наслідків карантинних обмежень, запроваджених у переважній більшості країн світу у відповідь на пандемію COVID-19, є неможливість виїхати на сезонні заробітки та повернення в Україну трудових мігрантів. Це призведе до посилення напруженості на ринку праці. Також це збільшить навантаження на систему соціального захисту населення України, що, в свою чергу, вимагає зваженої та системної реакції держави.

Необхідно здійснювати відповідні заходи на внутрішньополітичному і міжнародному рівнях, котрі сприяють мінімізації ризиків від повернення заробітчан додому.

Список використаних джерел:

1. Бербенець О. Основні тенденції та наслідки міжнародної трудової міграції. *Агросвіт*. 2015. №15. С. 26–29.
2. Дембіцька О. О. Сучасний стан та негативні наслідки міжнародної трудової міграції населення. URL: <http://www.rusnauka.com>.
3. Міжнародна міграція робочої сили. URL: <http://buklib.net/books/25044/>.
4. Міжнародна трудова міграція. URL: http://pidruchniki.com/15130616/ekonomika/suchasni_tsentri_prityagnnya_robochoyi_sili.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

5. Смирнов Е. Н. *Введение в курс мировой экономики (экономическая география зарубежных стран): Учебное пособие.* Москва: Кнорус, 2016. 406 с.

УДК 338.2

Ревенко Анатолій,
кандидат економічних наук, доцент,
Київський університет культури,
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Питання економічної безпеки для більшості країн вже давно стали частиною інструментарію управління державою та засобом впливу на політику інших держав [1]. Дослідники міжнародних відносин, що визнавали військову силу в якості вагомого інструмента, продовжують дискутувати на тему важливості та користі економічного управління державою. Брутальна агресія кремлівського режиму проти України і економічні санкції колективного Заходу до Москви наочно демонструють, що масштабна економічна взаємозалежність у нинішніх умовах повинна визначати відповідальну поведінку співпраці між державами, враховуючи ціну, яку потрібно буде сплатити за вихід з цієї системи відносин. Більше того, відносини з посиленою економічною взаємозалежністю збільшують шанси на примусову, але ненасильницьку політику. Водночас ці взаємозалежності можуть поглибити відмінності між розвиненими, сильнішими державами та менш розвиненими, слабшими. Очевидно, що процес глобалізації перетворює інтеграцію економічного виміру на політику національної безпеки як необхідність. Не менш важливим є і те, що економічні показники в основному визначають військовий потенціал країни та добробут громадян [2].

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Посилення загрози дестабілізації світового господарства у ХХІ ст. прямо пов'язано з ситуацією навколо міжнародної фінансової системи, на прикладі якої помітні та відчутні шалені темпи та наслідки глобалізації. Стан світової фінансової системи нині свідчить про посилення взаємозалежності країн, що уповільнює всі вагомі рекреаційні процеси та темпи їх економічного зростання, звужує їх можливості відносно здійснення самостійної економічної політики. Це не лише поглиблює суперечність між прагненням держав зберегти контроль над станом платіжних балансів і рухом курсів валют й стихійним саморегулюванням міжнародної фінансової системи, але й породжує чимало інших похідних, але від того не менш важливих проблем як загроз економічній безпеці на глобальному і регіональному рівнях.

За підсумками двох десятиліть ХХІ ст. можна стверджувати, що світова економіка стала ще більш інтегрованою та нестабільною. Посилення глобальної взаємозалежності призводить до зростання вразливості економіки, натомість вища економічна спеціалізація, індукована торгівлею на базі принципу «порівняльної переваги», іноді передбачає болюче пристосування робітників та громад, що неминує створює соціальну напругу та небезпеку. Більше того, відбулося суттєве збільшення потоків капіталу, що продовжують дестабілізуватися. Особливо з цими потоками стикаються країни, що розвиваються, захисні механізми яких через міжнародний контроль та обмеження піддаються сильній ерозії. Фінансовий ринок продемонстрував значну інтеграцію, що вплинуло на автономію політичних рішень на національному рівні.

Економічна безпека не обмежується регулярними коливаннями ВВП, зайнятістю робочої сили, продуктивністю праці та іншими показниками, котрі впродовж десятиліть були предметом зацікавленості фахівців в галузі економіки. У цьому контексті економічна безпека стосується потоків капіталу у всьому світі, а також ринків капіталу та продуктів, що є об'єктом

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

цих потоків. Ці канали впливають на курс валют, інфляцію та зумовлюють дестабілізацію фінансових установ.

Станом на сьогодні міжнародна економічна безпека не є абсолютною та сталою величиною, а лише відносною, оскільки глобальний світ та міжнародні економічні відносини зокрема і досі залишаються у ситуації невизначеності й непередбачуваності. І це суттєво ускладнює і уповільнює спроможності національної економіки до самовідтворення та забезпечення власної конкурентоспроможності у світовому господарстві. І справа тут не лише у індивідуальних потужностях національних економік, але й відмінних підходах до питань економічної безпеки, у відсутності на фоні поглиблення процесів транснаціоналізації єдиної позиції міжнародної спільноти, на зміну якій поки що приходять змінні комбінації конвергентних або розбіжних інтересів країн світу. А ситуація із застосуванням в умовах невизначеності та нерівномірного розподілу економічного потенціалу між останніми заходів протекціонізму та використанням економічного потенціалу з метою впливу на інші країни відкрито або приховано лише посилює загрози міжнародної економічної безпеки.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно наголосити на тому, що фактор економічної безпеки в умовах посилення загрози дестабілізації світового ладу загалом й світового господарства зокрема є важливою проблемою у ХХІ ст., яка потребує концептуального осмислення. Під «економічною безпекою» ми розуміємо ситуацію захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз та впливу несприятливих факторів, сталість розвитку та незмінність конституційного ладу та умову реалізації урядом намічених цілей в економічній політиці. Загрозу цій безпеці становлять лише ті ендогенні та екзогенні фактори, які реально руйнують базові засади функціонування відповідних політичних і економічних систем, доводять економічну систему до неопераційного стану та протидіють реалізації ключових національних економічних інтересів.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

Список використаних джерел:

1. Kahler M. Economic security in an era of globalization. *The Pacific Review*. 2004. Vol. 17. URL: <http://irps.ucsd.edu/assets/014/6745.pdf>.
2. Posen A. & Tarullo D. K. Report of the Working Group on Economics and National Security. *Princeton Project on National Security*. Princeton University, 2005. URL: <http://www.princeton.edu/~ppns/conferences/reports/fall/ENS>.

УДК 339:349

Шурпенкова Руслана,

кандидат економічних наук, доцент,
Університет банківської справи,
м. Львів, Україна;

Сарахман Оксана,

кандидат економічних наук, доцент,
Університет банківської справи,
м. Львів, Україна

СТАН МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Міжнародна торгівля є одним з найважливіших елементів фінансової економіки всієї країни; зростання залежить від показників імпорту-експорту, які є одними з найбільших внесків у валовий внутрішній продукт країни. Без міжнародної торгівлі для будь-якої країни практично неможливо розвиватися фінансово, політично та економічно і в інтересах кожної нації – зробити міцною міжнародну торгівлю та відносини з лідерами світу, щоб дуже легко подолати всі труднощі [1].

На початку 2020 р. країни зіткнулися з економічними проблемами, що були спричинені спалахом Covid-19, і це прямо

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

вплинуло на глобальні міжнародні поставки. Протягом року діяльність членів СОТ була спрямована на вирішення викликів, пов'язаних з поширенням пандемії, шляхом посилення координації та співробітництва на міжнародному рівні.

Реагуючі на пандемію, багато країн активно впроваджували заходи, пов'язані з торгівлею: з одного боку, знижували або зовсім відміняли ввізні мита на ряд товарів, а з іншого – обмежували або забороняли експорт «критично важливих» товарів [2].

Проаналізуємо статистичні дані з International Monetary Fund – Міжнародного валютного фонду [3]. На цьому етапі ми будемо порівнювати значення США та України. Отже, перейдемо до taxes on international trade (%) – податки на міжнародну торгівлю (%) (рис. 1).

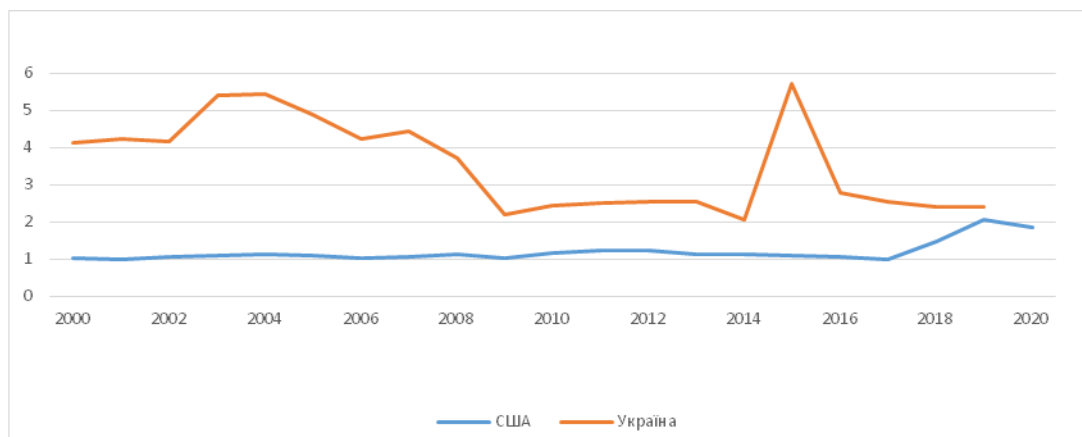

Рис. 1. Податки на міжнародну торгівлю в Україні та США (%)
Джерело: [3]

Податки на міжнародну торгівлю включають ввізне мито, експортне мито, прибуток експортних чи імпортних монополій, обмінний прибуток та біржові податки. Проводячи аналіз лінійної діаграми, з рис 2, розкривається те що % податків від виручки в Україні більший (2,412) ніж в США (1,857).

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Проте, з 2017 року США підняли рівень податків. Проаналізувавши Taxes on international trade (current LCU) – Податки на міжнародну торгівлю (LCU), де Local Currency Unit – національна валюта (рис. 2).

Рис. 2. Податки на міжнародну торгівлю (LCU), млрд національних валют

Джерело: [3]

Ця статистика також включає у себе податки з попереднього значення, але тепер ми зосереджуємось не на %, а на млрд національної валюти США та України. Хоч в США відсотковий рівень податку менший, але дохід з них є значно більшим. Проте, нам потрібно розуміти, що ми порівнюємо Україну з країною значно більшою територіально, та зі значно кращим економічним розвитком.

Перейдемо до такого значення, як Customs and other import duties (% of tax revenue) – митні та інші імпортні збори (% від податкових надходжень) (рис. 3).

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

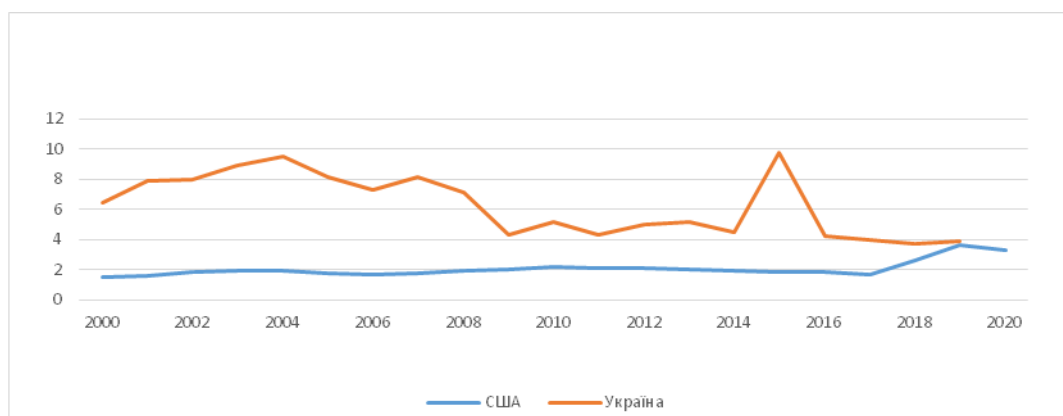

Рис. 3. Митні та інші імпортові збори в Україні та США (% від усіх податкових надходжень)

Джерело: [3]

Митні та інші імпортові збори – це всі збори, які стягуються з товарів, що ввозяться в країну, або послуг, які нерезиденти надають резидентам. Вони включають збори, що стягуються з метою отримання доходу або захисту та визначаються на специфічній основі, якщо вони обмежуються імпортованими товарами чи послугами. З даної статистики ми також бачимо, що % митних та інших зборів України та США, на сьогоднішній день, приблизно однаковий. Хоч на відсотковому рівні значення майже тотожне, але ми повинні розуміти, що в грошовому еквіваленті не буде такого малого розриву і США знову буде лідирувати.

Отже, незважаючи на кризу, що привела до уповільнення торгових потоків, торгівельні відносини між країнами розвивалися і набули нового рівня. З огляду на зазначене, в існуючій складній ситуації саме тісна співпраця країн, взаємодія між ними щодо своєчасного обміну інформацією та відповідальне ставлення до прозорості питань торгівлі допоможе активізувати зусилля з моніторингу, забезпечити зміцнення ринкового середовища, зменшити загрозу обмеження експорту та посилення протекціонізму, сприяти економічному відновленню країн. Будемо сподіватися, певна тенденція відходу окремих країн від

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

економічно налаштованої політики відкритої торгівлі до політики, що керується стратегічними політичними міркуваннями під впливом факторів пандемії Covid-19, що створює загрозу для глобальної економіки, не матиме суттєвого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Калайтан Т. В., Шурпенкова Р. К. Економічні наслідки пандемії та їх вплив на формування стратегії управління доходами готельного бізнесу США. *Туризм в умовах пандемії Covid-19: шанси та загрози : Матеріали круглого столу 25 вересня 2020.* Львів: ЛНУВМБ, 2020. С. 54–58.

2. Основні тренди міжнародної торгівлі 2020: огляд знакових подій. URL: <https://yur-gazeta.com>» mizhnarodne-pravo-investiciyi.

3. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Home>.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 342.727

Байталюк Зоряна,
здобувачка Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича,
м.Чернівці, Україна

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ ЯК ВАЖЛИВА ОСНОВА І ОПОРА ДЕМОКРАТІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Свобода вираження політичних поглядів є однією із важливих демократичних цінностей, яка поряд із іншими природними правами та свободами людини закладає фундамент сучасного права. Така сентенція вже давно визначена на рівні як міжнародного, так і національного права. Кожна людина від народження має право виражати вільно свої погляди, в тому числі і політичні переконання. Це право, беззаперечно, є невід’ємним та невідчужуваним, оскільки закладене в самій людській природі як її складова.

Як відомо, свобода вираження політичних поглядів є складовою частиною більш широкого поняття свободи. У філософсько-правовому осмисленні свобода у найбільш загальному розумінні – це фундаментальна властивість людини, яка дозволяє їй діяти або не діяти згідно власної волі, не детермінуючись обставинами, тобто здатність кожної людини на власний розсуд визначати зміст, мету, спрямованість своїх дій, тип і спосіб своєї поведінки [3, с.186]. Як видається, це визначення можна екстраполювати на свободу вираження політичних поглядів.

Нині свобода вираження політичних поглядів – норма повсякденного життя, це, як «дихання» людини в соціальному середовищі: нема можливості дихати – немає життя. Коли в умовах тоталітарних режимів закривають «дихання» людині і не дозволяють висловлювати свої політичні переконання, погляди,

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

ідеї під страхом покарання, людина не має можливості на вибір іншого способу життя, іншого шляху розвитку держави, змушена миритися з обмеженнями та порушеннями прав та свобод, і не тільки політичних, а й цілого ряду інших. І дуже складно в таких умовах щось змінити без політичної волі усього народу чи нації. Це дає можливість тиранам і диктаторам правити в таких країнах довічно. Тому забезпечення свободи вираження політичних поглядів є надзвичайно важливим і свідчить завжди про рівень демократичності тієї чи іншої держави [4, с. 580].

Свобода вираження політичних поглядів посідає центральне місце у розвитку кожної людини – члена суспільства як особистості. Разом з тим людство доволі довго йшло до визнання цієї фундаментальної свободи. Лише в середині ХХ ст. визнано свободу вираження політичних поглядів як міжнародний стандарт. Так, у прийнятій 10 грудня 1948 році Загальній декларації прав людини у ст. 19 було закріплено: кожна людина має право на свободу переконань та на вільне їх вираження [1]. Надалі це положення було розвинуте у іншому важливому міжнародно-правовому документі – Міжнародному пакті про громадянські та політичні права людини 1966 р., в якому містились вже випадки легітимного обмеження цього права зі сторони держав в окремих виключних ситуаціях чітко прописаних згідно закону (для поважання прав і репутації інших осіб, охорони держбезпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення) [2]. Не можна не згадати ще про один важливий документ, який був прийнятий Радою Європи у 1950 р. – Європейська конвенція про захист основоположних прав та фундаментальних свобод (т.зв. Європейська конвенція), ст. 10 якої теж зафіксувала цю фундаментальну свободу [6]. Крім цього, Європейська конвенція започаткувала на міжнародному рівні і механізм захисту цієї свободи – Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). На думку ряду науковців, поява такої інституції є об'єктивно обумовленим явищем суспільної дійсності, адже без широких гарантій права на

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

свободу вираження поглядів, захищених незалежним і неупередженим судами, немає вільної держави [5].

У конституційному законодавстві сучасних демократичних держав теж закріплено свободу вираження політичних поглядів. Передусім такі норми містяться у текстах конституцій. Так, до прикладу ст. 34 Конституції України передбачає, що кожному гарантується право на вільне вираження своїх поглядів і переконань. При порушенні цього права кожен має право звернутися до національного суду для його відновлення. При вичерпанні усіх правових засобів захисту на теренах України для громадян є можливість звернутися до ЄСПЛ. І з кожним роком згідно статистичних даних кількість звернень до ЄСПЛ, як українців зокрема, так і європейців у цілому зростає. Це означає, що ця міжнародна судова інституція володіє авторитетом, здійснюючи правосуддя на засадах справедливості, об'єктивності та неупередженості, і відповідно має довіру від громадян, права яких було порушено на територіях держав-учасниць Європейської конвенції. До речі, в одному із своїх рішень ЄСПЛ висловив своє ставлення до свободи вираження поглядів наступним чином: «свобода слова являє собою одну з головних опор демократичного суспільства і є основоположною умовою, яка слугує його прогресу і самореалізації кожного індивіда» [7].

Загалом Європейська конвенція відіграє важливу роль у механізмі захисту свободи політичного вираження поглядів, а тому варто зупинитись більш детально на її положеннях. Стаття 10 Європейської конвенції закріплює, що: кожен має право на свободу вираження своєї думки, в тому числі політичних поглядів; це право включає свободу дотримуватися своїх політичних поглядів, одержувати й поширювати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади, незалежно від державних кордонів; це право за певних обставин може бути обмежено. Тобто структурно ст. 10 Конвенції можна поділити на

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

дві частини: 1 – визначено свободи, що підлягають захисту; 2 – подано вичерпний перелік обмежень цього права.

Щодо обмежень, то їх необхідність обов'язково має бути ґрунтовно підтверджена. При цьому вони будуть законними, якщо відповідатимуть таким вимогам:

1. втручання держави має бути виключно на законних підставах, щоб це виключило будь-яке свавілля, а тому, на думку Страсбурзького суду, закони мають бути загальнодоступними для всіх громадян і чітко сформульованими, щоб кожен міг регулювати свою поведінку, знаючи наперед, що буде у випадку ігнорування приписами закону (справа «Санді Таймз проти Сполученого Королівства»);

2. втручання має переслідувати законну ціль (необхідність обмежень має бути переконливо доведена, що це робиться в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду (ч. 2 ст. 10); перелік цих цілей є виключним, тобто жодна інша ціль не є законною);

3. обмеження мають бути насправді необхідними (під необхідністю слід розуміти те, що це повинна бути «нагальна соціальна потреба» для обмеження свободи вираження політичних поглядів, при цьому причини такого стану мають бути відповідними і достатніми).

Як правило, в конституційному законодавстві зарубіжних країн також присутні аналогічні обмеження.

Щодо змісту свободи вираження політичних поглядів згідно наведеної статті Європейської конвенції, то таку свободу слід розуміти як: право кожного на власну політичну позицію; право на нерозголошення своєї політичної позиції іншим особам; право на захист від приписування певної позиції на основі попередніх своїх висловлювань. При цьому держава за жодних обставин не повинна

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

проводити розрізнення осіб, які дотримуються тієї чи іншої політичної позиції. Також держава не повинна односторонньо просувати та висвітлювати інформацію про певні політичні події, програми та ідеології, оскільки це може становити серйозну перешкоду в плані реалізації свободи вільного вираження своїх політичних поглядів та переконань (події сьогодення яскраво підтверджують, до яких наслідків це може призвести). У практиці ЄСПЛ є чимало прикладів (однією із таких справ є справа «Фотт проти Німеччини»).

Отже, на підставі вищенаведеного, можна стверджувати, що незважаючи на певні обмеження за чітко визначених у законі обставин, свобода вираження політичних поглядів насправді є однією з основ та опор демократії та загальнолюдських цінностей, що в комплексі із іншими основоположними правами та свободами дозволяє людству і кожній окремо взятій людині рухатись у правильному загальнодемократичному руслі.

Список використаних джерел:

1. *Загальна декларація про права людини 1948 р.* URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.
2. *Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.* URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
3. Петрушенко В. *Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції*. Львів: Магнолія 2006, 2011. 352 с.
4. Слінько Т. М., Середюк В. В. Свобода вираження поглядів у рішеннях Європейського Суду з прав людини та загальні критерії її обмеження. *Форум права*. 2009. № 3. С. 580–585. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_3_91.
5. Jochen Abr. Frowein. Freedom of expression under the European Convention on Human Rights. *Council of Europe*. In Monitor/Inf (97) 3.
6. *European Convention on Human Rights*. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

7. *Handyside v. the United Kingdom*: Judgment 2 December 1976. URL: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Handyside&sessionid=67430&skin=hudoc-en>.

УДК 341.3

Волощук Оксана,
кандидат юридичних наук, доцент,
Чернівецький юридичний інститут
НУ «Одеська юридична академія»,
м. Чернівці, Україна

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ
АКТІВ АГРЕСІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Одним із найбільш ганебних способів вирішення міжнародних конфліктів було, і, на жаль, мабуть ще буде присутнє у міжнародних відносинах, застосування сили внаслідок розв'язання агресивної війни. І не дивлячись на те, що право на війну нині під повною заборорою норм міжнародного права, окремі актори міжнародних відносин цинічно і зухвало цим нехтують і постійно порушують ці важливі імперативні норми. Численні збройні конфлікти в різних регіонах світу це підтверджують. Сумно, але наша держава теж нині в стані війни і змушена захищати свою територію, свій народ і свою свободу та незалежність, які у першу чергу потрапляють під приціл агресора.

Сумнівів у тому, що в Україні триває повномасштабна агресивна війна немає в жодного суб'єкта міжнародного співтовариства. Фактично всі ознаки розв'язання агресивної війни згідно III Гаазької конвенції про відкриття воєнних дій 1907 р. [1]

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

присутні: збройний напад шляхом формального оголошення, розрив дипломатичних відносин та усіх інших договірних зобов'язань між сторонами, дія спецрежиму, який характеризується обмеженням прав людини [2, с. 89]. І хоча весь світ співчуває і засуджує агресора, усе ж бракує підтримки нашої державі в обороні від ворога. Передусім, це стосується закриття неба над Україною. Не менш проблем виникає і в юридичній площині. Як відомо, Україна ініціювала розгляд справи проти Росії в Міжнародному суді ООН в контексті порушення зобов'язань, що випливають із Конвенції про геноцид 1948 р. [3], 39 держав-учасниць Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) звернулись до Прокурора МКС щодо порушення справи проти президента В. Путіна, якому інкримінують військові злочини, злочини проти людяності, геноцид і звісно вчинення агресії проти України, і також Україна звернулась із заявою до ЄСПЛ про негайне зупинення військових нападів на цивільні об'єкти. В усіх цих міжнародних судових установах вже мають розпочатися слухання, але питання чи будуть вони ефективними у плані реалізації поставленої мети – притягнення до відповідальності РФ, президента В. Путіна та вищого військового командування.

Щодо Міжнародного суду ООН, який має обмежену юрисдикцію, до нього можуть звертатися держави, які визнали Статут МС ООН (і Україна, і РФ – визнали). Але тут є набагато складніша проблема – виконання рішень МС ООН. Рішення МС ООН є обов'язковими до виконання, однак можна припустити, що РФ проігнорує цим і тоді доведеться звертатися за додатковими заходами забезпечення виконання рішення до Ради Безпеки ООН. Але, як відомо, РФ представлена у складі РБ ООН як постійний член, до того ж який ще володіє правом вето. Зрозумілою є наперед позиція РФ. Тобто будь-яке рішення буде заблоковано. Звернення до Міжнародного кримінального суду теж не дасть позитивного результату, оскільки РФ відкликала свій підпис під Римським статутом МКС і це означає, що юрисдикція цього

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

органу міжнародної кримінальної юстиції щодо РФ не діє. Тому якщо припустити, що рішення буде винесено, його виконувати ніхто не буде. Стосовно заяви в ЄСПЛ також може виникати аналогічна ситуація, коли РФ буде ігнорувати прийняте рішення.

Тоді виникає запитання: чому склалась така патова ситуація? Що ж потрібно змінити у міжнародному механізмі захисту миру та безпеки людства?

Зрозуміло, що ці питання неймовірно складно вирішити. На міжнародній арені діють незалежні, самостійні актори, які володіють державним суверенітетом. Давно відомий ще з часів римського права принцип міжнародного спілкування – *«par in parem non habet imperium»* – «рівний над рівним влади немає». Це значно ускладнює процес домовленостей між державами, але ми в ХХІ ст. і наша цивілізація досягла того вже рівня, коли загальнолюдські цінності, при чому усієї спільноти народів та націй, мають мати пріоритет над прагматичними інтересами окремих держав. Мир та спокій людства, а значить прогресивний рух уперед, виживання планети Земля та охорона і повага до прав людини – понад усе. Це дозволяє припустити, що в рамках саме міжнародного права держави як основні суб'єкти мають домовитись про основні правила «гри» у міжнародних відносинах (до речі, після II світової війни вже були такі домовленості, але вони, як це демонструє сьогодні, не працюють) і обов'язково передбачити заходи впливу на порушників таких правил. І хоча санкції, як правило, не присутні у класичних нормах міжнародного права, в даному разі, як видається, виправданим буде чітке їхнє встановлення і визначення чіткого плану їх реалізації.

В контексті наведеного можна також згадати про ті важливі напрацювання, які людство вже виробило. І це, безперечно, створення ООН. Ця мегауніверсальна система має стати фундаментом справді для забезпечення та охорони миру у світі. Рада Безпеки ООН (РБ ООН) як головний орган, що відповідає за міжнародний мир та безпеку перед людством, має мати

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

ефективні важелі впливу на агресорів. В цьому плані вже давно назріла реорганізація в структурі цієї інституції та зміни в порядку прийняття рішень.

По-перше, потрібно внести зміни до Статуту ООН, в яких чітко констатувати, що у випадках вчинення актів агресії членами Ради Безпеки ООН, такі держави автоматично позбавляються права приймати участь у голосуванні по цих ситуаціях (хоча така норма вже є в Статуті – п. 3 ст. 27, але чомусь вона не працює!!!), формулювання цієї норми має бути таким, щоб унеможливити різночитання. Як можна питати в держави-агресора, чи загрожує миру і безпеці агресія, яку вона вчинила? Це не вписується у жодні закони логіки. Більше того, якщо держава володіє таким потужним інструментом при голосуванні, як право вето, наперед визначеною буде її поведінка (а РФ є постійним членом РБ ООН і відповідно в неї таке право є). У результаті за жодних обставин резолюцію не буде прийнято. А важливість прийняття таких резолюцій у випадках вчинення актів агресії державами полягає у тому, що це відчиняє двері до інших засобів врегулювання конфлікту, включаючи і силовий варіант. І це працює. Слід згадати операцію «Буря в пустелі» щодо Іраку, який у 1990–1991 рр. окупував сусідню державу Кувейт. За 4 дні багатонаціональні коаліційні сили на чолі із США на підставі отриманої згоди від Ради Безпеки ООН звільнили територію Кувейту від окупаційних військ. Ірак потрапив в повну ізоляцію і поніс відповідальність. Цей приклад чітко демонструє, що при об'єднанні зусиль міжнародної спільноти можна досягнути результатів навіть у таких надскладних питаннях – війни та миру.

По-друге, після визнання членами РБ ООН ситуації агресією, яка загрожує міжнародному миру та безпеці людства, через Генеральну Асамблею ООН негайно приймати рішення про запровадження жорстких економічних санкцій щодо держави-агресора.

По-третє, для застосування військових санкцій мають бути чітко прописані терміни. Після використання дипломатичних

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

засобів урегулювання збройного конфлікту за умови, що агресор ігнорує ними, одразу розпочинає діяти силовий варіант вирішення конфлікту за допомогою контингентів національних військово-повітряних сил. Для дипломатичного вирішення можна встановити 3-денний термін після прийняття РБ ООН рішення про вчинення актів агресії, після цього – негайне застосування миротворчого контингенту ООН для відновлення миру у світі.

В світлі наведених міркувань зрозумілим є те, що війна як соціальне явище представляє одну з форм вирішення суспільних конфліктів між державами, народами, націями, класами і соціальними групами шляхом звернення до збройного насильства, що є неприйнятним і несумісним тим цілям, які були проголошені людством після II світової війни під час створення ООН – міжнародний мир та безпека, прогресивний розвиток людства, збереження планети Земля та охорона і повага прав людини. Нині ООН включає 193 зі 194 існуючих держав. Тобто фактично все міжнародне співтовариство об'єдналось навколо тих цілей і домовилось сказати «ні» війні. Але агресію це не зупиняє. Потрібні більш рішучі дії усього міжнародного співтовариства. Коли агресор вбиває безневинних людей без жодних причин, винищує народ і спустошує землі – просто «слів співчуття і підтримки» не достатньо.

Отже, існуюча система міжнародної безпеки доволі крихка з огляду на нинішню ситуацію і вимагає суттєвого перегляду. Рішучі і серйозні рішення мають бути прийняті міжнародною спільнотою. І це можливо. Голосування за резолюцію про визнання РФ агресором і засудження її дій 02 березня 2022 р., де 141 держава висловили свою одностайність, а також застосування економічних санкцій щодо РФ практично усіма державами, засвідчує готовність світу до кардинальних змін. Згуртувавшись, спільними зусиллями можна створити ефективний універсальний механізм протидії і головне попередження агресивних війн у міжнародних відносинах. У цьому зв'язку хочеться нагадати слова зі Статуту ЮНЕСКО, який був

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

підписаний ще в листопаді 1945 р. Мир твориться щодня і творить себе зусиллями кожного. Мир – це установка, ..., яка дає кожній людині здатність діяти по совісті. Ось на що мають бути направлені зусилля людства – прогресивний розвиток, мир і злагода між народами.

Список використаних джерел:

1. *III Конвенція про відкриття воєнних дій*: Конвенція. Міжнародний документ, від 18 жовтня 1907 р. Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b85#Text.
2. Давид Э. *Принципы права вооруженных конфликтов*. Москва: Международный Комитет Красного Креста, 2000. 720 с.
3. *Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього*: Конвенція. Міжнародний документ. Резолюція 260 (III) ГА ООН, від 09 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155?lang=uk#Text.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 341.9

Кузнецова Людмила,
кандидат юридичних наук,
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова,
м. Черкаси, Україна;
Маринич Данило,
здобувач спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Київський університет культури,
м. Київ, Україна

**НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ**

Міжнародно-правове регулювання праці полягає в першу чергу в захисті найвищих соціальних цінностей, як то прав і свобод людини, її честі та гідності в сфері праці. Міжнародно-правові норми про працю містяться в різних міжнародних багатосторонніх та двосторонніх договорах, угодах та конвенціях, а також актах рекомендаційного характеру, які ще прийнято називати актами «м'якого права».

Центральне місце в міжнародному регулюванні праці займає Міжнародна організація праці з її активною нормотворчою діяльністю. Ця організація була створена в 1919 р. у відповідності з Версальським мирним договором разом з Лігою Націй, а в 1946 р. стала однією з перших спеціалізованих установ ООН [2, с. 73].

Головною метою Міжнародної організації праці є забезпечення одноманітного застосування трудових принципів шляхом запровадження міжнародних трудових норм. Виконуючи функції по забезпеченню міжнародно-правового регулювання праці дана організація приймає міжнародні трудові норми, які за своєю юридичною силою є обов'язковими правилами,

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

що регулюють діяльність відповідних суб'єктів, створює норми рекомендаційного характеру, розробляє програми, спрямовані на покращення умов праці. Міжнародна організація праці – це спеціалізована міжнародна установа, заснована з метою міжнародного співробітництва для забезпечення тривалого миру та ліквідації соціальної несправедливості шляхом поліпшення умов праці.

Основними принципами, на яких засновується діяльність Міжнародної організації праці є: а) праця не є товаром; б) свобода слова і профспілкової діяльності є необхідною умовою постійного прогресу; в) злидні у будь-якому місці є загрозою для загального добробуту; боротьба зі злиднями має вестися як у кожній державі, так і шляхом постійних та об'єднаних міжнародних зусиль, до яких представники працівників і підприємців, що користуються рівними правами із представниками урядів, приєднуються в обговоренні та ухваленні рішень з метою сприяння загальному добробуту [3, с. 84].

До основних напрямків діяльності Міжнародної організації праці належать: а) розроблення і прийняття конвенцій та рекомендацій у сфері праці; б) надання технічної допомоги країнам, у тому числі у створенні їх національного трудового законодавства; в) навчання і освіта з питань, віднесених до її компетенції.

Міжнародна організація праці є провідною нормотворчою організацією яка на універсальному так і на регіональному рівнях. Норми, які приймає дана організація виокремлюють світовий досвід в галузі праці. Велика увага приділяється соціальному досвіду регулювання трудових відносин із відповідним запровадженням соціальних стандартів праці (робочий час, час відпочинку, охорона праці та оплата праці).

Основними ознаками міжнародно-правових актів Міжнародної організації праці як джерел трудового права є такі: а) є результатом нормотворчої діяльності; б) зумовлені метою, завданнями та повноваженнями організації з питань соціального забезпечення; в) мають форму конвенцій і рекомендацій;

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

г) можуть бути частиною національного законодавства; г) передбачають міжнародні соціально – економічні стандарти праці; д) передбачають механізми реалізації права на працю та соціальне забезпечення й тісно пов'язані з ним соціальні права; е) є міжнародно-правовим базисом для розвитку внутрішнього національного законодавства про працю та соціальне забезпечення [1, с. 20].

У процесі створення міжнародних трудових норм досить непростим є питання про рівень дії та деталізації міжнародних трудових норм. Завжди слід враховувати економічну систему тієї чи іншої держави.

Діяльність Міжнародної організації праці в Україні охоплює основні питання соціальної політики, серед них: розвиток ринку праці, сприяння зайнятості і розвитку професійного навчання, соціальний захист і соціальна захищеність, реформування трудового законодавства і статистики праці, соціально-трудова відносина і заробітна плата, гендерна рівність і викорінення найгірших форм дитячої праці, а також запобігання торгівлі людьми [4].

Співпраця Міжнародної організації праці з Україною за роки її незалежності стала системною та динамічною і спрямована на ратифікацію й практичне впровадження конвенцій організації та сприяння гармонізації національного законодавства з міжнародними трудовими нормами та європейськими стандартами; реформування трудового законодавства і підтримку реформ у сфері соціального страхування та соціального забезпечення; розроблення та реалізацію програм забезпечення зайнятості, в тому числі молоді, осіб з інвалідністю, осіб, постраждалих від торгівлі людьми; реформування статистики праці; сприяння формуванню і підвищенню ефективності адміністрації праці та її складових.

У своїй нормотворчій діяльності Міжнародна організація праці застосовує диференційний підхід до регулювання праці різних груп працюючих, а до класифікації конвенцій та

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

рекомендацій – критерій об'єкту регулювання. В залежності від об'єкта виокремлюють конвенції і рекомендації в галузі праці, конвенції і рекомендації про умови праці при відхиленні від нормальних умов праці, конвенції і рекомендації стосовно умов трудового договору, конвенції і рекомендації стосовно правил в сфері професійної підготовки.

Більш того міжнародно-правове регулювання відносин в галузі праці тісно пов'язано з трудовими відносинами та має транскордонний характер, що дає можливість виокремити спеціальну групу конвенцій та рекомендацій, прийнятих Міжнародною організацією праці в частині міграції робочої сили.

Під час створення міжнародних норм праці завжди є непростим питання ефективної їх дії та подальшої деталізації таких норм. При цьому завжди звертається увага на різноманіття економічних систем, а тим самим на цілі запровадження таких норм на міжнародному рівні, з метою отримання можливості для визначення мінімального рівня реального захисту прав працівників. У цьому аспекті зазвичай конвенції Міжнародної організації праці виступають як перспективні документи, положення яких спрямовані на майбутнє регулювання трудових відносин.

Конвенції Міжнародної організації праці розробляються та приймаються з використанням особливої правотворчої техніки. Вони приймаються Конференцією та головним органом організації, одну частину членів якої складають представники урядів, другу частину – представники організацій, що виявляють інтереси бізнесу, тобто представники роботодавців, а третю частину – представники професійних організацій працівників [4].

Таким чином, правотворча активність Міжнародної організації праці має велике значення для розвитку міжнародних трудових відносин, так як прийняті міжнародні конвенції не просто закріплюють основні принципи в міжнародній галузі праці, але і формують правові норми, що безпосередньо регулюють різні питання трудової діяльності.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

Список використаних джерел:

1.Величко Д. М. Міжнародна організація праці та Організація Об'єднаних Націй як основні суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці (історія та сучасність). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. № 28 (2). С. 18–21.

2.Колосов І. В. Міжнародна організація праці, її акти та роль у правовому регулюванні трудових правовідносин. *Альманах міжнародного права*. 2014. № 6. С. 71–79.

3.Місяць О. Д. Організаційно-правові засади міжнародного регулювання трудових відносин на прикладі Міжнародної організації праці. *Вісник НАДУ при Президентові України* (Серія «Політичні науки»). 2016. № 2. С. 81–92.

4.Тішко Д. А. Акти Міжнародної Організації Праці як джерела міжнародно-правового регулювання праці. URL: <http://www.apdp.in.ua/v46/24.pdf> (2009).

5. *Устав Международной организации труда*: Международный документ, от 22.06.62. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_154.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 347.999(045)

Лікарчук Дар'я,

кандидат політичних наук,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ

Феномен медіації відомий давно, однак сьогодні в політичній науці він набуває нового значення.

У сучасній юридичній літературі виділяються п'ять підходів до визначення змісту медіації.

1. Нормативний підхід – це один із мирних засобів вирішення суперечок та конфліктів.

2. Функціональний підхід – комбінація тактичних прийомів, діяльність, спрямована на досягнення взаємоприйнятного вирішення конфлікту.

3. Комунікативний підхід – процес тристоронніх переговорів та обміну інформацією, що веде до вигідного компромісу сторін.

4. Консультативний варіант вирішення конфлікту.

5. Спосіб вирішення конфлікту, під час якого відбувається його переосмислення та усунення причин його виникнення [2, с. 630].

Тому в нашому випадку ми медіацію визначаємо, як спосіб врегулювання конфлікту між сторонами на основі переговорів за участю нейтрального посередника з метою вироблення обов'язкової для сторін угоди з спірного питання.

Також варто відзначити, що медіація у політиці та міжнародних відносинах виникла й натомість серйозно еволюціонувала завдяки управлінському підходу. Активно цей процес розпочався тоді, коли на зміну традиційній моделі державного управління, заснованої на ідеях М. Вебера та

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

В. Вільсона, прийшов концепт так званого «New Public Management» [1, с. 523]. Фактично це була своєрідна реакція на колишню застарілу політичну модель управління.

Автори нового підходу Д. Осборн й Т. Геблер припустили, що якісний цивільний контроль повинен перейти від бюрократії до спільноти, коли до управління через децентралізацію підключаються не тільки державні, а й приватні структури суспільства [3, с. 171]. Планувалося, що держава функціонуватиме краще, якщо управлінці візьмуть на себе деякі функції політиків, фактично забравши в них «частину влади».

Важливу роль тут відіграла політична доктрина «stakeholding» британської лейбористської партії Т. Блера, яка пропонувала відхід від англосаксонської моделі «економіки акціонерного капіталу до так званої «joined-up government». Ця ідея виходила із принципів етики, залучення великого кола суб'єктів управління, стимулювання відомств до більшої координації, мінімізація традиційних бюрократичних вузьких каналів взаємодії між інститутами.

Аналізуючи природу конфлікту та ймовірність медіабельності конфлікту, можна відзначити, що примирення через медіацію як явище в суспільстві є конструктивним механізмом, тому що в ньому проявляється політико-соціальна взаємодія індивідів, груп, спільнот, вирішуються міжнародні питання, ліквідується джерело напруги.

Медіабельність конфліктів відносна, вона залежить від ступеня вираженості протистояння сторін і негативних наслідків, що фактично настали [3, с. 179]. Конфлікти мають медіабельність або на ранніх етапах зародження та розвитку, коли самоорганізація дозволяє через переговори та діалог вийти з зони протистояння, або у випадках, коли конфлікт у гострій фазі лише незначно торкнувся виключно приватних інтересів окремих суб'єктів та ще можлива мирна угода.

Медіативний процес – завжди є мимовільним. Солідарність усередині держави або на міжнародному рівні, будучи

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

обов'язковою, необхідною умовою самоорганізації в конфліктних ситуаціях, не завжди є достатньою підставою для звернення до процедури медіації. У одних випадках звернення до медіації пояснюється спонтанним процесом, за інших обставин звернення до медіації постає як свідомо поставлена мета учасників конфлікту. У даному випадку варто відзначити, що мирова угода – не лише угода двох суб'єктів, а й реалізація права на свободу вибору у суперечці.

Медіація є ефективною лише тоді, коли сторони дійсно бажають врегулювати конфлікт. Неформальність, гнучкість процедури медіації передбачає не суворе застосування права, винесення юридично бездоганного рішення, а пошук та укладання сторонами угоди, що відповідає їх інтересам. Тому центр тяжкості розв'язання конфліктів за допомогою медіації, сьогодні все таки знаходиться в економічній, а не в правовій площині.

Список використаних джерел:

1. Лікарчук Н., Ярвіс М., Вареник О., Малихіна С., & Коноплянникова М. Сучасні тенденції та актуальні проблеми підготовки менеджера маркетингових комунікацій. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 1(42). С. 522–528.
2. Isak Svensson. Conflict Mediation. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Pergamon, 2015.pp. 627–631.
3. Luisa Herbsta, Kai A. Konrada, Florian Morathab. Balance of power and the propensity of conflict. *Games and Economic Behavior*. Vol. 103, May 2017. pp. 168–184.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 342 (477)

Осієвська Юлія,
аспірантка кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

**УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРІЗЬ
ПРИЗМУ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН
КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ПРАВА**

Одним із актуальних питань збереження та ревіталізації культурної спадщини України у ХХІ ст. є удосконалення національного законодавства з урахуванням кращої зарубіжної практики. Не заважаючи на послідовну та тривалу адаптацію з 1966 р. нашого законодавства до актів ООН, ЮНЕСКО та документів Ради Європи, за результатами аналізу якої можна стверджувати про достатньо високий рівень імплементації правових актів зазначених міжнародних організацій в національне законодавство України через їх ратифікацію або ж врахування основних положень у спеціальному законодавстві, наша нормативна база все ж потребує подальшого вдосконалення. При цьому, коли йдеться про врахування зарубіжного досвіду, то не потрібно вдаватися до копіювання та запозичення окремих норм чи державної політики, адже у кожній країні є власні національні традиції та особливості правової системи, які не функціонуватимуть ефективно в українських реаліях або, навіть, можуть зашкодити їм.

Хотілося б відштовхнутися від ґрунтовного дослідження Т. Мазур, яка у своїй дисертації, аналізуючи великий масив літератури, доводить, що досвід країн англосаксонського права (наявність судового прецеденту, відсутність вертикалі державних органів охорони культурної спадщини й непорушне право

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

охорони приватної власності) не зовсім підходить для української пам'ятко-охоронної сфери, хоча й «практика стимулювання пам'яткоохоронної діяльності, меценатства та ін. шляхом надання пільг і преференцій, залучення до охорони культурної спадщини неприбуткових організацій та активних громадян» [3, с. 18], враховуючи окупацію Криму та гібридну війну на Донбасі, є корисною для України.

На думку авторки, набагато цікавішим і ефективнішим видається досвід європейських країн континентального права, серед яких передусім Франція, Італія та Польща, де система державного управління та правова система в цілому є близькими до українських. Важливим аргументом є те, що це унітарні країни, які демонструють давні традиції та певну тяглість законодавства у цій сфері, є членами ЄС та наділяють свої органи місцевого самоврядування великими повноваженням у сфері охорони культурної спадщини, що вельми актуально для України в контексті проведеної реформи децентралізації влади.

Звертаючись до специфіки і значення для нас законодавчого забезпечення охорони культурної спадщини у Франції, варто наголосити на низці важливих аспектів: паралельно з виробленням пам'яткоохоронного законодавства та формуванням перших реєстрів об'єктів введення посади інспектора культурної спадщини; розвиток французького законодавства у сфері охорони культурної спадщини впродовж тривалого часу саме як спеціального галузевого; практика прийняття парламентом програмних законів на п'ятирічний термін; ефективне функціонування мережі регіональних управлінь й департаментських служб у справах культури; ухвалення Кодексу культурної спадщини від 20 лютого 2004 р. [5]; досвід роботи Центру національних пам'яток (Centre des Monuments Nationaux) при Міністерстві культури та комунікацій та Фонду культурної спадщини (Heritage Foundation); практика передачі управління об'єктами культурної спадщини профільним компаніям; поширення меценатської діяльності відповідно до Закону «Про меценатство, асоціації та фонди» від 1 серпня 2003 р. [7]

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

та створення для неї відповідного правового підґрунтя; досвід правового регулювання відновлення пам'яток культурної спадщини за участю волонтерів та передачі їх у приватну власність тощо.

Італійська політика зі збереження культурних цінностей представлена міжнародними договорами, конституційними положеннями, законодавчими декретами, законами, регіональними актами тощо, сфери дії яких розповсюджується на більш ніж 500 тис. охоронюваних державою пам'яток, на що відводиться 0,5 % ВВП країни [1]. Поряд з наявністю, як і у Франції, кодифікованого акту (Кодекс культурної спадщини і ландшафту (Codice dei beni culturali e del paesaggio) [6], затверджений 22 січня 2004 р.), однією з особливостей правового режиму охорони культурних цінностей в Італії є те, що спадщина належить громаді. Термін «спадщина» (італ. – Patrimonio) походить від латинського «patrimonium», тим самим ніби підкреслюється роль батька (pater), який залишив своїм нащадкам й наступним поколінням надбання, щоб ті зберігали та цінували їх.

Як і в багатьох країнах в Італії охорона культурної спадщини гарантується Конституцією (ст. 117), де народ, включаючи всі регіональні та місцеві громади, виступає суб'єктом права на охорону культурної спадщини, а остання постає частиною ідентичності нації. Цікавою є практика делегування повноважень при залишенні контрольних функцій уряду [4, с. 43], де особлива роль відводиться муніципальним департаментам культури, які отримують можливість на власний розсуд вирішувати та регулювати організаційні й фінансові питання, пов'язані з охороною культурної спадщини. Також однією з особливостей італійської законодавчої традиції, закріплені у вищезгаданому Кодексі, є чітке розділення між «культурними цінностями» (beni culturali) та «ландшафтними активами» (beni paesaggistici) [2, с. 109].

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Підтвердженням того, настільки важливо для Італії зберегти культурні пам'ятки, є існування інституції з відповідною назвою – Міністерство культурної спадщини, культурної діяльності та туризму (Ministero per i beni e le attività culturali e per il turismo), а також роботи у його структурі Центрального Інституту каталогізації та документації (Istituto Centrale per il Catalogo e la Documentazione), робота якого постійно модернізується.

Окремо слід відмітити ще два аспекти, на які важливо звернути увагу в контексті удосконалення українського законодавства: досвід залучення приватних інвестицій у фінансуванні діяльності зі збереження пам'яток культури (для цього була ухвалена відповідна нормативна база) та задіяння громадських організацій, на кшталт «Нашої Італії» – Національної асоціації охорони історичної, мистецької та природної спадщини нації, ознайомлення з засади діяльності якої є корисним і важливим для удосконалення й оптимізації роботи Українського товариства охорони пам'яток історії та культури та ін.

Польща, яка паралельно з Україною з початком 1990-х рр. почала активно впроваджувати міжнародні стандарти в національне законодавство, цікава для нас у цьому плані досвідом термінологічної диференціації (розмежування понять охорони й опіки пам'яток) та подальшими імплементаціями у зв'язку з цим. Це і створення посади генерального консерватора пам'яток Республіки Польща (державний секретар або заступник міністра культури і національної спадщини), і особливості формування та функціонування Списку скарбів спадщини Республіки Польща, і ведення профільним міністром Національного реєстру втрачених культурних цінностей тощо.

Як бачимо, звернення до досвіду європейських країн континентального права є важливим в частині подальшого удосконалення та виправлення прогалин в національному законодавстві у сфері збереження культурної спадщини (практики кодифікації та ухвалення загальнодержавних захисних програм, оптимізація комплексу заходів й інструментів, спрямованих на охорону та збереження пам'яток національного й місцевого

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

значення), без чого неможлива їх інтеграція та ревітальне проєктування в сучасному соціокультурному полі України.

Список використаних джерел:

1. Иванкина Е. В. *Реформирование системы управления особо ценными национальными объектами и объектами выдающейся универсальной ценности из списка ЮНЕСКО*. Москва: РАНХиГС, 2017. URL: <https://www.ftpr://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/rnp/.../041727.pdf>.
2. Мазур Т. В. Законодавче забезпечення захисту культурної спадщини в Італії. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 5. Ч. 3. С. 107–112.
3. Мазур Т. В. *Охорона культурної спадщини в Україні : історико- й теоретико-правове дослідження*: автореферат дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2021. 36 с.
4. Миронова Т. Н. Сохранение культурного и природного наследия как главная черта культурной политики стран Европейского региона: Италия. *Культурная политика*. 2009. № 2. С. 41–48.
5. *Code du patrimoine*. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/503208>.
6. *Codice dei beni culturali e del paesaggio*. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2004-01-22;42>.
7. *Loi n° 2003-709 du 1er août 2003 relative au mécénat, aux associations et aux fondations*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000791289&categorieLien=id>.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 341.645

Філіпенко Анастасія,
кандидат юридичних наук, доцент,
Маріупольський державний університет,
м. Маріуполь, Україна

ПРАВОВА ПРИРОДА РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Загальновідомо, що джерелами будь-якої галузі права, в тому числі й адміністративного права, є зовнішні форми вираження правових норм, за допомогою яких виникають, змінюються та припиняються правові відносини. Результативне використання таких правових норм визначається природою джерела права, у якому вони містяться. Тому, у разі якщо сутність такого джерела права не є остаточно з'ясованою, то реалізація норм, які містяться в ньому, може мати труднощі під час застосування їх на практиці.

Як відомо, з 2006 року, відповідно до прийнятого Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) є джерелом права в Україні [7, ст. 17].

Після вступу в силу цього закону у вітчизняній правовій науці почався інтенсивний процес осмислення юридичної природи рішень ЄСПЛ і визначення їх місця в українській правовій системі. До тепер у наукових колах існує дискусія щодо місця й ролі рішень ЄСПЛ. Ці суперечки мають не тільки теоретичне значення, а й суто практичне, оскільки відповідно до вищезазначеного національного правового акту суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Суду. Варто виокремити те, що до якого-небудь консенсусу в цих питаннях члени юридичної

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

спільноти на сьогоднішній день не прийшли, оскільки, на нашу думку, це пояснюється складністю зазначеної проблеми.

Слід акцентувати увагу на тому, що одні вчені стверджують, що в діяльності ЄСПЛ немає «елементів імпровізованої нормотворчості», оскільки його рішення засновані на Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод, і він пов'язаний іншими нормативними актами Ради Європи, тобто ЄСПЛ може вільно тлумачити норми Конвенції, однак, на їх думку, «свобода інтерпретації ніяк не рівнозначна свободі створення нової норми, тому в рішеннях суду з прав людини відсутня фундаментальна ознака судового прецеденту як самостійної форми права» [4, с. 642].

Інші вчені вказують, що держави, ратифікуючи Конвенцію і Протоколи до неї, чітко висловили свою згоду на обов'язковість тільки тих положень, які містяться в цих міжнародно-правових актах, і зокрема, щодо положень, які передбачають саме правозастосовчу діяльність Суду. У зв'язку з цим рішення і постанови ЄСПЛ містять, за твердженням автора, не норми права, а правові позиції (прецеденти тлумачення), які лише роз'яснюють сенс конвенційних положень [3, с. 34].

На нашу думку, сутність пануючого підходу до тлумачення положень Конвенції про захист прав людини і основних свобод і Протоколів до неї досить точно висловив Голова Страсбурзького суду у відставці Р. Бернхардт, який у своєму виступі заявив: «Європейська конвенція про права людини і основних свобод повинна тлумачитися і застосовуватися як «живий інструмент», йдучи в ногу з розвитком наших суспільств [1, с. 58].

Таким чином, ЄСПЛ адаптує норми Конвенції до реалій, які змінюють суспільно-правові умови і, по суті, додають новий зміст. Слід підкреслити, що при цьому суд не виходить за рамки встановлені Європейською конвенцією і протоколами до неї правові рамки.

Ми вважаємо, що використання Конвенції як «інструменту» для тлумачення її положень дозволяє нам адаптувати правила

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Конвенції до мінливих соціальних умов та забезпечити правові рішення проблем, з якими зараз стикаються держави-члени Ради Європи.

Варто вказати, що все ж таки, рішення ЄСПЛ має нормативний характер для України, оскільки прямо впливає зі ст. 7 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». На нормативність правових позицій ЄСПЛ виражається, у тому що вони розраховані на невичерпну кількість застосування: суди завжди посиляються на правові позиції, що містяться в попередніх рішеннях.

Так, наприклад, у справі № 120/2136/20-а про зупинення провадження щодо проходження публічної служби Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду посилався на рішення *Obermeier v. Austria* від 28 червня 1990 р., § 72, та рішення *Caleffi v. Italy* від 24 травня 1991 р., § 17, зазначивши, що працівник, який вважає, що роботодавець неправомірно відсторонив чи звільнив його, має важливий особистий інтерес до забезпечення швидкого судового розгляду питання законності цього заходу, оскільки трудові спори за своєю природою вимагають оперативного вирішення, враховуючи вагомість цього питання для зацікавленої особи, яка через звільнення втрачає засоби для існування [5].

Ще одним прикладом є справа № 280/4274/20 щодо поновлення строку звернення до суду за позовом. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду відмовив у задоволенні скарги, мотивуючи своє рішення тим що у п. 41 рішення «Пономарьов проти України» (заява № 3236/03) ЄСПЛ вказав, що вирішення питання щодо поновлення строку на оскарження перебуває в межах дискреційних повноважень національних судів, однак такі повноваження не є необмеженими. Від судів вимагається вказувати підстави. Оскільки обставини, на які покликається особа, не свідчать про існування непереборних перешкод у реалізації нею свого права на судовий захист Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення – без змін [6].

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Як справедливо зазначають дослідники, виходячи з принципу сумлінності виконання міжнародних зобов'язань, держави-учасники Конвенції не можуть ігнорувати постанови Європейського суду: констатація Судом одного або декількох порушень Конвенції накладає на державу-відповідача два зобов'язання. Перше з них стосується приватної ситуації заявника і полягає в тому, щоб покласти край порушенню і усунути його наслідки з метою відновлення, наскільки це можливо, ситуації, що існувала до порушення. Друге зобов'язання держави-відповідача полягає в прийнятті дієвих заходів для запобігання нових порушень Конвенції, подібних порушень, виявленим рішеннями Суду [2, с. 161].

Виконання другого зобов'язання передбачає, зокрема, приведення національного законодавства та правозастосовної практики у відповідність до правових позицій, встановлених Європейським Судом, оскільки дотримання Конвенції передбачає суворе дотримання цих правових норм й неухильне дотримання зазначених правовим позиціям (нормам тлумачення) як у правозастосовчій, так і у правотворчій сферах.

Отже, виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що акти ЄСПЛ не є виключно правозастосовними, а мають нормотворчу складову, яка укладена в правових позиціях (нормах тлумачення) Європейського суду, що пристосовують Європейську конвенцію про захист прав людини і основних свобод до реалій суспільно правового життя України та інших держав-членів Ради Європи.

Конвенція і практика ЄСПЛ стосовно її дотримання існують нерозривно. Позиція вчених щодо застосування судами не тільки тексту Конвенції самої по собі, а разом із практикою ЄСПЛ є логічно обґрунтованою та не має в собі нічого суперечливого. Оскільки Конвенція спрямована на захист прав людини та основоположних свобод, то можна вважати, що вся практика ЄСПЛ є практичною реалізацією принципу верховенства права. Тому питання про застосування положень Конвенції про захист

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

прав людини та основоположних свобод і практики ЄСПЛ як джерела адміністративного права не викликає заперечень. Ураховуючи прецедентний характер рішень ЄСПЛ, національні суди та інші уповноважені органи повинні посилалися на практику ЄСПЛ.

Список використаних джерел:

1. Бернхардт Р. Европейский суд по правам человека в Страсбурге: новый этап, новые проблемы. *Государство и право*. Москва: Наука, 1999, № 7. С. 57–62.

2. Драгоненко А.О. Юридична природа рішень європейського суду з прав людини як джерела кримінального права. *Наукові записки*. Серія: Право. Вип. 5. 2018. С. 157–164.

3. Зимченко Б.Л. Решения Европейского суда по правам человека и правовая система Российской Федерации. *Государство и право*. 2008. № 7. С. 34–36.

4. Мальцев Г.В. *Социальные основания права*: монографія. Москва Норма, 2007. 800 с.

5. *Про визнання протиправним та скасування наказу, поновлення на роботі*: Постанова Верховного Суду України, від 01 жовтня 2021 року у справі № 120/2136/20-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100050132>.

6. *Про призначення справи до розгляду в попередньому судовому засіданні*: Ухвала Верховного Суду України, від 30 вересня 2021 року у справі № 280/4274/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100079254>.

7. *Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини*: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3477-15>.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 001.92-021.3:004.72.056.52(477)

Вознюк Євгенія,

кандидат політичних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна;

Горбач Анна,

магістрантка факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

СУЧАСНИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

У сучасних умовах гібридна війна Російської Федерації полягає не лише в активних бойових діях по всій території України, а й у інформаційно-пропагандистському полі. Спостерігається значне поширення російської/кремлівської пропаганди в рамках «спецоперації», де вони проводять спеціальні інформаційні заходи Psychological operation (PSYOP) – сплановані дії з передачі конкретної інформації та індикаторів до іноземних аудиторій, щоб вплинути на їхні почуття, мотиви, критичне мислення і, зрештою, на діяльність іноземних урядів, організацій, груп чи індивідів [3].

З російської сторони «вкиди» відбуваються за допомогою Russia Today, яка на сучасному етапі боротьби уже заборонена на території не лише нашої держави, а й багатьох європейських країн. RT (Russia Today) російська державна мережна багатомовна телевізійна компанія, орієнтована на закордонну аудиторію. Існує з 2005 р., щедро фінансується Російською державою (близько 300 млн дол. щорічно), центральна контора розміщена в Москві. Телевізійна мережа RT уключає в себе вісім новинних і документальних каналів, інформаційні онлайн-портали на шести мовах, а також глобальне мультимедійне агентство RUPTLY, що пропонує ексклюзивні матеріали телеканалам усього світу.

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Варто відзначити «актуальність» функціонування агентства, завдяки якому диверсійні групи, які прикривалися журналістськими посвідченнями RUPTLY «зайшли» з боку Європи. Вони заїжджали до населених пунктів: Львів, Івано-Франківськ із посвідченнями журналістів агентства (також мали назву «Канал Redfish» чи «Агенція Maffick») [2], яке, в свою чергу, є дочірньою компанією Russia Today і має офіс у Берліні.

На офіційному сайті РТ [4] досить цікаво виділені вкладки: «новини», «світ», «Росія», «бувший СРСР», «економіка», «спорт», «наука», «без політики», «думки», «ІноТВ», «фото», «відео». Щодо вкладки «СВІТ», то найголовнішими акцентами є США, яке знаходиться на першому місці аналізу, хоча подача новин і реакцій стосується суто України, далі Європа, Афганістан, Санкції, Сирія, Близький Схід, Латинська Америка, Азія, Тихоокеанський регіон, з чого можемо чітко прослідкувати прерогативу стрічки новин, картини дня та акцентування уваги. Оновлення сайту відбувається практично що десять хвилин і до того ж шістьма мовами: російською, англійською, німецькою, французькою, арабською та іспанською.

Телеканали RT America і UK виходять в ефір із власних студій у Вашингтоні та Лондоні, RT France «віщає» з Парижа. РТ цілодобово доступний глядачам більш ніж у 100 країнах світу. РТ позиціонує себе як «альтернатива англосаксонському глобальному інформаційному простору», або таким новинним каналам, як CNN та BBC. Вона не є незалежною не лише тому, що повністю фінансується урядом Росії, але й тому, що входить до офіційного переліку основних організацій стратегічного значення для Росії.

Щодо ефективного українського протистояння, то варто наголосити на державних органах таких, як: Центр протидії дезінформації при РНБО України (#STOPinfoterror), Кібер поліція (Національна поліція України) – CyberpoliceUA, регіональних об'єднань: Кібер партизани, а також масових телеграм каналах: StopRussiaChannel|MRIYA, UA Student Union, InformNapalm,

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

StopFake та багато інших, які активно протистоять інформаційним атакам та фейковим вкидам російських наративів щодо «здачі Маріуполя», «втечі Президента», «ядерної війни», «неправомірної поведінки біженців», «закликів про допомогу», навіть «слід походження COVID-19» також є українським і т.д.

Вагома та злагоджена робота проводиться регіональними представництвами державних органів влади, а саме Координаційними центрами, які значно допомагають у волонтерській роботі, кібер протистоянні, а також у психологічній підтримці населення на місцях.

У щоденну боротьбу задіяні усі урядові структури, для прикладу Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифра) [1], яке провадить широкомасштабну міжнародну цифрову блокаду росіян, а також розширюють можливості додатку Дія задля зручності та безпечності українців. Залучено понад 100 українських та міжнародних ІТ-компаній, що стали резидентами Дія.City.

Щодо соціальних мереж, то надзвичайно поширеним та активно задіяним є Телеграм, де на сьогоднішній день створено величезна кількість каналів офіційних новин, розроблено численні чатботи, щоб повідомляти про:

- ворожу техніку, російських солдат та ворожі ДРГ – eVorog @stop_russian_war_bot;

- готовий до всього: можна дізнатися, як вступити в територіальну оборону, вижити цивільному та як діяти в кризовій ситуації @Hotovyi_do_vsiho_bot;

- джгут 2.0.: перша допомога, розкаже, що робити, якщо ви не знаєте / не пам'ятаєте алгоритмів дій при інфаркті, інсульті, зупинці серця, а також інші поради першої медичної допомоги @FastAid_bot;

- SaveUA. Бот допоможе знайти у своїй області як волонтерів, так і запропонувати власну допомогу; продукти харчування, транспорт, паливо, прихисток тощо @saveua_bot;

- StopRussia. За допомогою боту можна заблокувати Telegram-канали, YouTube-канали, Facebook-групи, Instagram-

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

профілі, які поширюють дезінформацію, а також інформацію щодо місць дислокацій ЗСУ @StopRussiaChannel|MRIYA;

– Народний месник. Спеціальний чатбот, куди українці зможуть надсилати інформацію про ворожі мітки на дорогах країни та пересування загарбницьких сил РФ @ukraine_avanger_bot та багато інших.

Досить цікавий спосіб боротьби запропонували і створили львівські ІТ-спеціалісти – онлайн-гру @playforukraine.life, завдяки якій можна долати ворога, навіть не виходячи з укриття. Один гравець за одну годину гри надсилає близько 20 000 запитів для блокування сайтів, що обслуговують армію РФ.

Отже, інформаційна війна на сьогодні стала одним з найнебезпечніших видів зброї. Вона включає: збір тактичної інформації; гарантування безпеки власних інформаційних ресурсів поширення пропаганди або дезінформації, щоб деморалізувати військо та населення ворога; підрив якості інформації супротивника і попередження можливості збору інформації супротивником.

Сучасний захист інформаційного простору України є досить масштабним, гнучким та для певної категорії населення – ігровий. Вперше до боротьби залучено настільки велика кількість українців (на території нашої держави, а також за її межами), що унікальна здатність трансформуватись під форми демократичних наративів та інструментів, і навіть під національні форми російським загарбникам не допомагає.

Список використаних джерел:

1. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/>.

2. Російські диверсанти можуть прикриватися журналістськими посвідченнями. *Укрінформ*, [сайт]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3431915-rosijski-diversanti-mozut-prikrivatisa-zurnalistskimi-posvidcennami-cpd.html>.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

3. Psychological warfare. *Wikipedia*, [online]. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Psychological_warfare.

4. *RT*. URL: <https://russian.rt.com/world>.

УДК 327.83+327.82.008(477)

Грачевська Таміла,
кандидат історичних наук, доцент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ В ШВЕЦІЇ ЩОДО ПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНИ ЗАКОРДОНОМ

Формування позитивного міжнародного іміджу кожної держави у сучасному світі відбувається завдяки низці компонентів, серед яких важлива роль відводиться культурі та мистецтву, що мають бути представлені як класичною спадщиною, так і здобутками сучасного мистецтва. Популяризація мистецтва та культури серед представників закордонної аудиторії складає одне з важливих завдань культурної дипломатії, суб'єктами котрої виступають як державні, так і недержавні установи. У презентації України закордоном велику роль відіграють саме неурядові організації, які багато зробили для поширення знань про українську культуру та мистецтво та їх видатних представників.

У цьому контексті доцільно звернути увагу на діяльність Українського інституту в Швеції, який був заснований у 2014 р. Н. Пасічник, українсько-шведською піаністкою. Доцільно наголосити, що Швеція, як і інші скандинавські держави, не належить до тих держав, в яких чисельною є українська діаспора, що зумовлює порівняно низький рівень зацікавленості їх громадянами тими подіями, які відбуваються на українських

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

теренах й навіть породжує інформаційний вакуум. Саме усвідомлення того, що пересічним громадянам Швеції майже нічого невідомо про Україну, спонукало Н. Пасічник створити Український інститут з метою реалізації культурних проєктів, спрямованих на популяризацію у першу чергу професійної української культури та мистецтва, передусім музики, кіно, літератури.

Створення цієї фундації, за словами її засновниці та директорки, передбачає започаткування та реалізацію тривалих проєктів, адже саме вони дозволяють сформувати уявлення про те, що сучасне українське мистецтво та культура існують й відповідають загальносвітовим тенденціям та трендам [2]. Саме такий підхід дозволить сформувати інтерес до України не лише у етнічних українців, які проживають за кордоном, а й у шведів.

Магістральний напрямок роботи Українського інституту у Швеції полягає у тому, щоб залучити Україну до культурного та мистецького простору Швеції та завдяки проведенню різноманітних акцій сприяти кращому розумінню української культури й формуванню усвідомлення того, що українська культура є автентичною й самобутньою, не є одним цілим з російською культурою. Саме тому проєкти, які проводяться Інститутом, не спрямовані виключно на українську діаспору, а мають на меті охопити значно ширшу аудиторію, для якої Україна є справжньою Terra Incognita. Цікаво, що переважна більшість співробітників Українського інституту є шведами, яким до вподоби українська культура та вони є не байдужими до подій, що відбуваються на території України. Важливо, що Український інститут відкритий до співробітництва з іншими установами та асоціаціями, які переслідують схожі цілі. Так, у 2015 р. він став асоційованим членом Європейської спілки культурних інститутів, для якої важливим елементом міждержавного співробітництва виступає діяльність щодо поширення демократичних культурних цінностей [1].

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

За період свого порівняно нетривалого існування Український інститут в Швеції започаткував низку проєктів, які викликали зацікавлення як серед професійних митців, так і серед пересічних глядачів-поціновувачів мистецтва. З метою знайомства шведської аудиторії з кращими творами українського музичного мистецтва був організований музичний фестиваль «Переосмислюючи Європу: Україна» у 2017 р. у Стокгольмі. На цьому фестивалі вдалося створити вишуканий симбіоз з творів українських класиків (М. Леонтовича, Д. Бортнянського, М. Лисенка) та знаних сучасних композиторів (М. Скорика, Г. Гаврилець, О.Кравчука) [4]. У рамках даного фестивалю відбулася колаборація молодих українських та шведських музикантів, які спільно представили відомі твори українських композиторів. Важливо наголосити, що такий проєкт має гарні перспективи, адже дозволяє закласти міцний фундамент для подальшого співробітництва між обдарованими дітьми-музикантами у справі популяризації української музичної спадщини та творів сучасних композиторів з України. Окремо слід наголосити на тому, що цей концерт надав чудову нагоду продемонструвати свою майстерність дітям-переселенцям з Донбасу, сестрам Софії та Анні Кисляк, Максиму Шарпару, що дозволило також ще раз артикулювати проблему збереження територіальної цілісності та державного суверенітету України. Важливо, що до проведення цього фестивалю долучилися й відомі шведські композитори та виконавці. Підтвердженням цього може бути виконання концертино «Пісні неба», написаного одним з найвідоміших сучасних шведських композиторів Андреа Тарроді. Отже, проведення такого заходу сприяло не лише популяризації українського музичного мистецтва, а й дозволило закласти підвалини активізації контактів між представниками українського та шведського мистецтва, що у перспективі сприятиме більш активному діалогу українського та шведського мистецтва та культури.

Український інститут в Швеції також з метою популяризації творів українського музичного мистецтва серед широкого загалу

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

ініціював проєкт «Втіха – Забуті скарби української душі», у рамках реалізації котрого був випущений диск з найвідомішими творами українських композиторів, виконаними шведським музикантами, та знято фільм «Українська рапсодія», у якому вони поділилися своїми враженнями від знайомства та виконання українських мелодій. Даний проєкт отримав низку схвальних відгуків серед професійної спільноти й навіть був визнаний «Highlight of the Year» у 2016 р.

Сучасне українське кіномистецтво також знаходиться у фокусі уваги Українського інституту у Швеції. З метою популяризації українського кіно на скандинавському просторі було започатковано ініціативу проведення Нордичного фестивалю українського кіно, який надає можливість всім зацікавленим ознайомитись з кращими зразками українського сучасного кіно. Зокрема в рамках цього фестивалю були продемонстровані найбільш знакові фільми останніх років таких українських режисерів як О. Дем'яненко, А. Сеїтаблаєва, З. Буадзе.

Для Українського інституту у Швеції важливо також поширювати інформацію про сучасну українську літературу та книговидавництво. З цією метою він взяв участь у роботі найбільшого книжкового ярмарку на території Скандинавії під назвою «Göteborg Book Fair», де сучасну українську літературу представляв відомий письменник Ю. Андрухович.

Не залишається Український інститут в Швеції осторонь заходів, спрямованих на збереження національної пам'яті, вшанування важливих подій української історії. До них належать події Голодомору 1932–1933 рр., внаслідок чого голодною смертю загинули мільйони українців. З метою вшанування їх пам'яті українське посольство в Швеції влаштувало заходи, до проведення яких долучилися й представники Українського інституту, зокрема провівши концерт-реквієм у посольстві [3].

Таким чином, Український інститут у Швеції планомірно та наполегливо працює над досягненням поставленої мети, яка полягає в поширенні знань про Україну в цілому серед

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

громадян Швеції, та її культуру зокрема. Це позитивно позначиться на кращому розумінні сучасної України мешканцями цієї скандинавської країни й може сприяти поглибленню співробітництва між Україною та Швеції у різних сферах, що представляють спільний інтерес для обох держав.

Список використаних джерел:

1. Костенко Л. *Український інститут Наталії Пасічник*. URL: <https://meest-online.com/diaspora/europe-diaspora/ukrajinskyj-institut-nataliji-pasichnyk/>.
2. Наталя Пасічник: «Україна — це не лише фолк». *Тиждень*, [сайт]. URL: <https://tyzhden.ua/Culture/204402>.
3. У Стокгольмі відбувся концерт-реквієм на вшанування пам'яті жертв Голодомору. *Укрінформ*, [сайт]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2827041-u-stokgolmi-vidbuvsja-koncertrekviem-na-vsanuvanna-pamati-zertv-golodomoru.html/>.
4. Український інститут у Швеції започатковує Перший фестиваль української музики. *Український інститут у Швеції*, [сайт]. URL: http://ukrainskainstitutet.se/ua/?noredirect=uk_UA.

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

УДК 378.4.09(477.82)ВНУ:327(477:438)

Коцан Наталія,
доктор географічних наук, професор,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна;
Коцан Роман,
доктор політичних наук, доцент,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

**РОЛЬ ІНСТИТУТУ ПОЛЬЩІ ВНУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
У ЗМІЩЕННІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН**

Впродовж останніх років міждержавному співробітництву України загалом, а українсько-польському зокрема приділяється велика увага з боку держави, органів влади, високопосадовців, громадських діячів, науковців. Сприяти міждержавному співробітництву України та Польщі можуть певні організації та інституції, прикладом яких є Інститут Польщі Волинського національного університету імені Лесі Українки. Ефективність його діяльності залежить від рівня організації роботи, а напрями діяльності та отримані в них результати сприяють покращенню українсько-польської співпраці на міжвузівському, міжрегіональному, міжнаціональному рівнях в усіх сферах суспільного життя.

Інститут Польщі – це консультаційно інформаційний, науково-дослідний, освітньо-культурний осередок. Заснований він у 2008 р. на факультеті міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки з ініціативи Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Польща О. Моцика, Голови Інституту Центрально-Східної Європи

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

в Любліні (РП) професора Є. Клочовського і ректорату Волинського національного університету ім. Лесі Українки в Луцьку.

Серед пріоритетних завдань Інституту Польщі:

- створення інформаційного сайту про українсько-польські взаємини;
- заснування бібліотечних фондів, присвячених українсько-польській тематиці;
- проведення міжнародних круглих столів, семінарів, конференцій, видання наукових збірників у межах досліджуваної тематики;
- організація та проведення мовознавчо-країнознавчих практик для учнів, студентів, викладачів;
- участь у міжнародних проектах і дослідженнях, співпраця у цій ділянці роботи з подібними організаціями Польщі та України;
- сприяння поширенню польської культури в Україні та української культури в Республіці Польща (проведення фестивалів, конкурсів, виставок, перегляд фільмів, організація концертів, презентації нових видань тощо);
- налагодження контактів і подальшої тісної співпраці поміж закладами вищої освіти Польщі та України;
- проведення відкритих лекцій і викладання окремих дисциплін видатними громадськими діячами, професорами, фахівцями-практиками з Польщі та України;
- створення нових ініціатив у поглибленні українсько-польських взаємин [3].

За посередництва Інституту Польщі підписано не одну міжнародну угоду поміж волинським закладом вищої освіти та польськими освітніми інституціями; створено ґрунтовну наукову та інформаційну базу українсько-польського прикордоння, проведено наукові конференції, міжнародні симпозіуми, результативні практики, олімпіади, організовано курси підвищення кваліфікації для викладачів закладів вищої і середньої

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

освіти, зrealізовано низку проектів перекладацького, екскурсійного, волонтерського промоційного характеру [5].

Діяльність Інституту Польщі за декілька останніх років значно поживилася завдяки відкриттю нових польсько-українських ініціатив, які надходять як з польського, так і з українського боку. Для підвищення ефективності роботи Інституту Польщі його координатори щорічно складають план його функціонування.

Якщо в цілому аналізувати діяльність Інституту Польщі, то можна виокремити пріоритетні напрями його діяльності:

- інформаційно-промоційний;
- освітній;
- науково-дослідний;
- перекладацький;
- волонтерський.

Інформаційно-промоційний, який полягає у популяризації Польщі, її культурних, історичних, наукових та інших особливостей в Україні та представлення надбань України в Польщі (художній конкурс «Паралельні біографії: Габрієля Запольська – Леся Українка»). У 2016 р. Інститут Польщі спільно з Центром лесезнавства ВНУ імені Лесі Українки та Музеєм Лесі Українки у Луцьку долучився до видання «Лісової пісні» Лесі Українки польською мовою. У вересні 2017 р. Інститут організував читання віршів Лесі Українки різними мовами у стінах музею визначної Поетеси з Волині.

До інформаційно-промоційного напрямку діяльності Інституту Польщі відноситься також розробка маршруту «Шляхами Волинської трагедії» на основі матеріалів «Кресової книги справедливих 1939–1945: про українців, які рятували поляків, винищуваних ОУН і УПА» та екскурсії «Адміністративні місця міжвоєнного Луцька» [2]. Екскурсія носить пізнавальний характер а також, сприятиме поліпшенню міжетнічного взаєморозуміння та спілкування.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Освітній, який покликаний сприяти вивченню польської мови, географії, історії, питань українсько-польської співпраці в українських вишах та школах.

Також Інститут Польщі є базою для проведення навчальних та виробничих практик.

Інститут Польщі запрошує провідних професорів Польщі для проведення відкритих лекцій і читання окремих дисциплін, створює нові ініціативи у поглибленні українсько-польських взаємин, зокрема є започатковані курси підвищення кваліфікації для викладачів польської мови закладів вищої та середньої освіти.

У науково-дослідній роботі захищено дві кандидатські дисертації із спеціальності 11.00.02 – економічна та соціальна географія: А. Вавринюком на тему: Суспільно-географічний аналіз діяльності польської частини євро регіону «Буг» та Олександром Алісовою на тему: Суспільно-географічна оцінка конкурентоспроможності українсько-польського та польсько-німецького транскордонних регіонів.

Широкий спектр науково-дослідних напрацювань став підґрунтям для створення електронного наукового збірника «Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи». У 2021 р. започатковано Міжнародний науковий симпозиум «Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи».

Перекладацький напрямок діяльності Інституту Польщі є багатограним. Однією із цікавих подій цього напрямку став Міжнародний літературний проект перекладів сучасної польської поезії «Через межу» / *Przez miedzę*. До дійства в ролі співорганізаторів долучилися представники кафедри української мови та полоністики і перекладу, Інституту Польщі та Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу ВНУ імені Лесі Українки [4]. У найближчому майбутньому заплановано видання поезій сучасних українських авторів польською мовою.

Не менш вагомим напрямом діяльності Інституту Польщі є також волонтерська робота, яка є досить різноманітною. Так, наприклад, з 2020 р. започаткований проект, в рамках якого

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Студенти факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки безкоштовно навчають луцьких школярів польської мови [1].

Волонтерська діяльність включає також прибирання старих польських цвинтарів, допомога людям похилого віку, дітям з особливим розвитком тощо.

Зазначимо також, що Інститут Польщі ВНУ імені Лесі Українки функціонує у тісній співпраці та долучається до заходів різноманітного спрямування, які організовуються Генеральним Консульством РП у Луцьку, Товариством польської культури імені Тадеуша Костюшка та Єви Фелінської, організацією «Спільнота Польська» і Федерацією польських організацій в Україні.

Таким чином, Інститут Польщі ВНУ імені Лесі Українки, за роки свого функціонування з 2008 р. показав свою ефективність, розширив сфери діяльності, а його координатори успішно працюють над реалізацією багатьох цікавих проектів, програм, ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Без оцінок і «домашки»: у Луцьку студенти вчитимуть школярів польської. *Волинські новини*. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/bez-otsinok-i-domashky-u-lutsku-studenty-vchytymut-shkoliariv-polsko/>

2. Коцан Н., Мазурець Р. Розробка туристичних й екскурсійних маршрутів у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Географічні науки*. 2018. №10(383). С. 189–196.

3. Положення про Інститут Польщі. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*, [сайт]. URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/Docs/polojenna_poland.pdf.

4. Презентація польсько-української антології «Через межу». *Волинський національний університет імені Лесі Українки*, [сайт].

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

URL: <https://vnu.edu.ua/uk/news/suspilstvo/prezentaciya-polsko-ukrainskoi-antologii-cherez-mezhu>]

5. Університет отримав подяку Президента Республіки Польща. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*, [сайт]. URL:

<https://vnu.edu.ua/uk/news/suspilstvo/universitet-otrimav-podyaku-prezidenta-respubliki-polscha>

УДК 338.31:[633/635:631.583]

Мельниченко Софія,
асистентка кафедри водних біоресурсів та аквакультури,
здобувачка ступеня доктора філософії,
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон, Україна

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ РОСЛИННИЦТВА УКРАЇНИ ЯК ГОЛОВНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

На сільськогосподарське виробництво впливає безліч різноманітних чинників, які визначають особливості його функціонування. До головних факторів відносять: природничо-географічні та суспільно-географічні.

До суспільно-географічних чинників належать такі як:

- демографічні особливості території;
- взаємозв'язок в системі «місто-село», інакше кажучи взаємозв'язки між споживачами та товаровиробниками (сільське та міське населення);
- транспортно-географічне положення;
- географічне розташування;
- властивості структури споживання;

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

– міжрегіональні взаємозв'язки.

Територія нашої держави має вигідне геополітичне та географічне місцезнаходження, що є одним із визначальних чинників для розвитку економічного потенціалу сільського господарства.

Площа території складає 603,7 тис. км². Розташована на південному заході Східноєвропейської рівнини, в Центральній Східній Європі. 95 % нашої держави займають рівнини і лише 5 % припадає на Карпатські і Кримські гори. В межах України виділяють три фізико-географічні зони: степова, лісостепова і лісова. Відстань по прямій лінії між крайньою північною і південною точками становить 893 км, між західною і східною – 1316 км. Помірний клімат та рівнинний рельєф позитивно впливають на формування агропромислового сектору економіки держави. Омивається водами Чорного та Азовського морів. Транспортне положення вигідне, оскільки є так званим «опорним пунктом» на шляху з Європи до Азії.

Геополітичне положення держави вигідне. Держава знаходиться відносно близько до «столиць Європи» – Риму, Парижу, Лондону, Брюсселя, Берліна та Страсбурга; розташована приблизно на однакових відстанях від позасвітової економіки і політики – Токіо і Вашингтону [1].

Протягом останніх років геополітичне положення на кордоні з Росією набуло дещо складного характеру через конфлікт за прикордонну територію – Крим, що створює загрозу перенесення воєнного конфлікту і на інші території України.

Україна межує з сімома державами: з Росією (2448 км) на сході і північному сході; на півночі – з Білоруссю (975 км); на заході – з Угорщиною (135,1 км), Словаччиною (98,5 км) і Польщею (542,3 км); з Румунією (608 км) та Молдовою (1191 км) – на південному заході. Україна має морські кордони з трьома державами – Грузією, Туреччиною та Болгарією. Протяжність сухопутних кордонів України складає 5997,9 км., а морських – 1959 км (у Азовському морі – 400 км, Чорному – 1559 км).

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Усі ці особливості географічного та геополітичного положення сприяли давньому компактному заселенню території України та великому землеробському освоєнню земель.

Одним із факторів, який впливає на розвиток сільськогосподарського виробництва є людські ресурси. Вони є не тільки робочою силою, але й споживачами товарів.

В Україні у період 2015–2019 рр. спостерігаються негативні тенденції у чисельності населення, що пов'язано з еміграцією, погіршенням рівня життя, низькою народжуваністю та високою смертністю.

Так, якщо у 2015 р., чисельність наявного населення на території України становила 42929,3 тис. осіб, то в 2019 р. – 41902,4 тис. осіб; тобто, за п'ять років населення скоротилося на 1026,9 тис. осіб (табл. 1). З табл. 1, ми бачимо що скоротилася кількість як міського, так і сільського населення. У 2015 р. міське населення складало 29673,1 тис. осіб, а в 2019 р. – 29139,3 тис. осіб; сільське населення у 2015 р. – 13256,2 тис. осіб, у 2019 р. – 12763,1 тис. осіб.

Таблиця 1

Динаміка чисельності населення України у 2015–2019 рр.

Рік	Чисельність наявного населення, тис. осіб		
	Всього	у тому числі	
		Міське	сільське
2015	42929,3	29673,1	13256,2
2016	42760,5	29585,0	13175,5
2017	42584,5	29482,3	13102,2
2018	42386,4	29371,0	13015,4
2019	42153,2	29256,7	12896,5
2020	41902,4	29139,3	12763,1

Джерело: Складено автором за [2]

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Станом на 2019 р., у відсотковому відношенні, частка сільського населення становить 30,7 %, міського ж – 69,3 %. Протягом 2015–2019 рр. частка сільського населення скоротилася: з 31,2 % до 30,7 %.

Така динаміка пов'язана з тим, що українці тяжіють до великих міст, а села та селища міського типу поступово порожніють. Це пояснюється тим, що у великих містах розміщені потужні виробничі комплекси, які надають населенню перспективні робочі місця. Негативними наслідками скорочення населення для сільських територій є: збільшення демографічного навантаження на осіб працездатного віку; втрата висококваліфікованих кадрів; спустіння території. Виїзд населення з сіл у міста призводить до депопуляції сільських територій [4].

Для покращення демографічної ситуації сільських територій необхідне зосередження уваги та зусиль місцевих, регіональних та центральних органів влади на зміцненні економіки сільських регіонів.

Кон'юнктура ринку у сільському господарстві, є чинником, який визначає спеціалізацію та виробництво певного виду продукції. Протягом останніх років, аграрне виробництво зосереджує свою увагу саме на попиту на ринку, а не на раціональному землекористуванні, що дедалі більше погіршує стан та якість земель в державі.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

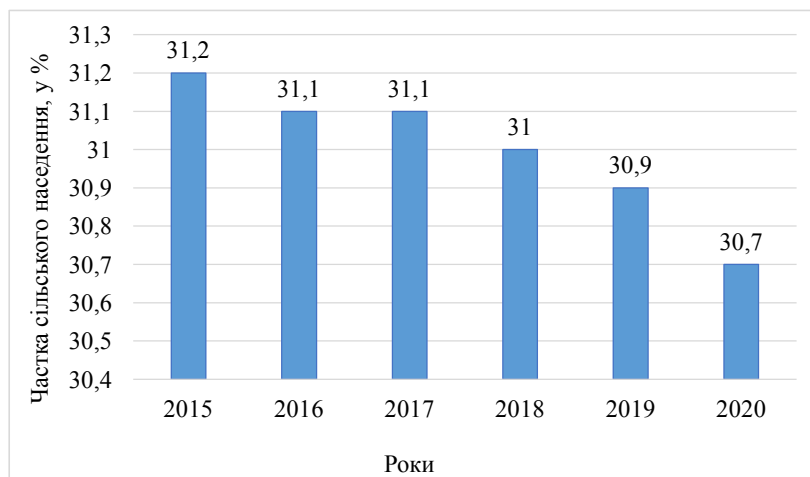

Рис. 1. Динаміка частки сільського населення у 2015–2019 рр.

Джерело: Складено автором за [3]

Таким чином, ми бачимо що територія України має вигідне географічне, транспортне та геополітичне положення. Демографічні ж особливості сільських територій мають негативні тенденції, що в свою чергу є чинником, який визначає агровиробництво території. Тому необхідно взяти всіх заходів для того, щоб стабілізувати демографічне становище сільських територій.

Список використаних джерел

1. Дорошко М. С., Шпакова Н. В. *Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД*: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 204 с.
2. Населення. *Державна служба статистики України*, [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

3. *Населення України за 2019 рік: Демографічний щорічник.* Державна служба статистики України, 2020. 181 с.

4. Мельниченко С. Г., Бабушкіна Р. О. Дослідження та аналіз тенденцій зовнішніх та внутрішніх міграцій в Україні у 2014–2018 роках. *Інноваційні засади управління людськими ресурсами: можливості, виклики, пріоритети досягнення соціально-економічної безпеки.* Рівне, 2020. С. 71–80.

УДК 330.341

Мотлях Олександр,
доктор юридичних наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

**ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ:
СТАН, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

Загальновідомо, що стан будь-якої інформаційної сфери чітко впливає на рівень політичної боротьби кожної із країн світу. При цьому інформаційне суспільство виглядає як продовження революції індустріального й постіндустріального суспільства, де спостерігається швидке зростання секторів створення і споживання інформації, яке перетворюється на один із найважливіших ресурсів, поряд з енергетикою та корисними копалинами. У сукупності за ступенем споживання цього стратегічного ресурсу оцінюється рівень розвитку країни, її економічний та політичний потенціал. Важливу роль у цьому процесі відіграють засоби масової інформації (далі – ЗМІ), а також мережа Інтернет, за допомоги яких здійснюється цілеспрямоване пропагування діяльності держави, її курсу й формування цінностей і патріотизму у громадян. Не становить це виняток і для України, молодій європейській країні, яка й через тридцять років своєї незалежності виборює право й надалі залишатися такою. Для

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

нас українців, правильно сформована державна інформаційна політика наразі є аналогічно стратегічному курсу держави, який слугує визначальним маркером у подальшому зміцненні суверенітету нашої вітчизни. Аналізуючи інформаційну політику України беремо до уваги як державні так і недержавні ЗМІ. На тепер їх розвиток має не зовсім те відображення, яке б хотілось бачити на сучасному етапі розвитку українського суспільства і чинників тому є декілька. По-перше, слід визнати, що становлення незалежних ЗМІ хоч і номінально, але стримується: наявними можливостями ринку; високими податками; вартістю матеріалів і послуг; недостатнім рівнем менеджменту та забезпеченням професійними кадрами, адміністративним втручанням. Також викликає неабиякий інтерес у світової спільноти стан справ зі свободою слова в Україні. На цьому акцентується увага в АРТИКЛІ 19 та Міжнародній підтримці медіа (IMS) в яких робиться посил до Президента України на підтримку свободи вираження поглядів у нашій державі [3, с. 19].

По-друге, на тепер, як ніколи раніше, потребується суттєва підтримка державних ЗМІ. Йдеться про матеріально-технічне та фінансове забезпечення розвитку й фінансування державних теле-, радіокомпаній і видавництв. Це дасть змогу конкурувати з комерційними ЗМІ, які за технічним забезпеченням наближені до світових. По-третє, вітчизняне телерадіомовлення перебуває на етапі радикальних змін у технології виробництва та поширення програм, прямуючи до об'єднання телерадіоінформаційних технологій в єдину глобальну інформаційну систему. Слід визнати, що існуюча мережа мовлення в Україні, створена у 60–70 рр. ХХ ст., фізично спрацьована та морально застаріла, і майже повністю відслужили свій ресурс технічні засоби державних ЗМІ. По-четверте, у технічних засобах, що експлуатуються, використовуються електровакуумні прилади, які вимагають постійної заміни і значних енерговитрат. Сучасні світові тенденції в телебаченні демонструють, що найбільш перспективними є передавачі на твердотілих підсилювачах, позбавлених наведених недоліків. Водночас, аналіз сучасного

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

вітчизняного стану інформаційного простору доводить, що реформування цієї галузі має стосуватися не тільки матеріального й технічного забезпечення державних ЗМІ, а й втілення в життя прийнятих законів для її розвитку. Проголошений нашою владою перехід до інформаційного суспільства, по суті, визначає нові перспективи для досліджень і знаходження шляхів розбудови інформаційної галузі в Україні. З огляду на багатогранність зазначених питань та їх проблематики, вбачаємо провадження низки рекомендацій, які можуть бути корисними для їх практичного застосування, а саме:

- привести законодавчу базу в цій сфері діяльності у відповідність до міжнародних стандартів;
- реформувати інформаційну галузь з імплементацією до кращих європейських зразків;
- забезпечити фінансування державних ЗМІ в повному обсязі;
- провадити цілеспрямовану державницьку політику щодо пропагування курсу нашої держави [1, с. 19].

Стратегічно важливим завданням державної інформаційної політики в системі державного управління залишається комплексне впровадження цифрового телерадіомовлення. Перехід на цифрові технології мовлення для всесвіту стало однією з глобальних тенденцій. Відповідно до рішення Регіональної угоди «Женева-06», до якої приєдналася й Україна, усі країни Європи до 2015 р. взяли на себе зобов'язання припинити аналогове телевізійне мовлення і замінити його на цифрове формату DVB-T, що відбулося і в Україні 2019 р. Однак тут теж не обійшлося без своєрідного тертя. На думку фахівців Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, основними стримуючими чинниками впровадження цифрового телерадіомовлення в Україні стало: дефіцит частотного ресурсу; пасивність споживачів; низька фінансова спроможність громадян; значна вартість відповідних проектів; інертність провідних теле-радіо об'єднань. Як результат

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення вирішила піти на деякі поступки стратегічного забезпечення незахищених верств населення, надавши допомогу у перетворенні цифрового сигналу державним коштом за рахунок орієнтації на дешевші технології (зокрема, переведення в цифровий стандарт наявних аналогових передавачів). Вважаємо це позитивним кроком, який дав можливість більш лаконічно реформувати ефірне забезпечення населення країни на нові сучасні цифрові технології.

Що ж до вітчизняної кіноіндустрії, і особливо телевізійного кіновиробництва, то останніми роками воно досить впевнено зростає, причому зарубіжні експерти дають цілком оптимістичні прогнози на подальший розвиток цієї галузі у найближчі 5–10 років. З позиції міжнародного партнерства Україну дедалі частіше оцінюють як перспективного гравця кінобізнесу в масштабах не лише пострадянського простору, а й усієї Східної Європи [4].

Разом із тим необхідно визнати, що теперішня вітчизняна телевізійна кіноіндустрія як інструмент формування та зміцнення сучасної національної ідентичності є не зовсім неефективною, оскільки за участі іноземного капіталу виробляє в основному суто комерційний продукт, розрахований на закордонного споживача. Такий продукт, по-суті, не є національним з погляду художнього змісту, а отже – об'єктивно виступає як такий, що націлений на зміцнення іноземного мовно-культурного арсеналу. Здебільшого, створені в Україні серіали та телевізійні фільми наш глядач зазвичай ідентифікує не як вітчизняні. Попри певні тенденції до збільшення в мережі мовлення національного аудіовізуального продукту, загальнонаціональні мовники й досі роблять головну ставку не на українські фільми та серіали, розміщуючи натомість власну продукцію, присвячену національній історії, культурі тощо в основному в денному чи нічному ефірі. Вважаємо, що однією з неодмінних умов формування вітчизняного інформаційного простору має бути комплексна та ефективна протекціоністська політика нашої держави в системі державного управління,

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

головним завданням якої є стимулювання створення відповідних індустрій і забезпечення їх стійкого розвитку. А це передусім:

- розвинена та впливова у суспільстві система загальнонаціонального громадського мовлення із такими виробничо-технологічними складовими, як загальнонаціональне та супутникове телерадіомовлення, он-лайн мовлення в Інтернет, виробництво фільмів, телесеріалів, програм;

- конкурентоспроможна система національного кіновиробництва та кінопрокату;

- національна система глобального збирання та поширення інформації, орієнтована на активне розповсюдження відомостей про Україну та створення її позитивного іміджу у світі [2].

- Однак, на тепер ключовими проблемними питаннями державної інформаційної політики залишається:

- відсутність чітко сформульованої і науково обґрунтованої її концепції;

- низька ефективність правового регулювання масово-інформаційної сфери;

- практична не конкурентоспроможність національного масово-інформаційного продукту;

- неефективне забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України тощо.

Тому основними завданнями державної інформаційної політики України на сучасному етапі має бути:

- створення розвиненого інформаційного середовища;

- модернізація інформаційної інфраструктури;

- розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій;

- ефективне формування і використання національних інформаційних ресурсів та забезпечення вільного доступу до них;

- розвиток незалежних ЗМІ і забезпечення громадян суспільно вагомою інформацією;

- сприяння міжнародному співтовариству в інформаційній сфері та утвердження інформаційного суверенітету України;

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

– запобігання загрозі заподіяння в процесі інформаційної діяльності шкоди життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави [3].

Переконані, що основоположною складовою мети державної інформаційної політики України має бути: ефективність, безпека, свобода, самореалізація і справедливість. А для цього необхідно: об'єднати зусилля широкої громадськості, професійних юристів, державних органів та інституцій, світової спільноти для вирішення винятково важливого для України завдання – ефективного функціонування та розвитку її інформаційного простору.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М., Арістова І. В. Інформаційне суспільство та державна інформаційна політика. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2000. №2. С. 13–20.
2. Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті»: Декларація, Міжнародний документ від 12.12.2015 р. *Верховна Рада України*, [сайт]. URL: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=13798
3. Карпенко В.О. *Інформаційна політика та безпека*. Київ: Нора-Друк, 2019. 211с.
4. Остапенко О. І. Про інформаційну функцію української держави. *Матеріали конференції «ІТ-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні»*. Львів, 2019. URL: <http://aphd.ua/publication-153>.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 39 (477.87) (437.6) (438)

Наконечний Володимир,
кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

**ПРОБЛЕМАТИКА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НА ШПАЛЬТАХ «НАШОГО ЛЕМКА»**

Українська спільнота Другої Речі Посполитої постала перед найбільшим у своїй історії екзистенційним викликом. Йдеться про добре продуману репресивну національну політику чиновників відродженої польської держави, котрі реалізовували курс на «розчинення українства у польському морі». Як відомо з багатьох сучасних досліджень, завдяки згуртованості галицької громади ця політика зазнала краху. Натомість, значно менше на сьогодні знаною є особливість боротьби українців за свої національні права на периферії етнічного розселення нашого народу. Чи не найбільш складною вона була на теренах українських Бескидів, котрі століттями заселяли представники лемківського субетносу. Перебуваючи в іноетнічному оточенні, русини піддавалися найбільш жорсткій асиміляції з боку польських функціонерів, котрі паразитуючи на значному рівні безграмотності русинської спільноти, намагалися відірвати її від українства [4].

В цих умовах реальної загрози втрати лемками зв'язку з рештою співвітчизників, русинська інтелігенція вповні виправдано вирішила видавати газету для народу, котра мала реалізовувати національно-освідомлюючі завдання. Таким часописом став знаний в історії української періодики двотижневик «Наш лемко» (1934–1939 рр.). Про цей пресодрук чимало згадується в історіографії лемкознавства [5; 6], адже саме завдяки невтомній діяльності його редакторів русини здебільшого залишилися при українському національному виборі. Натомість, і

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

по сьогодні деякі важливі аспекти редакційної політики медійного дітища Юліана Тарновича залишаються поза увагою дослідників. Серед них особливою актуальністю позначено специфіку висвітлення на шпальтах «Нашого лемка» широкого спектру проблематики міжнародних відносин. Адже саме національна політика редакторів часопису значною мірою нейтралізувала шовіністичні зусилля польських пропагандистів.

З широкого кола тематики міжнародних відносин, котру у своїх дописах артикулювали редактори «Нашого лемка», виразно домінувала українсько-польська проблематика. Її важливість була зумовлена тією обставиною, що державні пропагандисти у своїх зусиллях з полонізації русинів всіляко переконували їх у приналежності до «шляхетського» народу. З цією метою продукувалися численні міфологічні конструкції етногенетичного характеру, покликані переконати малограмотних русинів, що вони є поляками, котрі внаслідок віддаленого проживання на гірських теренах відійшли від свого коріння. Відзначимо, що в умовах агресивної пропаганди ці зусилля мали певний успіх, про що з чималим неспокоєм говорили русинські просвітителі. Тож перед редакторами «Нашого лемка» постало завдання своєрідного «відпольщення» історичної свідомості своїх земляків.

Насамперед, видавці часопису зосередилися на переконанні свого читача, що лемки та поляки хоча й є безпосередніми сусідами та належать до слов'янського племені, разом із тим представляють цілком відмінні етнічні групи з оригінальною історичною традицією та цивілізаційною специфікою. При цьому саме поляки, наголошувалося в «Нашому лемку», користаючи з тривалого панування на зазбручанських теренах, захоплювали та колонізували питомо українські Бескиди. Аргументовано підважуючи тези польських ідеологів, редактори «Нашого лемка» постійно експонували історико-культурну спільність русинів з населенням західно- та східноукраїнських теренів. «[...] Лемківщину заселявали слов'яни такі самі як і Бойківщину, і Поділля, і Волинь, ті слов'яни мали ту саму віру і мову і звичаї і одежу, як і їх брати коло Львова і Києва, – читаємо на сторінках

УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

часопису. – [...] Ми не якісь волохи, лише перед тисячами літ наші деякі предки осідали на волоськім праві. А саме закладали оселі місцеві люди, що від непам'ятних часів жили на лемківському Підкарпаттю, а приходили і поселювалися побіч них якраз браття з Поділля, Волині і Подніпров'я, а навіть з далекої Чернігівщини» [3, с. 4].

Акцентуючи культурну самодостатність лемківського субетносу, видавці часопису твердили, що русини століттями були прив'язані саме до українства та, ширше, східного слов'янства. Ці зв'язки мали як культурний, так і економічний характер і ніколи не переривалися, незважаючи на тривале проживання у складі чужих держав. Відзначимо, що подекуди такі східнослов'янські акценти носили відверто гіпертрофований характер, адже цілковито відкидалися зв'язки русинства з культурним світом західних слов'ян. Так, один із дописувачів газети під псевдонімом Лемко твердив: «Якбачимо, Лемківщина все мала живі зв'язки тільки зі сходом. Твердження, що всі лемківські церкви побудували польські панове-шляхта також неправдиві. У церковних хроніках виразно записано, що лемки самі собі спільно церкви будували, а деякі церкви будували лемки-солтиси» [3, с. 4].

Іншим вектором обговорення міжнародної проблематики на сторінках «Нашого лемка» були російсько-українські взаємини. Видавці часопису слушно відзначали, що потреба «відросійщення» свідомості пересічного русина є не менш актуальною за вищезгадану. Така важливість була зумовлена історичною поширеністю старорусинської ідеології та православного обряду серед лемків, на чому доволі часто спекулювали ідеологи новітнього москвофільства. Вони переконували мешканців українських Бескидів, що ті нібито є західним відгалуженням «святої Руси». В поширенні цієї пропаганди москвофілам всіляко сприяли чиновники польської держави, розуміючи більшу перспективність схиляння лемків до російського, ніж до польського вибору.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Реагуючи на цей ідейний виклик, редактори «Нашого лемка» чимало уваги присвятили деконструкції такої імперської міфології й поясненні читачеві її підступності. На сторінках видання у багатьох дописах йшлося про небезпеку «москвофільського дурману», наголошувалася цивілізаційна відмінність лемків від росіян. Викриваючи маніпулятивний характер пропагандистських дописів новітніх адептів «єдиной и неделимой», автори часопису наголошували: «Москвофільські провідники й діячі на Лемківщині старалися всіми силами затемнити, викривити й цілковито погасити національну свідомість українських Лемків» [1, с. 7].

Нового імпульсу обговоренню українсько-російської проблематики дали трагічні події на підрадянських українських землях в другій половині 30-х рр. Як відомо, тоді комуністичний режим розгорнув масштабну репресивну кампанію проти українських культурних і державних діячів, що стали жертвами «розстріляного Відродження». Осмислюючи цю трагедію новітнього українства, «Наш лемко» слушно наголосив на подібності шовіністичних практик польських та російських імперіалістів, котрі заходилися знищувати своїх ідейних опонентів, не змігши перетворити їх на національних перевертнів. Осмислюючи цивілізаційний вимір цієї проблеми, редактори часопису наголошували на ментальній несумісності демократичного світу українців з тоталітарними орієнтаціями їхнього східного сусіда. Ця органічна відмінність, пояснювали дописувачі газети, лягла в основу багатовікового українсько-російського протистояння, яке чимало коштувало нашому народу. З цього приводу русинський часопис писав: «Українсько-московське суперництво сягає давніх часів Української Київської Держави й тягнеться нерозривною ниткою через усі століття нашої минувшини аж до теперішньої хвилини. Москва записалася кривавими буквами на сторінках нашої історії. [...] Москва несла нам стало пожари й руїну, знищення й загладу, на штиках багнетів несла нам братовбивчі кличі, що обеззброювали нашого духа, щоби відтак тим дужче затиснути петлю на нашій ший» [7, с. 2].

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Відзначимо, що саме при осмисленні проблематики міжнародних відносин редакція «Нашого лемка» намагалася визначити місце русинства в загальній історичній схемі українського народу. З огляду на розташування лемків на західному кордоні нашої нації, їхня історична місія вбачалася у культурному представництві східного слов'янства та, що більш важливо – захисті українства від загрози войовничого германського світу. Конструюючи таку історіософію, знаний лемківський публіцист Олекса Костаревич писав: «Опершись о Татри високі стоїш на далекому заході наче на сторожі Великого Народу. Тілом своїм стримуєш століття цілі захланний напір чужих племен» [2, с. 3].

Підсумовуючи представлену на сторінках «Нашого лемка» проблематику міжнародних відносин, відзначимо, що її змістову специфіку підказувало саме життя. Адже агресивна національна політика польської держави, спрямована на денаціоналізацію русинської спільноти, підштовхувала до посиленої рефлексії над непростими взаєминами із сусідами. У підсумку добре продуманої національної політики, редактори лемківського часопису змогли переконати свого читача в маніпулятивності гасел польської та москвофільської пропаганди. Тож у русинському середовищі дедалі міцніше утверджувалася соборницька ідеологія, що фокусувалася на ментальній єдності населення між Віслою та Доном і його цивілізаційній відмінності від сусідніх народів. Це допомогло лемкам зберегти потрібну стійкість в часи світового протистояння та продемонструвати взірцеву єдність після вигнання з рідних земель.

Список використаних джерел:

1. Всеволод Ярославич. Москвофільство на Лемківщині. Запоморочування національної свідомости. *Наш лемко*. 1939. Ч. 10. С. 7.
2. Костаревич О. ***. *Наш лемко*. 1934. Ч. 1. С. 3.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

3. Лемко. В обороні історичної правди. *Наш лемко*. 1934. Ч. 7. С. 4.

4. Наконечний В. М. Русинська спільнота міжвоєнної Польщі у висвітленні «Нашого Лемка». *Східноєвропейський історичний вісник*. 2017. Вип. 5. С. 129–137.

5. Тельвак В. В., Тельвак В. П., Наконечний В. М. «Геть отрую з наших хат!»: протиалкогольний дискурс газети «Наш лемко». *Русин*. 2021. № 66. С.34–47.

6. Тельвак В., Наконечний В. Становище русинської меншини в Другій Речі Посполитій за матеріалами газети «Наш лемко». *Русин*. 2020. № 61. С.166–182.

7. Як Москва поневолювала Український Нарід. *Наш лемко*. 1936. Ч.5. С.2.

УДК 355.48(470:477):930“2022”

Шуляк Антоніна,

доктор політичних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна;

Пальоха Наталія,

аспірантка факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

ЗНИЩЕННЯ ТА РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У 2022 РОЦІ

З початком повномасштабного вторгнення Росії на Україну 24 лютого, люди всього світу зовсім по-іншому стали дивитися на українців та Україну в цілому.

Задля виявлення та в майбутньому реставрації та/або відбудови об'єктів історичної та культурної спадщини, Міністерство культури та інформаційної політики України

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

створило ресурс для належного документування воєнних злочинів проти людяності та культурно-історичних об'єктів, скоєних армією Росії. Зібрані матеріали можуть бути використані як докази для кримінального переслідування причетних до злочинів відповідно до українського законодавства у Міжнародному кримінальному суді в Гаазі та спеціальному трибуналі після його створення.

Від початку відкритої російської агресії проти України зафіксовані чисельні випадки руйнувань житлової інфраструктури, вбивств мирних жителів і мародерств з боку російських військових на захопленій українській території. Внаслідок обстрілів населених пунктів в Україні російськими військами зруйновано пам'ятки архітектури, храми, об'єкти культурної спадщини та інше. Лише на перших два тижні, російський агресор вже знищив в Україні 3 500 об'єктів інфраструктури, в тому числі 230 об'єктів транспортної інфраструктури, 165 об'єктів життєзабезпечення населення, таких як електропідстанції та газопроводи – повністю або частково зруйновані [3].

Так, внаслідок бомбардування зруйновано пам'ятку архітектури – будівлю Донецького академічного обласного драматичного театру 1956–1960 рр. (м. Маріуполь, Донецька обл.), артилерійськими обстрілами пошкоджено стіни пам'ятки історії та архітектури – будівлі манежу-стайні, а також інших історичних будівель, що входять до ансамблю споруд Василівського історико-архітектурного музею-заповідника «Садиба Попова» кін. ХІХ ст. (м. Василівка, Запорізька обл.), внаслідок обстрілу реактивними зарядами пошкоджено фасади і вікна старовинної будівлі – церкви Покрови Пресвятої Богородиці 1895–1907 рр. (смт Трьохізбенка, Луганська обл.), бомбардуванням міста частково знищено пам'ятку архітектури – будівлю колишнього Музею українських старожитностей В. В. Тарновського кін. ХІХ ст. (охоронний № 12-Чг), в якій нині розташовується обласна дитяча бібліотек, пошкоджено фасади, вікна та частково експозицію Військово-

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

історичного музею – філії Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського, частково зруйновано пам'ятку архітектури – будівлю колишнього кінотеатру ім. Щорса 1935–1947 рр. (охоронний № 76-Чг), в якій розташовувався Обласний молодіжний центр, постраждали фасади будівель пам'ятки архітектури – ансамблю Єлецького Успенського монастиря XII–XIX ст. (охоронний № 250043-Н), пошкоджені фасади монастирських мурів та брами з дзвіницею XVII ст. (охоронний № 250043/6-Н), а також барабани куполів Успенського собору XII–XVII ст. (охоронний № 250043/1-Н) (м. Чернігів), внаслідок ракетного обстрілу постраждали фасади, вікна та покрівля історичної будівлі старого залізничного вокзалу «Запоріжжя-друге» 1904 р. (м. Запоріжжя), вибуховою хвилею пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури – будівлі Харківського художнього музею 1912 р. (охоронний № 7087-Ха), обстрілом пошкоджено пам'ятку архітектури – будівлю Свято-Успенського собору 1778 р. (охоронний № 693), вибито всі вікна, пошкоджені вітражі та постраждало церковне начиння, пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування 1824 р./сер. XIX ст. (охоронні №№ 404, 7096-Ха) (м. Харків), російською військовою технікою пошкоджено браму пам'ятки архітектури та містобудування – «Круглого двору» 1820 р. у колишній садибі Л. Є. Кеніга, (охоронний № 1547), а також зруйновано котельню місцевого художнього музею (м. Тростянець, Сумська обл.) [1].

На Житомирщині було знищено пам'ятку національного значення – церкву Різдва Пресвятої Богородиці 1862 р. будівництва. Також, через агресію росії згоріла дерев'яна церква на Київщині та був пошкоджений палац на Запоріжжі. У селі В'язівка Коростенського району в ніч на 7 березня росіяни знищили церкву Різдва Пресвятої Богородиці, побудовану у 1862 р. [6]. Перелік визначних та історично-важливих культурних об'єктів та споруд можна продовжувати, однак наразі невідомо скільки ще таких руйнувань чекає на долю країни через протиправних, варварські дії Росії.

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

У зв'язку із цілеспрямованим знищенням Росії не лише військових об'єктів інфраструктури, житлових масивів, але й об'єктів культурної спадщини, світова спільнота виступила на захист та допомогу Україні із її відновленням та відбудовою. Зокрема, міністр культури Італії Даріо Франческіні, заявив, що італійський уряд готовий відбудувати зруйнований російськими окупантами драмтеатр у м. Маріуполь [2]. Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький запропонував план відбудови України на 100 млрд євро із бюджету ЄС іще на початку березня. Кошти будуть спрямовані на відновлення знищеної інфраструктури, шкіл, лікарень, розбомблених житлових районів. Прем'єр-міністр Греції Кіріакос Міцотакіс теж заявив про підтримку Україні. «Греція готова відбудувати пологовий будинок у Маріуполі, центр грецької меншини в Україні – місто, близьке до наших сердець, і символ варварства війни», – заявив він [5]. Під час розмови з міністром інфраструктури України Олександром Кубраковим міністр транспорту США Пітер Буттіджедж запевнив: лише санкціями проти РФ не обмежаться. У розмові Піт Буттіджедж підтвердив, що США готові максимально допомагати у процесі відновлення української інфраструктури після завершення війни та деокупації українських територій, повідомив Кубраков. Також США ще раніше анонсували пакет екстреної допомоги на \$12 млрд. Британський прем'єр Борис Джонсон заявив про підготовку Заходом своєрідного плану на відновлення інфраструктури та економіки України за аналогією плану Маршалла, який допоміг відбудувати Європу після Другої світової війни [4].

Міжнародні організації також запевнили у своїй підтримці, так Україна та Євросоюз підписали меморандум про взаєморозуміння, який розблокує перший транш макрофінансової допомоги Україні у розмірі 600 млн. євро з пакету в 1,2 млрд євро [8]. Окрім цього, Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) проголосувала за вихід Росії з Ради Європи. За таке рішення віддали голоси 216 осіб, троє утрималися.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Ключовими фактами засідання стало те, що РФ не може бути державою-членом Організації, оскільки вчинила «грубі порушення Статуту Ради Європи». А також те, що напередодні вона сама розпочала процедуру виходу із РЄ [7].

Україна разом із усім світом бореться проти агресора та після перемоги разом буде відбудовувати та відновлювати вже нову Україну.

Список використаних джерел:

1. *Зафіксовані воєнні злочини.* URL: <https://mkip.notion.site/mkip/7be52d2803994651a23a220a8ed85f1c?v=6ea517f19a8944f9a902a50156656eea>.
2. *Італія готова відбудувати драмтеатр у Маріуполі.* URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136157/>.
3. *МВС: З початку повномасштабної війни росіяни знищили 3,5 тис. об'єктів інфраструктури України.* URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/15/7331698/>.
4. *Ми не залишимося в руїнах на самоті: як Захід допоможе відбудувати інфраструктуру України.* URL: <https://vikna.tv/style-zhyttya/my-ne-zalyshymosya-v-ruynah-na-samoti-yak-svit-dopomozhe-vidbuduvaty-infrastrukturu-ukrayiny/>.
5. *Не залишать у біді: які Західні країни допоможуть відбудувати країну після війни?* URL: <https://ranok.ictv.ua/ua/2022/03/21/ne-zalishat-u-bidi-yaki-zahidni-krayini-dopomozhut-vidbuduvati-ukrayinu-pislya-vijni/>.
6. *Російські агресори знищили пам'ятку національного значення.* URL: https://zaxid.net/rosiyski_agresori_znishhili_pamyatku_natsionalnogo_znachennya_n1537800.
7. *Росію виключили з Ради Європи за війну проти України.* URL: <https://forbes.ua/news/rosiyu-viklyuchili-z-radi-evropi-za-viynu-proti-ukraini-16032022-4690>.
8. *Україна отримає \$ 25 млрд від Заходу.* URL: <https://finclub.net/ua/news/ukraina-otrymaie-usd15-mlrd-vid-zakhodu.html>.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 351

Чубань Вікторія,
кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України,
м. Черкаси, Україна;
Митник Юлія,
Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України,
м. Черкаси, Україна

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У ШВЕЦІЇ**

Потрібно зазначити, що у зв'язку з появою в Україні з 2015 р. Національної поліції термін «поліцейська послуга» став новацією для вітчизняного законодавства та практики, а з'ясування змісту та сутності поліцейських послуг стало предметом ряду наукових досліджень.

Враховуючи сучасний стан «реформування» сфери забезпечення громадського порядку, де активними учасниками виступають органи Національної поліції, особливо актуальним постає визначення основних субстанціональних властивостей категорії «поліцейські послуги», яка заявлена як основне завдання Національної поліції, тобто це те, заради чого створюється і функціонує даний орган державної влади. Тому вважаємо, доцільно розглянути правове регулювання діяльності поліції у зарубіжних країнах.

Заслужовує уваги досвід правового регулювання діяльності поліції у Швеції. Така увага пояснюється ще й тим, що у цій країні рівень довіри населення до правоохоронних органів, у тому числі й поліції, є одним із найвищих у Європі. Поліція Швеції входить

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

до системи Міністерства юстиції поряд із прокуратурою, Національною радою з судової медицини, Національною радою з попередження злочинності, Установою з реабілітації жертв злочинів, Національним бюро з економічних злочинів, Службою по тюрмах і пробації [2].

Основними завданнями поліції, закріпленими у нормах «Поліцейського акта Швеції», є охорона Конституції і суспільного устрою, підтримка порядку і безпеки. М. П. Пихтін у дослідженні, присвяченій аналізу діяльності поліції Швеції, наголошує, що на практиці шведські поліцейські виконують досить різноманітні функції. Зокрема, до них належать: виявлення злочинів і злочинців, затримання правопорушників, участь у подальших судових процесах, розшук вкраденого майна, забезпечення й охорона у межах своєї компетентності конституційних гарантій, прав і свобод населення.

До компетенції поліції Швеції також належить виявлення проблем, що ускладнюють або можуть ускладнити криміногенну ситуацію і роботу органів влади, подавлення масових безладів, підтримання порядку в громадських місцях, регулювання руху транспортних засобів і пішоходів, надання термінової допомоги особам, які її потребують, забезпечення правил дозвільної системи, здійснення контролю за в'їздом, виїздом і перебуванням у Швеції іноземних громадян, тощо [1, с. 11–12].

Науковець також наголошує, що до кола обов'язків поліції Швеції входить не лише боротьба зі злочинністю, а й здійснення інших заходів, зокрема, у сфері соціального обслуговування населення. Разом із тим, незважаючи на таке розмаїття функцій, виконуваних поліцією, її роль і місце у системі владних інститутів держави визначаються тим, що її головне, початкове призначення – «силове» забезпечення правопорядку [1, с. 11–12].

Основні повноваження співробітників шведської поліції закріплені в статтях 10–28 Закону «Про Поліцію» (1984 р.). Рік прийняття закону також вказує на стабільність законодавства, а отже і правового статусу поліції. Зокрема, відповідно до ст. 10 вказаного закону співробітник поліції може у випадку, коли інші

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

засоби є неефективними, і якщо це виправдано з урахуванням обставин, використовувати силу на виконання службових повноважень. Це здійснюється у випадках, якщо поліцейський стикається із зустрічною силою (опором) або загрозою заподіяння йому шкоди. Якщо особа, яка має перебувати під вартою в очікуванні суду, слідства або позбавлена свободи у встановленому законом порядку, здійснює спробу втечі, та чинить опір співробітнику поліції. За умови запобігання кримінальному діянню, загрозі життю, здоров'ю особи, пошкодженню або знищенню цінного майна, ризику значної шкоди довіллю.

Якщо потрібно видалити особу з певної зони дій, що пов'язані з пошуком людини, експертизою, іншими заходами, при вчненні нею опору. Також сила може бути застосована, якщо необхідна зупинка, затримання автомобіля або будь-яких інших транспортних засобів; не виконуються законні вимоги поліцейського щодо евакуації з будівлі чи приміщення, ігноруються оточення території, пов'язане із виконанням службових повноважень; потребі проведення інших заходів підтримки громадського порядку та безпеки, вони не можуть бути реалізовані без застосування сили [2].

У поліцейському законодавстві низки європейських країн немає безпосереднього згадування про поліцейські послуги, разом із тим, зміст його положень чітко свідчить про те, що поліція є цивільним відомством (яке, втім, може виконувати і силові функції). Основною метою, соціальним призначенням поліції є надання допомоги громадськості у вирішенні певних проблемних питань. Тобто поліція не втручається без необхідності у суспільні відносини і процеси, а тільки спостерігає за ними, вдаючись до відповідних заходів у випадку наявності відповідних загроз соціальним благам або надходження звернення особи.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

Список використаних джерел:

1. Пихтін М. П. *Організаційно-правові основи діяльності поліції Швеції (порівняльно-правовий аналіз)* : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2009. 221 с.
2. Полиция Швеции. *Евразийский юридический журнал*. URL:http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_jcontentplus&.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

УДК 81'25

Антонівська Марина,
викладач кафедри іноземної філології,
Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна

ПЕРЕКЛАД ЯК НАЙЕФЕКТИВНІШИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах сьогодення переклад та перекладознавство розвиваються як багатовимірний, багатоцільовий і міждисциплінарний процес. У нашому мультикультурному світі щоразу, коли ми спілкуємося з іноземцями, неминуче стикаємося з проблемами як в усному, так і в письмовому перекладі, спричиненими культурними відмінностями.

Що стосується самого визначення терміну «переклад», то вчені інтерпретують даний концепт різними способами, але загальним для більшості науковців є те, що *переклад – це процес перенесення, заміни, відтворення та перероблення вихідного тексту в цільовий текст, який включає принаймні дві різні мови*. В основному мова є найважливішим аспектом процесу перекладу. Таким чином, переклад відіграє головну роль у системі комунікації. Комунікація знову ж таки – це процес розуміння різних повідомлень від однієї чи кількох людей, які можуть бути вербальними чи невербальними. Культура надзвичайно впливає на процес перекладу та комунікації. Переклад, переважно, використовує мову як засіб спілкування. Культура, у її більш широкому сенсі, включає в себе набір вірувань, звичаїв, поглядів, рутинної поведінки та способу життя, манер, цінностей, ритуалів, вбрання та багатьох речей, які впливають на людей, які живуть у добре сформованому суспільстві або спільноті. Вивчати культуру виникає необхідність, оскільки культуру і мову неможливо розділити. Мова закладена в культурі; навіть мова

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

більшою мірою зображує свою культуру. Отже, переклад, мова та культура є взаємопов'язаними та більш міждисциплінарними сферами в глобалізації. Сама ж глобалізація описує глибоку природу змін, що впливають на економіку, культуру та суспільства в усьому світі з кінця ХХ ст. Ентоні Гідеон визначив *глобалізацію* як інтенсифікацію світових соціальних відносин, які пов'язують віддалені місцевості таким чином, що місцеві події формуються подіями, що відбуваються за багато миль, і навпаки. [2].

Припущення стосовно того, що переклад є ефективним способом спілкування між культурами є справедливим. Міжкультурне спілкування вказує на точку контакту між різними культурами в певному місці, де дві культури зустрічаються одна з одною. *«Культури – це процеси перекладу, які постійно змінюються, розмножуються та урізноманітнюються; ідея культурного перекладу може “діяти як антиесенціалістична та антихолістична метафора, яка має на меті розкрити контрдискурси, дискурсивні форми та стійкі дії в межах культури, гетерогенні дискурсивні простори в суспільстві” та уможливити “динамічну концепцію культури як практики узгодження культурних відмінностей і культурного перекриття, синкретизму та креолізації”»* [1, с. 69].

Протягом усієї історії людства переклади не тільки зближували людей, але й сприяли вибуху знань, які досі обмежувалися лише мовою, якою вони створені. Лише оцінивши роль та важливість перекладу у сучасному житті, ми зможемо оцінити, наскільки важливо підтвердити нашу присутність у світі і наскільки вирішальним є переклад для досягнення цієї мети. Жодна нація у світі не може досягти найвищого рівня розвитку без перекладу, оскільки глобальне спілкування можливе лише через переклад. Багато державних та неурядових установ та організацій працюють над перекладом, щоб покращити комунікацію. Потреба відчувається не лише в літературній сфері, а й у науці, техніці, промисловості, економічному, політичному та інших рівнях.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

У цю сучасну епоху переклад став невід'ємною частиною постійно розширюваних індустрій подорожей, туризму, готельного менеджменту та послуг, що створює інтенсивний і широкий спектр перекладів для глобальних цілей.

Переклад – це глобальна подія, яка відіграє вирішальну роль на світовому ринку, що набуває ширшого значення в кожній сфері людського життя. За словами Ньюмарка, переклад і глобальна комунікація нероздільні, а переклад є таким же важливим процесом, як і діяльність людини. *«Не існує глобального спілкування без перекладу – переклад є динамічним відображенням людської діяльності»* [3, с. 55–66]. Таким чином, переклад стає ефективним способом міжкультурної комунікації незалежно від місця і часу в глобальних спільнотах заради глобальних вимог.

Список використаних джерел:

1. Bassnett S. *“Culture and Translation.” A Companion to Translation studies*. New York: Multilingual Matters Ltd, 2007.
2. *Multilingual Matters*, [online]. URL: <https://www.multilingual-matters.com/>.
3. Newmark P. “No Global Communication without Translation.” *Translation Today: Trends and Perspectives* / Anderman, G. and Rogers, M. (eds). New Delhi: Viva Books, 2010.

УДК 327.82

Білецька Оксана,
кандидат культурології, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ІНСТИТУЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Публічна дипломатія — важлива частина зовнішньої політики держави, спрямована на роз'яснення її цілей і цінностей для широкої громадськості, на створення позитивного іміджу країни та просування її інтересів на міжнародній арені, а також на покращення відносин між народами. В умовах різкого посилення міжнародної конкуренції в політиці, економіці, освіті, науці, техніці, торгівлі, залученні інвестицій та туристів імідж країни, її репутація перетворюється на важливий інструмент забезпечення її інтересів [3].

Термін «публічна дипломатія» було вперше вжито в 1856 р. для позначення культури та ввічливості [4]. А в 1965 р. Едмунд Гулліон, декан Флетчерівської школи права і дипломатії при університеті Тафта ввів у науковий обіг термін «публічна дипломатія», згідно з визначенням якого публічна дипломатія — це здійснення впливу на сприйняття громадськістю іншої держави політики певної країни [6].

У свою чергу, термін «публічна дипломатія» має декілька загальних визначень, які відображають його еволюцію:

- 1) Публічна дипломатія — пряма комунікація держави з іноземцями з метою впливу на мислення та уряд останніх.
- 2) Публічна дипломатія — спосіб комунікації уряду для формування розуміння національних ідей, цінностей, інститутів, культури, національних цілей та політик.
- 3) Публічна дипломатія — дії у сфері інформації, освіти,

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

культури з метою впливу на іноземні уряди через громадян певної країни [6].

І якщо традиційна публічна дипломатія передбачала виключно міжурядову комунікацію, основне завдання якої полягало у впливі, інформуванні або ж активізуванні публіки для підтримки національних інтересів та при здійсненні зовнішньої політики, то на сучасному етапі публічна дипломатія включає комунікацію між особами. Саме зростання впливу громадськості та посилення контактів між людьми стало основною причиною зміни характеру публічної дипломатії.

Додавши до структури публічної дипломатії дипломатію культурну, що зорієнтована на встановлення відносин між державами й іноземною аудиторією саме в сфері культури, Н. Калл виокремив основні та додаткові елементи публічної дипломатії:

- сприйняття: збір і пошук релевантної інформації;
- застосування: популяризація своїх цінностей, пояснення політичних кроків;
- культурна дипломатія: стимулювання інтересу до мови, літератури, мистецтва;
- обміни студентами та науковцями;
- ЗМІ: телевізійні і радіопрограми як джерела інформації про події в країні;
- психологічна війна – додатковий елемент [5].

Проте, у сучасних реаліях, коли інформація є одним із потужних глобальних ресурсів, відбувається перегляд механізмів та методів її використання і поширення представниками традиційної та неофіційної дипломатії. Тому однією з сучасних тенденцій у роботі дипломатичних установ провідних держав світу є масштабне впровадження інформаційних технологій у сферу міждержавного співробітництва. Важливими осередками забезпечення поширення інформації в контексті конструювання позитивного іміджу держав стають культурно-інформаційні центри, які можуть функціонувати як самостійні установи, так і як структурні підрозділи дипломатичних представництв. Саме ці

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

інституції здатні вирішувати широкий сегмент завдань не лише щодо активізації культурного, гуманітарного співробітництва, а й створення міцного фундаменту для міждержавної співпраці в інших сферах, завдяки використанню засобів так званого «м'якого» впливу.

Як суб'єкти публічної дипломатії, складовою частиною якої є культурна дипломатія, культурні інституції сприяють наданню інформаційних, координаційних, навчальних послуг тощо [1].

У багатьох європейських країн більшість культурних установ є додатковою ланкою дипломатичних структур, що й дає підставу говорити про культурні організації як про інституції культурної дипломатії, на відміну від інших суб'єктів культурних обмінів. Зазвичай інституція виконує завдання відділу з питань культури та науки дипломатичної установи: Польський Інститут виконує завдання відділу з питань культури та науки Посольства Республіки Польща, а Французький Інститут у Києві є складовою відділу культури та співробітництва Посольства Франції в Україні. Водночас такі інституції підтримують не лише культуру держави-репрезентанта, а й її економіку та зорієнтовану на експорт політику, представляють інтереси як урядових організацій, так і приватного бізнесу за кордоном [2].

Важливу роль у діяльності культурних інституції посідають координаційні функції: постійно проводиться робота з розширення мережі своїх партнерів, відбувається активна взаємодія з культурними установами держави перебування, береться участь у форумах, виставках, які сприяють презентації та промоції здобутків у культурній сфері їхньої держави [1].

Ефективність діяльності культурних інституцій залежить від багатьох факторів, а саме:

- їх місця розташування, адже від того наскільки зручно до нього можна дістатися, залежить кількість відвідувачів та частота їх відвідин центру;

- зовнішнього вигляду та інтер'єру будівлі, де розміщується культурний центр;

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

– ретельного підбору та підготовки кадрів, закріплення за своїми співробітниками функціональних обов'язків, успішна реалізація яких сприятиме виконанню поставлених завдань [1];

– широка культурна діяльність: це передбачає вихід за межі дипломатичних заходів, підтримку гастрольної діяльності, сприяння розвитку різноманітних культурних і мистецьких напрямків (кінематограф, театр, візуальне мистецтво, музика, архітектура та урбанізм, музейна справа);

– вивчення мови як визначальний елемент діяльності: поширення мови є одним із найбільш дієвих факторів впливу країни за кордоном, адже промоція мови є таким же першочерговим завданням, як і промоція культури для більшості культурних інституцій;

– демократичні принципи діяльності: більшість із культурних інституцій орієнтуються у своїй діяльності на європейські цінності, такі як рівність, відкритість, розмаїття;

– залучення партнерів: розвиток партнерства (мистецьке партнерство, партнерство із установами, спонсорами, засобами масової інформації) сприяє як зміцненню існуючих зв'язків, так і налагодженню нових;

– професійна зацікавленість сучасною культурою: практично всі європейські культурні інституції транслиують до країни перебування найновіші суспільні ідеї зі своїх країн, що, відповідно, впливає на взаємне зацікавлення сучасною культурою;

– багаторівневність, мережевість: кожен із закладів є одним із великого числа подібних установ у світі, що дозволяє узгоджувати та координувати діяльність, працювати на основі спільної стратегії, ставити єдині цілі та досягати їх єдиними методами;

– оснащення інформаційними ресурсами (бібліотека, медіатека) [2].

Отже, престиж держави та її міжнародний статус залежать від того, як працює її публічна дипломатія та як функціонують установи, що її представляють. У свою чергу, правильне інформування та розуміння стратегій публічної дипломатії полягає

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

у поширенні інформації про внутрішню та зовнішню політику країни через усі можливі канали комунікації, враховуючи особливості сприйняття та культури цільової аудиторії, таким чином поєднуючи в рамках публічної дипломатії інформаційну та культурно-освітню діяльність.

Список використаних джерел:

1. Грачевська Т. О. Діяльність культурно-інформаційних центрів як компонента культурної дипломатії. *Грані*. 2016. № 2. С. 22–26.
2. Досвід функціонування європейських інститутів культурної дипломатії: висновки для України. Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/dosvid-funkcionuvannya-evropeyskikh-institutiv-kulturnoi>.
3. Земзюліна Н. І., Захарченко М. В. Інституалізація публічної дипломатії: світовий та український досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. Вип. 8. С. 8–22. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.248185>.
4. Кукалець О. Є. Публічна дипломатія в теорії міжнародних відносин *записки студентів та аспірантів*. Серія «Міжнародні відносини». 2020. Вип.5. С. 141–147.
5. Cull J. Nicholas *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. FIGUEROA PRESS, LA, 2009. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/p>.
6. Gilboa E. Searching for a theory of public diplomacy. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2008. Vol. 616, No. 55. pp. 55–77.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

УДК 1:316.3+340.12

Данильян Олег,

доктор філософських наук, професор,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна;

Калиновський Юрій,

доктор філософських наук, професор,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ НАСИЛЬСТВО У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

Розвиток інформаційного суспільства створив низку нових можливостей для саморозвитку людини, суспільного прогресу, утвердженню нових засобів взаємодії для всіх суб'єктів глобального й національного комунікативного середовища. Разом з тим, нові інформаційні технології використовуються у сучасних війнах (гібридних, інформаційних та ін.), стають інструментарієм для діяльності терористичних та злочинних угруповань, застосовуються для деструктивного впливу на суспільну та індивідуальну свідомість тощо. В умовах посилення глобальної соціальної нестабільності особливої актуальності набуває проблема інформаційного насильства, яке проявляється у різних формах та на різних рівнях соціального буття. У нашому дослідженні інформаційне насильство буде розглянуто у соціокультурному контексті.

З точки зору вітчизняних фахівців, з'ясовуючи зміст інформаційного насильства, слід акцентувати увагу на таких аспектах. По-перше, все більш актуальним стає не захист інформації, а захист від інформації. Із появою всесвітньої мережі Інтернет будь-який охочий може заявити про себе на весь світ, причому фактично безкоштовно, на відміну від використання

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

традиційних ЗМІ. Цензура в мережі як така практично безглузда, оскільки навіть при закритті сайту завжди залишається можливість викласти цю ж інформацію на будь-якому іншому сервері, причому все це анонімно або практично анонімно. Інтернет – відкрите поле для інформаційного насильства. У людини, яка починає сприймати світ через Інтернет, виникає нова картина світу. У цій ситуації змінюється навіть традиційне уявлення про знакові системи. Величезний потік інформації перекладає її з дискретного рівня на континуальний, можлива навіть інформація без жодного змісту. По-друге, втрачається можливість верифікувати цю інформацію, визначити, де правда, а де брехня. Відбуваються зміни в мові як основі комунікації, а це, у свою чергу, породжує глобальні трансформації в суспільстві [3, с. 139].

У соціокультурному вимірі інформаційне насильство проявляється у вигляді нав'язування об'єкту впливу певних цінностей, смислових та історичних контекстів, оціночних суджень щодо певної інформації, норм поведінки й систем оцінювання явищ. Інформаційне насильство в широкому сенсі, яке припускає існування інформації в будь-яких соціальних системах – це не силовий впорядкований вплив на об'єкти, який має антисоціальний або антиособовий характер. Інформаційне насильство у вузькому сенсі – не силовий вплив (дія) на ментальну сферу, що суперечить закономірному перебігові подій [5, с. 329].

У сучасному світі захиститись від всіх проявів інформаційного насильства практично не можливо, оскільки воно постійно видозмінюється, набуваючи нових форм й засобів реалізації. В той же час, людина та суспільство мають бути обізнані щодо основних методів протидії інформаційному насильству, поступово напрацьовувати своєрідний «інформаційний імунітет».

Основними формами інформаційного насильства є: інформаційний пресинг, перекошена інформація, недостатня інформація, нелегітимна інформація. Основними механізмами реалізації інформаційного насильства є інформаційний тиск,

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

спотворення інформації, приховування інформації, незаконне отримання інформації. Вони пов'язані між собою, взаємодоповнюють і взаємопередбачають один одного. Взяття влади над об'єктом відбувається за допомогою дискурсивного акту, який фактом свого виконання створює відповідний стан соціального об'єкта [6, с. 176–177].

У соціокультурному контексті форми інформаційного насильства спрямовані на ментальні, духовно-ціннісні та світоглядні константи буття певного об'єкта (або об'єктів) з метою спотворення ним сприйняття дійсності, деформації світогляду.

В наш час феномен інформаційного насильства отримав у науковій та публіцистичній літературі різноманітні понятійні визначення та назви. Дослідники намагаються розкрити та проаналізувати сутнісні аспекти й нові форми прояву насильства у інформаційно-комунікативному просторі. Зокрема, К. Тараненко підкреслює, що спостерігається підвищений інтерес науковців до феномену комунікації як форми соціальної взаємодії, в якій виявляються основні види мовленнєвої діяльності. Переорієнтація лінгвістичних досліджень до розуміння мови як діяльності, мовлення й комунікації зумовила появу нових термінологічних понять, що перебувають у тісному зв'язку з близькими до лінгвістики науками. Поняття «мовленнєва агресія», «мовна агресія», «вербальна агресія», «комунікативна агресія», «словесна агресія», «комунікативний садизм», «вербальний садизм», «мовленнєве насилля», «мова ворожнечі» тощо широко вживаються як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі [7, с. 213].

Інформаційне насильство у соціокультурному вимірі у сучасних соціальних практиках корелюється з символічним насильством, дискурсивним насильством, мовним насильством, духовним насильством. Сучасне комунікативне середовище характеризується посиленою агресивністю щодо духовного світу людини й суспільства – з одного боку надаючи важливу

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

інформацію для їх існування, воно також є полем деструктивних впливів на ціннісні основи буття.

На переконання науковців Д. Бойко, А. Литовченко, О. Нехаєнко «дискурсивне насильство» слід розуміти в широкому сенсі, як артикуляцію знаків і значень, орієнтовану на (відтворення) дискурсивної влади. У цьому контексті дискурсивне насильство є окремим випадком символічного насильства, тобто нав'язування значень, символів або символічних систем та їх легітимації, спрямованих на встановлення й відтворення гегемонії [4, с. 42]. Отже, логічний ряд інформаційне насильство, дискурсивне насильство, символічне насильство, мовно-культурне насильство розкриває послідовність й взаємозв'язок деструктивного впливу суб'єкта на об'єкт у комунікативному середовищі.

Реалізуючи дані форми насильства за допомогою засобів масової комунікації, той або інший суб'єкт намагається нав'язати певному об'єкту відповідний спосіб сприйняття дійсності, вигідну йому систему символів та вербальних конструкцій, що у підсумку має створити необхідний стиль соціальної поведінки об'єкта. Інформаційне насильство це не тільки акт деструктивного впливу на людську свідомість, але й механізм спотворення духовного життя суспільства як цілісної культурно-історичної спільноти.

З точки зору П. Бурдьє й Ж.-К. Пассерона, основною відмінною рисою дискурсивного та символічного насильства на тлі інших способів та форм прямого та непрямого впливу (пропаганди, примусу, інших видів насильства) є їх нерerefлексивний, «природний», «сам собою зрозумілий» для індивіда характер [1, с. 19]. Технології дискурсивного та символічного насильства як прояв інформаційного насильства можуть спиратись на вже існуючі у суспільстві соціокультурні норми та цінності, форми сприйняття дійсності певною спільнотою. Латентний й цілеспрямований характер вищезначених різновидів насильства у сукупності забезпечує високу їх проникність у соціальне життя, з можливою подальшою

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

трансформацією у суспільному сприйнятті ворожих символів та цінностей як цілком природніх. Тобто в результаті інформаційного насильства відбувається (або можливе) переформатування суспільної свідомості щодо сприйняття тих або інших подій та явищ.

Інформаційне насильство може мати як стратегічний, так і тактичний характер. У стратегічному плані метою інформаційного насильства є суттєві зміни (або деформації) соціокультурного простору певної країни для подальшого його підкорення, у цьому сенсі інформаційне насильство є складовою гібридної війни. У тактичному розумінні інформаційне насильство є засобом реалізації більш вузьких інтересів суб'єктів впливу (або володарювання): перемога на виборах, створення суспільної думки для прийняття необхідного політичного рішення, посилення впливу у певному регіоні, здійснення тиску на окремі соціальні верстви тощо.

Найбільш радикальним проявом інформаційного насильства є інформаційний тероризм, який трактується як форма негативного впливу на особистість, суспільство і державу усіма видами інформації. Його мета – ослаблення і розхитування конституційного ладу. Він ведеться різноманітними силами і засобами – від агентури іноземних спецслужб до вітчизняних і закордонних ЗМІ [2, с. 166–167].

Отже, інформаційне насильство у комунікативному просторі спрямовано не тільки на дестабілізацію систем обробки й ретрансляції інформації, а й на соціокультурні процеси, духовно-ціннісну сферу суспільного й індивідуального буття, на ціннісні настанови та принципи діяльності громадян.

Список використаних джерел:

1. Бурдые П., Пассерон Ж.-К. *Воспроизводство: элементы теории системы образования*. Пер. с франц. Москва: Просвещение, 2007. 267 с.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

2. *Війни інформаційної епохи: міждисциплінарний дискурс*: монографія / за ред. В. А. Кротюка. Харків: ФОП Федорко М. Ю., 2021. 558 с.

3. Дзьобань О. П., Панфілов О. Ю., Соболева С. М. Інформаційне насильство: змістовний аспект. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія*. 2016. № 1. С. 136–151.

4. Нехаєнко О., Бойко Д., Литовченко А. Дискурсивное насилие как инструмент социологической легитимации идеологического порядка разделенного общества. *Социологические студии*. 2018. № 2(13). С. 37–44.

5. Сащук Г. М. Інформаційне насильство в сучасному суспільстві. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 111. С. 326–329.

6. Сащук Г. М. *Політична культура інформаційного суспільства*. Київ: ТОВ Вадекс, 2001. 328 с.

7. Тараненко К. В. Комунікативний садизм як особливий тип вербальної агресії. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 213–215.

UDC 881.378

Sarnovska Nataliia,
Lecturer of the Foreign Philology Department,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine

**THE USE OF BLENDED LEARNING TECHNOLOGIES FOR
THE MULTICULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE
FORMATION WHILE FOREIGN LANGUAGES TEACHING**

United by a common global network “Internet”, the modern world community is at the information stage of its development. Today, representatives of all countries are characterized by intensive intercultural interaction, the effective implementation of which requires special training that develops cultural sensitivity among students and

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

forms the expected socialization. In order to increase individual cultural sensitivity (the ability to distinguish relevant cultural differences) to develop effective interaction with representatives of other countries, including in the business sphere, it is necessary to pay attention to a variety of interpretations, symbols, patterns of behaviour and stereotypes, as well as comparison and modelling of various situations so that students studying a foreign language understand and perceive cultural differences and can adequately respond to them. The use of information and educational technologies in teaching foreign languages today has ceased to be a feature: in civilized countries, both technical means and new approaches, forms are widely used, new methods of teaching a language are defined. The model of blended learning has become widespread, combining teaching in the classroom (face-to-face) and computer-mediated learning on the educational online platform of the university, on which all educational material is located, a testing system is built-in, there is access to various online libraries and sources, as well as additional materials submitted at the discretion of teachers, which exactly correspond to the topics covered [1].

The results of numerous surveys of students studying a foreign language show that students do not find distance learning effective, requiring direct interaction with teachers (traditional classroom learning), so blended learning is the ideal solution. The purpose of the online sessions is to consciously acquire knowledge, develop skills and build competencies, while in the classroom, students test their self-esteem and expand their knowledge while discussing various cultural aspects with representatives of different cultures, using a common intermediary language that is subject of study.

Through interaction in a multicultural space, imitated through a virtual educational platform, the perception of culture (social and business environment) changes from ethnocentric (when only one's views, customs and values are considered true) to ethnorelativistic (when ethnocultural differences are recognized and the right to a different view of the world is accepted). The use of a virtual platform and the conduct of classroom activities together contribute to both

holistic learning of a foreign language and the formation of expected socialization that allows students to socially adapt to different cultures.

The expected socialization in an intercultural perspective is becoming a top priority for university education, improving the ability of students to communicate and negotiate in different cultural environments, which is of particular importance for students of international relations departments. Consequently, this new approach leads to a major change in the mentality of professors and employers to adequately reposition competence in the field of intercultural communication as a critical factor for improving social adaptation, positive professional development and increasing the competitiveness of organizations.

Teaching a foreign language is as difficult a task as learning it. This process contributes to the development of communication skills necessary for effective interpersonal and intercultural communication. The lecturer or teacher, as the organizer and leader of the educational process, is faced with the task of designing optimal conditions for students to master various types of communication in certain communicative situations. The teacher should pay close attention not only to the selection of the most effective pedagogical technologies and methods of teaching a foreign language but also to the peculiarity of their application, considering the ethnic heterogeneity of student groups. In this case, intercultural communication comes to the fore in the educational process as a basic strategy for understanding the culture of other languages. The process of developing the intercultural communicative competence of students will be more effective if the latest information technologies are actively used, which allow taking into account the individual characteristics of all students. The education of the 21st century is a revolution, the instrument of which is information and communication technologies; they are an integral part of the educational tool included in the context of teaching and learning [2].

In the last decade, new technology has emerged in the methodology of teaching foreign languages – blended learning, which

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

makes it possible to optimize and enrich the educational process through a combination of elements of distance education and a class-lesson system. Blended learning provides multimedia support for the educational process using modern communication and information technologies, usually implemented through computer networks, promotes the development of cognitive skills, reflection and provides equal opportunities for students [4, p. 232–238]. It is designed to overcome the shortcomings of traditional learning (for example, the absence of 100 % student activity in the classroom, the limitation of the material used by the teacher due to time frames, the different pace of learning new material by students) by integrating distance forms of work into the educational process, as well as eliminating the disadvantages of distance learning due to direct communication between the teacher and students during classes [3, p. 129–144]. Blended learning makes education accessible anytime, anywhere – learning new material at a convenient time, being able to revisit explanations when needed. Thus, this technology helps to increase the efficiency of the educational process, making it more attractive, motivating to learn.

It is necessary to take into account the fact that linguistic competence, which is formed during the study of a foreign language, broadens the horizons of students, contributes to the need to receive and analyze diverse information, form their own judgments and opinions, ensures the formation of multicultural competence.

The development of the ability to carry out intercultural business communication is one of the most essential needs of modern society and is dictated by the requirements of educational standards. To develop this phenomenon, the process of teaching foreign languages at a university is aimed at mastering the knowledge of the features and essence of the intercultural business communication process; skills to solve professional problems in the process of intercultural business communication; on the development of socially significant personality traits – tolerance, empathy, the flexibility of thinking. Blended learning technologies have didactic possibilities for solving the problem of developing intercultural competence of students with their

methodically competent and systematic application. The model based on the use of a mixed form of teaching business communication in a foreign language helps to increase the level of foreign language proficiency in the business and professional sphere, increase motivation for intercultural interaction and intercultural competence formation.

Bibliography:

1. Dziuban C., Graham C. R., Moskal P. D. *et al.* Blended learning: the new normal and emerging technologies. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2018. no. 3. URL: <https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-017-0087-5>.
2. Mohammad N. R. The Use of Blended Learning Approach in EFL Education. *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*. 2019. Vol. 8. No. 5. URL: <https://www.ijeat.org/wp-content/uploads/papers/v8i5C/E11630585C19.pdf>.
3. Revera J.L. Blended Learning-Effectiveness and Application in Teaching and Learning Foreign Languages. *Open Journal of Modern Linguistics*. 2019. Vol. 9. no. 2. pp. 129–144. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=92212>.
4. Waheeb S. Albiladi, Khlood K. Alshareef, Blended Learning in English Teaching and Learning: A Review of the Current Literature. *Journal of Language Teaching and Research*. 2019. Vol. 10. no. 2. pp. 232–238. URL: <http://www.academypublication.com/issues2/jltr/vol10/02/03.pdf>.

УКРАЇНА І СВІТ:

**теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

UDC 658.8

Shevchenko Valentyna,

Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Alfred Nobel University,
Dnipro, Ukraine;

Khomenko Anastasiia,
student,

Alfred Nobel University,
Dnipro, Ukraine;

Horbunov Illia,
student,

Alfred Nobel University,
Dnipro, Ukraine;

Volkova Mariia,
student,

Alfred Nobel University,
Dnipro, Ukraine

MARKETING COMMUNICATIONS: HOW TO CREATE AN EXCELLENT ADVERTISING THAT SELLS AND INFLUENCES MINDS (BASED ON OGILVY'S ADVERTISING)

How to build, invent and launch advertising that will sell, bring huge profits, influence minds, and make people act in a certain direction? It sounds intriguing and attractive, but very difficult and to some extent impossible. Let's try to answer this question using the advice of David Ogilvie, the father of advertising.

David Ogilvy was a British advertising tycoon, founder of Ogilvy & Mather, and known as the "Father of modern advertising", because of his notable work and contribution he has made during his partnership with corporations as Rolls-Royce and Wedgwood China, General Foods and American Express, Hathaway and Shell [2]. Time

magazine called David Ogilvy “the most sought-after wizard in the advertising industry” [5, p. 2].

David Ogilvy gave dozens of lifehacks and tips on how to create excellent advertising that sells and influences minds in articles and books to marketers and admen. As we can explore from the book Ogilvy On Advertising [1, p. 50–100], all his lifehacks and tips on advertising still work and can help to create effective announcement, that will really work and influence customer’s mind.

Effective advertising reaches out to potential consumers and tells them about products or services. Advertising should ideally attract the attention of potential consumers and convince them to utilize goods from announcements. Regardless of the manner, all of advertising should be clear and consistent in expressing company's distinctive positioning statement.

Advertising is a type of communication that aims to inform, educate, convince, and remind people about product or service. To be effective right now, modern advertising must collaborate with other marketing techniques and business components. Advertising must be interruptive, in the sense that it must cause consumer to stop reading the newspaper or thinking about all day long enough to read or hear the advertisement.

To be effective, advertising must be trustworthy, distinct, and memorable. It must be constructed on a good positioning plan, just like any other effective marketing assistance. Finally, enough money must be invested in every advertising campaign to offer a media schedule for ad frequency, which is the most essential factor in ad memorability.

One of the most successful advertisers of all time, Ogilvy is considered the father of information-dense advertising [3]. David Ogilvy was absolutely sure that the main function of advertisement is to sell the product based on the information about the target audience.

Admen have to understand what target audience needs, and base a product in this way. In most cases result of the advertisement campaign is more successful based on the position of the product, rather than how the advertisement is done.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Customers should understand what benefits they will get with products. Advertisement must be promising and compelling, so a person will understand why he needs the good and how he would benefit.

Sharp and consistent image of the brand must be used in advertisement. Image must be consistent from year to year and clearly targeted to the main audience, so agency won't waste money on spreading the message to the wrong audience.

Advertisement is an image of the company. The company should work on its ad campaign hard because it is a face of it. If the advertisement is low-qualified, people will treat the brand's commodities in the same way.

Talk to the customers through the ad. Induce the emotion, whet the appetite, make them feel the brand. At all, advertisement must be exciting.

Also advertisement must be innovative. You must set new trends and pre-test some tactics. People who follow trends are mediocrities, you should be the one who sets them. Like Apple nowadays, which is a trendsetter in the world of technologies.

Talk about new products with advertising. The best moment to sell a new commodity is to advertise and tell about it as soon as it appears on the market. It pays to launch your new product with a loud boom-boom.

Be simple and clear in advertisement. People's brain perceives information much easier if it is simple and not obliged with complicated promises and explanations. There must be one promise which will be carried through the advertisement campaign, and it must be followed.

To draw the attention of the buyer to the product, it is important to do the following:

1. Homework. Do your homework and know what you're writing about, but don't be afraid to break the rules [4]. Even the smartest and most advanced marketer will never be able to produce truly effective advertising until do not start in good faith to analyze the company and the product that he is supposed to advertise, so to speak "homework".

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

Research the product you are going to advertise. The more marketer know about it, the more likely it is that you will have a great idea for how to sell it better. There are such analyzes as SWOT, PEST and others. Conduct them to get more results in the future.

2. Positioning. Create a lasting image of a company or product that will fit and engage target audience. By coming up with the right words, sales will go up, as product will be known, recognized and associated with company.

3. Feedback. A very important component of the key to success is the response from those to whom it is directed. Marketers and admen should try to get a response from clients, whether they like the presentation or want something different. This will help to avoid wasting money and time on unsuccessful ads. Knowing the correct answers, you cannot make mistakes. You can get an answer by voting and polling in social networks. Ogilvy believed that it was necessary to receive and listen to feedback from your customers. Even large and bright advertisements that seem cool do not guarantee success.

4. Creativity. On the one hand, everyone associates advertising with creativity, but on the other hand, it cannot be associated with originality. Creativity is not always the key to success. Advertising must be suitable for the product. Customers may not understand offer and message in advertising.

5. Ambition. Achieve success in any business connect with the desire and ambition for this, so develop, grow and want more. You will have to study a lot, work not only on the case, but also on yourself. It will be difficult, but to achieve the maximum result, you need to go this way.

Thus, by correct following all these basic tips from David Ogilvy, marketers and admen can achieve success with modern advertising that sell. Everything from this list can be done and brilliant advertising can be created. All this is possible, the main thing is to act.

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022

Bibliography:

1. Огілві Д. *Про рекламу*. Харків: «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 288с.
2. David Ogilvy. *British advertising executive*. *Encyclopaedia Britannica*, [online]. URL: <https://www.britannica.com/biography/David-Ogilvy>.
3. David Ogilvy's house ad, "How to Create Advertising that Sells". URL: <https://hammock.com/content-marketing/david-ogilvys-house-ad-how-to-create-advertising-that-sells/> (cited 2022 Jan 5).
4. McCoy J. *7 Timeless Copywriting Lessons from the Legend David Ogilvy*. URL: <https://expresswriters.com/7-timeless-copywriting-lessons-from-david-ogilvy/>.
5. Roman K. *The King of Madison Avenue: David Ogilvy and the Making of Modern Advertising*, Macmillan Publisers, 2009. 304 p.

УДК 1174.374.7:811

Шум Ольга,
кандидат філологічних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут філології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ПЕРЕКЛАДАЧ ЯК КЛЮЧОВА ФІГУРА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОЇ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В ефективному встановленні якісної міжнародної та міжкультурної комунікації ключову роль відіграє так званий пошук «спільної мови» між її учасниками. Часто такі діалоги, полілоги, переговори тощо відбуваються напряду (особиста чи бізнес комунікація), а також за підтримки фахового перекладача у тій чи іншій галузі (бізнес комунікація – економіка, політика, екологія, медицина, енергетика, логістика, туризм та ін., зустрічі та перемовини на рівні держав). У будь-якому разі успіх залежить

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

від рівня знання мови, зокрема іноземної, та культурно-релігійних особливостей країни, регіону, національності тощо.

Якщо йдеться про ділову комунікацію на міждержавному чи міжнаціональному рівні, то спираючись на норми дипломатичного етикету зустрічі розподіляють на неофіційні, коли учасники можуть спілкуватися на певні теми самостійно без залучення перекладача, та офіційні (часто йдеться про візити на найвищому рівні, зокрема президентські чи урядові), коли обов'язково залучаються фахівці з перекладу. Саме тут постать перекладача виходить на перший план, адже саме від його професійних та особистих якостей, умінь швидко реагувати на ситуацію та ґрунтовних знань про мову і країну-комуніканта часто може залежати результат переговорів чи домовленостей [2; 3].

Саме тому постає питання, чи залишається усний перекладач сьогодні «тінню» особи, яку перекладає, чи є повноправним учасником міжмовної та міжкультурної комунікації? На думку більшості дослідників, правила та норми етикету, а саме ситуативна поведінка передбачає повну адаптацію перекладача до ситуації, у якій фахівець опинився. Перебуваючи у ролі транслятора, він або вона мають бути максимально непомітним як особистість, не привертати до себе зайвої уваги, головна задача толмача полягає у максимально точній передачі інформації. Кожен майбутній перекладач знає, що на офіційних заходах повинен мати охайний не яскравий зовнішній вигляд відповідно до того чи іншого заходу, дотримуватися загальноприйнятих правил етикету. Наприклад, часто під час ділових обідів перекладачі працюють, тому їм не рекомендується їсти разом із учасниками перемовин. Під час неофіційної частини спілкування усний перекладач не брати участь у розмові як рівноправний співрозмовник тощо [1; 4].

УКРАЇНА І СВІТ:

теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Приклад 1.

Ключові норми ділового етикету перекладача:

- ✓ пунктуальність;
- ✓ непомітність;
- ✓ лаконічність;
- ✓ моральність;
- ✓ тактовність та вихованість;
 - ✓ принциповість;
 - ✓ компетентність;
 - ✓ професіоналізм;
- ✓ збереження професійної таємниці;
- ✓ швидка адаптивність;
- ✓ обізнаність.

Однак не ватро забувати, що перекладач у виняткових випадках може таки зіграти ключову роль у досягненні максимальної мети міжкультурної та міжмовної комунікації. Відомі випадки, коли з метою уникнення міжнародних скандалів перекладачам удавалось врятувати ситуацію шляхом перефразування думки посадової особи мовою перекладу. Питання правомірності таких дій залишається відкритим, оскільки перекладач може непередбачувано вплинути на хід подій як позитивно, так і негативно. Однак перекладачі не раз рятували делегації від непоправних помилок чи конфузів завдяки своїм культурно-релігійним знанням.

Таким чином, на нашу думку, у жодному разі не варто недооцінювати постать перекладача у міжкультурній та міжмовній комунікації. Хоча перекладач і не є повноправним учасником переговорів, але він або вона є представниками команди, завданням якої є досягнення певної наперед визначеної мети.

УКРАЇНА І СВІТ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин, 2022

Кожен перекладач має діяти у рамках своєї компетентності та відповідно до морально-етичних норм.

Список використаних джерел:

1. Григоренко А. *Правила поведення переводчика на деловых встречах*. URL: <https://perevod.agency/news/pravila-povedeniya-perevodchika-na-delovyh-vstrechah/>.
2. Карпова О. Из опыта подготовки специалистов по дополнительной квалификации «Переводчик в сфере профессиональной коммуникации». Перевод в современном мире. Москва: Всероссийский центр переводов, 2001. С. 53–59.
3. Мирам Г. *Профессия: переводчик*. Киев, 1999. С. 145–157.
4. *Професійний перекладач – ключовий елемент успіху компанії на міжнародному ринку*. URL: <https://abc-lviv.com.ua/blog/profesiinyi-perekladach-kliuchovyi-element-uspikhu-kompanii-na-mizhnarodnomu-rynku>.
5. Шум О. Іноземна мова як складова успіху міжнародної діяльності: шляхи самовдосконалення. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 21–22 квіт. 2021 р. МОН України, КНУКіМ; редкол.: М. Поплавський (голова), І. Костиця (заст. голови) [та ін]. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2021. С. 316–319.

**УКРАЇНА І СВІТ:
теоретичні та практичні аспекти діяльності
у сфері міжнародних відносин, 2022**

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**УКРАЇНА І СВІТ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Міжнародна науково-практична конференція
6–7 квітня 2022 року

Науковий редактор

Ластовський В. В.

Відповідальний
та технічний редактор

Білецька О. О.

Дизайн і технічне
оформлення

Білецька О. О.